

BELGISCHE SENAAT

ZITTING 2008-2009

9 FEBRUARI 2009

Wetsontwerp houdende instemming met en uitvoering van het Avenant, ondertekend te Brussel op 12 december 2008, bij de Overeenkomst tussen België en Frankrijk tot voorkoming van dubbele belasting en tot regeling van wederzijdse administratieve en juridische bijstand inzake inkomstenbelastingen, ondertekend te Brussel op 10 maart 1964 en gewijzigd door de Avenanten van 15 februari 1971 en 8 februari 1999

INHOUD

	Blz.
Memorie van toelichting	2
Wetsontwerp	37
Avenant bij de Overeenkomst tussen België en Frankrijk tot voorkoming van dubbele belasting en tot regeling van wederzijdse administratieve en juridische bijstand inzake inkomstenbelastingen, ondertekend te Brussel op 10 maart 1964 en gewijzigd door de Avenanten van 15 februari 1971 en 8 februari 1999	42
Voorontwerp van wet	47
Advies van de Raad van State	50

SÉNAT DE BELGIQUE

SESSION DE 2008-2009

9 FÉVRIER 2009

Projet de loi portant assentiment à et exécution de l'Avenant, signé à Bruxelles le 12 décembre 2008, à la Convention entre la Belgique et la France tendant à éviter les doubles impositions et à établir des règles d'assistance administrative et juridique réciproque en matière d'impôts sur les revenus, signée à Bruxelles le 10 mars 1964 et modifiée par les Avenants du 15 février 1971 et du 8 février 1999

SOMMAIRE

	Pages
Exposé des motifs	2
Projet de loi	37
Avenant à la Convention entre la Belgique et la France tendant à éviter les doubles impositions et à établir des règles d'assistance administrative et juridique réciproque en matière d'impôts sur les revenus, signée à Bruxelles le 10 mars 1964 et modifiée par les Avenants du 15 février 1971 et du 8 février 1999	42
Avant-projet de loi	47
Avis du Conseil d'État	50

MEMORIE VAN TOELICHTING

De Regering onderwerpt heden aan uw goedkeuring het op 12 december 2008 te Brussel ondertekende Avenant bij de Overeenkomst tussen België en Frankrijk tot voorkoming van dubbele belasting en tot regeling van wederzijdse administratieve en juridische bijstand inzake inkomstenbelastingen, ondertekend te Brussel op 10 maart 1964 en gewijzigd door de avenanten van 15 februari 1971 en 8 februari 1999.

De analyse van de technische bepalingen van dit Avenant wordt voorafgegaan door een korte uiteenzetting van de algemene economische en politieke context waarin het werd gesloten en van de Europese juridische context waarin het kan worden gesitueerd.

A. Algemene economische en politieke context

De huidige Belgisch-Franse Overeenkomst

België en Frankrijk zijn verbonden door een op 10 maart 1964 ondertekende Overeenkomst tot het voorkomen van dubbele belasting, die in 1971 en in 1999 werd gewijzigd door twee avenanten (hierna « de Overeenkomst » genoemd). Reeds vele jaren worden er onderhandelingen gevoerd met het oog op het moderniseren van die Overeenkomst. Tot heden was het evenwel niet mogelijk om tot een globaal akkoord te komen dat moet leiden tot het sluiten van een nieuwe overeenkomst.

Op grond van de Overeenkomst zijn de bezoldigingen van de werknemers uit de privésector gewoonlijk belastbaar in de Staat waar de werkzaamheid wordt uitgeoefend, hetgeen overeenstemt met de beginselen van het OESO-modelverdrag inzake belastingen en met het geheel van de overeenkomsten die door België werden gesloten. De Belgisch-Franse Overeenkomst van 1964, zoals gewijzigd door het Avenant van 8 februari 1999, voorziet evenwel in een afwijkende regeling voor de werknemers die « grensarbeider » zijn, met andere woorden, diegenen die hun duurzaam tehuis in de grensstreek van een overeenkomstsluitende Staat hebben en hun bezoldigde werkzaamheid in de grensstreek van de andere overeenkomstsluitende Staat uitoefenen. In tegenstelling tot de algemene regel zijn de grensarbeiders belastbaar in hun woonstaat.

Problemen die de grensarbeidersregeling meebrengt

Deze afwijkende regeling is bijzonder ongunstig voor de grensarbeiders die inwoner zijn van België en hun werkzaamheid uitoefenen in de Franse grensstreek. Op grond van de bepalingen van de Overeen-

EXPOSÉ DES MOTIFS

Le gouvernement soumet aujourd'hui à votre approbation l'Avenant, signé à Bruxelles le 12 décembre 2008, à la Convention entre la Belgique et la France tendant à éviter les doubles impositions et à établir des règles d'assistance administrative et juridique réciproque en matière d'impôts sur les revenus, signée à Bruxelles le 10 mars 1964 et modifiée par les avenants du 15 février 1971 et du 8 février 1999.

L'analyse des dispositions techniques de cet Avenant est précédé d'une brève description du contexte économique et politique général qui a entouré sa conclusion et du contexte juridique européen dans lequel il s'inscrit.

A. Contexte économique et politique général

L'actuelle Convention belgo-française

La Belgique et la France sont liées par une Convention préventive de la double imposition signée le 10 mars 1964, qui a été modifiée par deux avenants, en 1971 et 1999 (ci-après « la Convention »). Depuis de nombreuses années déjà, des négociations ont lieu en vue de moderniser cette Convention. À ce jour, il n'a toutefois pas été possible d'obtenir un accord global aboutissant à la conclusion d'une nouvelle convention.

En vertu de la Convention, les rémunérations des travailleurs salariés du secteur privé sont en général imposables dans l'État où ils exercent leur activité, ce qui est conforme aux principes du Modèle de Convention fiscale de l'OCDE et à l'ensemble des conventions conclues par la Belgique. La Convention belgo-française de 1964, telle que modifiée par l'Avenant du 8 février 1999, prévoit toutefois un régime dérogatoire pour les travailleurs salariés « frontaliers », c'est-à-dire ceux qui ont leur foyer permanent d'habitation dans la zone frontalière d'un État contractant et qui exercent leur activité salariée dans la zone frontalière de l'autre État contractant. Contrairement à la règle générale, les travailleurs frontaliers sont imposables dans leur État de résidence.

Problèmes posés par le régime frontalier

Ce régime dérogatoire est particulièrement défavorable pour les frontaliers résidents de Belgique qui exercent leur activité dans la zone frontalière française. Ceux-ci sont soumis à l'impôt sur le revenu en

komst zijn zij onderworpen aan de inkomstenbelasting in België. Ingevolge de bepalingen van Verordening EEG 1408/71 daarentegen, die de toepassing regelt van de socialezekerheidsstelsels binnen de Europese Gemeenschap, betalen zij hun bijdragen voor sociale zekerheid in Frankrijk. Aangezien het niveau van belastingheffing hoger is in België dan in Frankrijk en de bijdragen voor de sociale zekerheid in Frankrijk hoger zijn dan in België, worden de « Belgische » grensarbeiders dus dubbel benadeeld. Ze zijn immers zowel in vergelijking met de andere inwoners van België als in vergelijking met hun Franse collega's benadeeld. Dit dubbele nadeel is de voornaamste verklaring voor de constante daling van het aantal « Belgische » grensarbeiders. In 2005 waren ze nog met minder dan 5.000.

De grensarbeidersregeling is daarentegen zeer aantrekkelijk voor de grensarbeiders die inwoner zijn van Frankrijk. Zij krijgen in België immers een hogere brutowedde dan die welke ze in Frankrijk zouden ontvangen en ze betalen minder socialezekerheidsbijdragen dan ze in Frankrijk zouden betalen. Daarbij zijn ze nog eens onderworpen aan het Franse belastingtarief dat beduidend lager is dan het Belgische. De werkgevers uit de grensstreek hebben er eveneens belang bij om « Franse » grensarbeiders aan te werven vermits ze geen bedrijfsvoorheffing verschuldigd zijn op de lonen die ze aan die werknemers betalen en dezen zich, gezien het gematigde niveau van de Franse belasting, tevreden kunnen stellen met een laag brutoloon. Deze toestand bevordert dus de aanwerving van Franse werkzoekenden door bedrijven uit de Belgische grensstreek en stelt Frankrijk aldus in staat om een deel van zijn werkloosheid uit te voeren naar België. Het aantal inwoners van Frankrijk dat in België in het kader van de grensarbeidersregeling tewerkgesteld is, wordt daardoor momenteel op meer dan 35 000 geschat.

Gezien het verschil in niveau van belastingheffing tussen Frankrijk en België en het voordeel dat dus verbonden is aan het feit belastbaar te zijn in Frankrijk in plaats van in België, leidt de huidige grensarbeidersregeling bovendien tot tal van misbruiken. De Belgische belastingadministratie heeft inderdaad vastgesteld dat er inwoners van Frankrijk zijn die het voordeel van die regeling genieten terwijl ze hun werkzaamheid niet uitsluitend in de Belgische grensstreek uitoefenen. Sommige inwoners van België die tewerkgesteld zijn in de Belgische grensstreek, aarzen van hun kant niet om zich fictief te domiciliëren in de Franse grensstreek en aldus onder de grensarbeidersregeling belastbaar te zijn in Frankrijk. Die misbruiken zijn vooral tijdens de laatste jaren sterk toegenomen.

Er doet zich tevens een waar fenomeen van fiscale emigratie voor : sommige inwoners van België die tewerkgesteld zijn in de Belgische grensstreek gaan inderdaad aan de andere kant van de grens wonen om

Belgique conformément aux dispositions de la Convention. Par contre, ils paient leurs cotisations sociales en France en vertu des dispositions du règlement CEE 1408/71, qui régit l'application des régimes de sécurité sociale au sein de la Communauté européenne. Le niveau des impôts étant plus élevé en Belgique qu'en France et celui des cotisations sociales plus élevé en France qu'en Belgique, les frontaliers « belges » subissent donc un double désavantage. Ils se trouvent en effet défavorisés tant par rapport aux autres résidents de Belgique que par rapport à leurs collègues français. Ce double désavantage explique en grande partie la diminution constante du nombre des frontaliers « belges ». En 2005, leur nombre était inférieur à 5 000.

Le régime frontalier est au contraire très attractif pour les frontaliers résidents de France. En effet, ceux-ci reçoivent en Belgique un salaire brut plus élevé que celui qu'ils percevraient en France et paient des cotisations sociales moins élevées que celles qu'ils paieraient en France, tout en bénéficiant des taux d'imposition français, nettement inférieurs aux taux belges. Les employeurs de la zone frontalière ont également intérêt à engager des frontaliers « français » puisqu'ils ne sont redevables d'aucun précompte professionnel sur les salaires qu'ils versent à ces travailleurs et que, étant donné le niveau modéré des impôts français, ces derniers peuvent se satisfaire de salaires bruts peu élevés. Cette situation favorise donc le recrutement par les entreprises de la zone frontalière belge de demandeurs d'emploi français et permet ainsi à la France d'exporter en Belgique une partie de son chômage. C'est ainsi que le nombre de résidents de France employés en Belgique dans le cadre du régime frontalier est actuellement estimé à plus de 35 000.

Par ailleurs, étant donné la différence de niveau d'imposition qui existe entre la France et la Belgique, et l'intérêt qu'il y a dès lors à être imposable en France plutôt qu'en Belgique, l'actuel régime frontalier suscite de nombreux abus. L'administration fiscale belge a en effet constaté que des résidents de France bénéficient de ce régime alors qu'ils n'exercent pas leur activité exclusivement dans la zone frontalière belge. Certains résidents de Belgique employés dans la zone frontalière belge n'hésitent pas, quant à eux, à se faire domicilier fictivement dans la zone frontalière française afin d'être imposables en France sous couvert du régime frontalier. Ces abus se sont particulièrement multipliés au cours des dernières années.

On assiste aussi à un véritable phénomène d'émigration fiscale : certains résidents de Belgique employés dans la zone frontalière belge vont effectivement s'installer de l'autre côté de la frontière en vue de

het voordeel van de grensarbeidersregeling te genieten en aldus te ontsnappen aan de druk van de Belgische inkomstenbelasting.

De cijfers die werden verschaft door het Consulaat-generaal van België in Rijsel zijn in dat verband bijzonder onthullend. Het aantal Belgische onderdanen dat ingeschreven is in het register van het Consulaat is de laatste jaren immers aanzienlijk toegenomen. Waar er in 2001 en 2002 ongeveer 600 nieuwe ingeschrevenen per jaar waren, bedraagt het aantal nieuwe inschrijvingen voor elk van de jaren 2006 en 2007 meer dan 2 000.

Dergelijke situatie heeft uiteraard een zeer negatieve weerslag op de belastingontvangsten van België. Enerzijds is het voor België onmogelijk om de steeds talrijker wordende Franse werknemers die in de ondernemingen uit de grensstreek werken te belasten. Anderzijds spoort de grensarbeidersregeling talrijke inwoners van België aan om zich — fictief of echt — aan de andere kant van de grens te domiciliëren om aldus niet langer hun belastingen in België te betalen. Deze toestand werkt dus volledig in het nadeel van de Belgische begroting.

Doordat ze het aanwerven van « Franse » grensarbeiders vergemakkelijkt voor de ondernemingen die in de grensstreek met Frankrijk gevestigd zijn, biedt de grensarbeidersregeling die ondernemingen bovendien een voordeel dat de andere Belgische ondernemingen niet genieten. In een tijdperk waarin grensoverschrijdende mobiliteit zeer belangrijk is en waarin de grenzen tussen de Lidstaten praktisch verdwenen zijn, lijkt dergelijk voordeel moeilijk te rechtvaardigen binnen de Europese Unie.

Tot slot moet ook worden herinnerd aan het feit dat gelijkaardige problemen die zich in de betrekkingen met Nederland en Duitsland hebben voorgedaan, werden opgelost door een afschaffing van de grensarbeidersregeling, zoals is voorzien in dit Avenant met Frankrijk.

Wijziging van de grensarbeidersregeling door het Avenant

Al sinds 2003 heeft België aan Frankrijk voorgesteld om de onderhandelingen (die sinds het sluiten van het Avenant van 1999 afgebroken waren) te hervatten met het oog op het sluiten van een nieuwe overeenkomst. In het kader van die onderhandelingen heeft België aan Frankrijk voorgesteld om de grensarbeidersregeling af te schaffen net zoals dat in 2001 met Nederland en in 2002 met Duitsland is gebeurd.

Om de hierboven uiteengezette redenen is de grensarbeidersregeling bijzonder voordelig voor Frankrijk. De Franse autoriteiten stonden dan ook zeer weigerachtig tegenover het idee die regeling te

bénéficier du régime frontalier et d'échapper ainsi au poids de l'impôt belge sur les revenus.

À cet égard, les chiffres fournis par le Consulat général de Belgique à Lille sont particulièrement révélateurs. Le nombre de ressortissants belges inscrits dans le registre du Consulat a en effet très fortement augmenté au cours des dernières années. Alors qu'on comptait plus ou moins 600 nouveaux inscrits par an en 2001 et 2002, le chiffre des nouvelles inscriptions a dépassé les 2 000 pour chacune des années 2006 et 2007.

L'impact d'une telle situation sur les recettes fiscales de la Belgique est évidemment très négatif. D'une part, la Belgique ne peut pas imposer les travailleurs français, de plus en plus nombreux, qui travaillent dans les entreprises de la zone frontalière. D'autre part, le régime frontalier incite de nombreux résidents de Belgique à se domicilier — réellement ou fictivement — de l'autre côté de la frontière afin de ne plus payer leurs impôts en Belgique. Cette situation est donc tout à fait préjudiciable au budget de la Belgique.

En outre, en facilitant pour les entreprises établies dans la zone frontalière avec la France le recrutement de frontaliers « français », le régime frontalier confère à ces entreprises un avantage dont ne bénéficient pas les autres entreprises belges. Au sein de l'Union européenne, un tel avantage paraît difficile à justifier à une époque où la mobilité transfrontalière est très importante et où les frontières entre les États membres ont pratiquement disparu.

Enfin, il convient de rappeler que les problèmes similaires qui se posaient dans les relations avec les Pays-Bas et l'Allemagne ont été résolus en supprimant le régime frontalier comme cela est prévu dans le présent Avenant avec la France.

Modification par l'Avenant du régime frontalier

Dès 2003, la Belgique a proposé à la France de reprendre les négociations (interrompues depuis la conclusion de l'Avenant de 1999) en vue de la conclusion d'une nouvelle convention. Dans le cadre de ces négociations, la Belgique a proposé à la France de supprimer le régime frontalier, à l'instar de ce qui avait été fait avec les Pays-Bas en 2001 et avec l'Allemagne en 2002.

Pour les raisons exposées ci-avant, le régime frontalier est particulièrement avantageux pour la France. Les autorités françaises étaient dès lors très réticentes à l'idée de modifier ce régime et n'étaient

wijzigen en waren slechts bereid een eventuele afschaffing ervan te overwegen mits invoering van zeer uitgebreide overgangsmaatregelen. Vermits de standpunten van beide partijen met betrekking tot andere aspecten van de onderhandelingen bovendien onverzoenbaar bleken te zijn, hebben de besprekingen die in 2003 en 2004 werden gehouden niet geleid tot het afsluiten van een nieuwe overeenkomst en eind 2004 werden de onderhandelingen nog maar eens afgebroken.

Rekening houdend met de toename van de misbruiken heeft de Belgische belastingadministratie in de loop van het jaar 2006 de controles op de naleving van de toepassingsvoorwaarden van de grensarbeidersregeling opgevoerd. Dit heeft geleid tot heel wat geschillen waarbij inwoners van Frankrijk betrokken partij waren. Eind 2006 hebben de Franse autoriteiten de wens uitgedrukt om de onderhandelingen te hernemen teneinde de toestand van de grensarbeiders te regelen in een nieuw avenant bij de Overeenkomst.

In maart 2007 werd op ministerieel niveau een principeakkoord bereikt. De bewoordingen van dat akkoord werden opgenomen in een Avenant bij de Overeenkomst van 1964, dat op 13 december 2007 ondertekend werd te Brussel.

Dat Avenant schafte vanaf 1 januari 2007 de huidige grensarbeidersregeling af voor de inwoners van België die tewerkgesteld zijn in de Franse grensstreek. Het regelde tevens de geleidelijke afschaffing, vanaf 1 januari 2009, van die regeling voor de grensarbeiders die inwoner zijn van Frankrijk en hun werkzaamheid uitoefenen in de Belgische grensstreek.

Deze geleidelijke afschaffing was het resultaat van het feit dat de toepassing van de grensarbeidersregeling beperkt werd tot de « Franse » grensarbeiders die op 31 december 2008 het voordeel van die regeling zouden genieten. Door natuurlijke afvloeiing moest het aantal « Franse » grensarbeiders dat in aanmerking kwam om verder het voordeel van de regeling te genieten immers elk jaar verminderen.

Deze overgangsregeling die van toepassing zou zijn op de grensarbeiders die inwoner zijn van Frankrijk en hun activiteit in België uitoefenen was nodig om de partijen die betrokken zijn bij de afschaffing van de huidige grensarbeidersregeling — dit wil zeggen zowel de grensarbeiders zelf als hun werkgevers — in staat te stellen om de gevolgen van een bruuske verandering te vermijden.

Gelet op het verschil in niveau van belastingheffing tussen Frankrijk en België zou het zomaar afschaffen van de grensarbeidersregeling voor de « Franse » grensarbeiders geleid hebben tot een abrupt, en in sommige gevallen dramatisch, inkomensverlies, dat het voor een gezin met een bescheiden inkomen bijvoorbeeld zeer moeilijk, zonet onmogelijk, zou

disposées à envisager une éventuelle suppression de celui-ci que moyennant l'instauration de mesures transitoires très étendues. Par ailleurs, les points de vue des deux parties concernant d'autres aspects de la négociation s'étant révélés inconciliables, les discussions qui ont eu lieu en 2003 et 2004 n'ont pas permis d'aboutir à la conclusion d'une nouvelle convention et les négociations ont été une nouvelle fois interrompues à la fin de l'année 2004.

Dans le courant de l'année 2006, face à la multiplication des abus, l'administration fiscale belge a renforcé les contrôles relatifs au respect des conditions d'application du régime frontalier. Ceci a donné lieu à de nombreux litiges impliquant des résidents français. Fin 2006, les autorités françaises ont souhaité reprendre les négociations en vue de régler la situation des travailleurs frontaliers dans un nouvel avenant à la Convention.

En mars 2007, un accord de principe a été obtenu au niveau ministériel. Les termes de cet accord ont été intégrés dans un Avenant à la Convention de 1964, signé à Bruxelles le 13 décembre 2007.

Cet Avenant supprimait l'actuel régime frontalier pour les résidents de Belgique employés dans la zone frontalière française à partir du 1er janvier 2007. Il organisait également la suppression progressive, à partir du 1er janvier 2009, de ce régime en ce qui concerne les frontaliers résidents de France qui exercent leur activité dans la zone frontalière belge.

Cette suppression progressive résultait de la limitation de l'application du régime frontalier aux seuls frontaliers « français » bénéficiant de ce régime au 31 décembre 2008; le nombre de frontaliers « français » appelés à continuer à bénéficier du régime devant, en effet, par attrition naturelle, diminuer chaque année.

Ce régime transitoire applicable aux frontaliers résidents de France exerçant leur activité en Belgique était nécessaire en vue de permettre aux parties concernées par la suppression de l'actuel régime frontalier — c'est-à-dire tant les frontaliers eux-mêmes que leurs employeurs — d'éviter les conséquences d'un changement brutal.

Étant donné la différence de niveau d'imposition entre la France et la Belgique, une suppression pure et simple du régime frontalier aurait entraîné pour les frontaliers « français » une perte de revenus brutale et, dans certains cas, dramatique, susceptible, par exemple, de rendre très difficile, voire impossible, pour un ménage à revenu peu élevé, le maintien du rembour-

kunnen maken om de hypothecaire lening verder af te betalen die werd aangegaan voor het verwerven van de gezinswoning. Dergelijke toestanden zijn helemaal niet uitzonderlijk, zoals werd aangetoond door de sociale onlusten die bij het begin van de jaren negentig in het noorden van Frankrijk uitbraken wanneer de afschaffing van de grensarbeidersregeling voor het eerst in het openbaar ter sprake werd gebracht en zoals nu nog steeds wordt aangetoond door de talrijke tussenkomsten, per brief en andere, van grensarbeiders en van hun organisaties.

De zorg, zowel van Belgische als van Franse kant, om sociale drama's te vermijden, was de aanzet om te voorzien in een lange overgangperiode tijdens dewelke de « Franse » grensarbeiders verder het voordeel van de grensarbeidersregeling zullen kunnen genieten, voor zover ze aan bepaalde voorwaarden voldoen.

Die overgangperiode zou oorspronkelijk 25 jaar duren, met aanvang op 1 januari 2007 (dit wil zeggen op dezelfde datum als die waarop de regeling wordt afgeschaft voor de « Belgische » grensarbeiders). Vermits de bedrijven uit de Belgische grensstreek er zich echter over beklagen dat ze, ondanks de talrijke werkzoekenden die België telt, moeilijkheden ondervinden om in België de arbeidskrachten aan te werven die zij nodig hebben, werd beslist om de aanvang van die overgangperiode met twee jaar uit te stellen. Het op 13 december 2007 ondertekende Avenant voorzag bijgevolg in een overgangperiode van 25 jaar die inging op 1 januari 2009 en afliep op 31 december 2033.

De ondertekening van dat Avenant heeft heftige reacties losgemaakt bij de bedrijven uit de Belgische grensstreek. Ze waren bang dat de afschaffing van de grensarbeidersregeling vanaf 1 januari 2009 de inwoners van Frankrijk er zou van weerhouden om nog langer betrekkingen in België aan te nemen en dat zulks voor hen tot een tekort aan arbeidskrachten zou leiden. Sommige van die ondernemingen spraken zelfs van de noodzaak om te verhuizen. Het standpunt van die ondernemingen is uitvoerig aan bod gekomen in de pers en heeft aanleiding gegeven tot tal van tussenkomsten en discussies, ook in de schoot van het Parlement.

Daarom werd besloten het Avenant van 13 december 2007 te herzien met als doel aan de bedrijven uit de Belgische grensstreek een bijkomende termijn te verlenen tijdens dewelke ze verder kunnen gaan met het aanwerven van nieuwe werkrachten onder de grensarbeidersregeling. Het Avenant van 13 december 2007 werd vervangen door een nieuw Avenant dat op 12 december 2008 ondertekend werd en heden aan uw goedkeuring wordt onderworpen. Dit Avenant stelt de bedrijven uit de Belgische grensstreek in de mogelijkheid om nog tot het einde van het jaar 2011 verder te gaan met het aanwerven van inwoners uit de Franse grensstreek onder de grensarbeidersregeling. Het

sement de l'emprunt hypothécaire contracté pour acquérir le logement familial. Des situations de l'espèce ne sont pas du tout exceptionnelles, comme l'ont montré les troubles sociaux survenus dans le Nord de la France au début des années nonante, lorsque la suppression du régime frontalier a été évoquée publiquement pour la première fois et comme le montrent encore les nombreuses interventions épistolaires et autres des frontaliers et de leurs associations.

Le souci, du côté belge comme du côté français, d'éviter des drames sociaux a donc incité à prévoir une longue période transitoire pendant laquelle les frontaliers « français » pourront continuer à bénéficier du régime frontalier, pour autant qu'ils répondent à certaines conditions.

Cette période transitoire devait initialement durer 25 ans à compter du 1er janvier 2007 (c'est-à-dire la date de la suppression du régime pour les frontaliers « belges »). Toutefois, les entreprises actives dans la zone frontalière belge se plaignant, malgré le nombre important de demandeurs d'emploi que compte la Belgique, d'éprouver des difficultés à recruter en Belgique la main-d'œuvre dont elles ont besoin, il a été décidé de reporter de deux ans le début de cette période transitoire. L'Avenant signé le 13 décembre 2007 prévoyait donc une période transitoire de 25 ans, prenant cours le 1er janvier 2009 et se terminant le 31 décembre 2033.

La signature de cet Avenant a suscité de vives réactions parmi les entreprises de la zone frontalière belge. Celles-ci redoutaient que la suppression du régime frontalier à partir du 1er janvier 2009 dissuade les résidents français d'encore accepter des emplois en Belgique et que cela entraîne pour elles une pénurie de main-d'œuvre. Certaines de ces entreprises ont même évoqué la nécessité d'une délocalisation. La position de ces entreprises a été abondamment relayée dans la presse et a fait l'objet de nombreuses interventions et discussions, y compris au sein du Parlement.

Cela étant, il a été décidé de renégocier l'Avenant du 13 décembre 2007 en vue d'accorder aux entreprises de la zone frontalière belge un délai supplémentaire pendant lequel elles pourront continuer à recruter de nouveaux travailleurs sous couvert du régime frontalier. L'Avenant du 13 décembre 2007 a été remplacé par un nouvel Avenant, signé le 12 décembre 2008, qui est soumis aujourd'hui à votre approbation. Cet Avenant permet aux entreprises de la zone frontalière belge de continuer à engager des résidents de la zone frontalière française sous couvert du régime frontalier jusqu'à la fin de l'année 2011, la fin de la période transitoire restant fixée au 31 décembre 2033. Toute-

einde van de overgangperiode blijft vastgelegd op 31 december 2033. Aangezien het de bedoeling is om het risico op een tekort aan arbeidskrachten in België te ontlopen en niet om het de inwoners van België die in de Belgische grensstreek werken mogelijk te maken naar de Franse grensstreek uit te wijken teneinde aan de Belgische belasting te ontsnappen, zullen personen die op 31 december 2008 hun duurzaam tehuis in België hebben na die datum evenwel niet meer in de grensarbeidersregeling kunnen stappen.

Door het nieuwe Avenant kunnen de betrokken ondernemingen niet alleen een groot gedeelte van het personeel dat momenteel onder de grensarbeidersregeling werkt, behouden tot het einde van het jaar 2033, maar kunnen ze ook tot het einde van het jaar 2011 nieuwe werknemers aanwerven die inwoner zijn van Frankrijk en die eveneens tot het jaar 2033 het voordeel van die regeling zullen genieten. Deze bijkomende termijn zal België tevens de mogelijkheid bieden om maatregelen te nemen, meer bepaald inzake mobiliteit tussen de regio's, teneinde de aanwerving door Belgische ondernemingen uit de grensstreek aan te moedigen van werkzoekenden die inwoner zijn van België.

Op grond van het principe van de gelijke behandeling van de belastingplichtigen en wegens de andere hierboven aangehaalde redenen, is het niet mogelijk om nóg verder te gaan met het in stand houden van de grensarbeidersregeling.

Er mag trouwens verwacht worden dat de afschaffing van de grensarbeidersregeling de bedrijven uit de grensstreek niet noodzakelijk zal beletten om verder te gaan met het aanwerven van inwoners van Frankrijk. De regio's uit het noorden van Frankrijk kennen immers een vrij hoge werkloosheidsgraad. Anderzijds is het feit van belastbaar te zijn in Frankrijk slechts één van de factoren, zij het een belangrijke, die tewerkstelling in België aantrekkelijk maken voor de "Franse" grensarbeiders. Zoals hierboven reeds werd aangegeven zijn de brutolonen die de Belgische ondernemingen betalen over het algemeen hoger dan de Franse lonen en zijn de Belgische bijdragen voor de sociale zekerheid lager dan die in Frankrijk. Het zou voor de Franse werkzoekenden dus nog altijd interessant moeten zijn om in België werk te komen zoeken.

Er mag ook worden van uitgegaan dat het niveau van de belastingheffing die in België op de inkomsten uit arbeid weegt, in de eerstkomende jaren verlaagd zal moeten worden — inzonderheid voor de lage en gemiddelde lonen — waardoor een regeling zoals de grensarbeidersregeling minder aantrekkelijk zal worden.

Aangezien het oplossen van de talrijke nog hangende geschillen een door Frankrijk gestelde voorwaarde was voor het ondertekenen van een akkoord,

fois, le but étant d'éviter le risque d'une pénurie de main-d'œuvre en Belgique et non de permettre aux résidents de Belgique employés dans la zone frontalière belge d'émigrer vers la zone frontalière française pour échapper à l'impôt belge, les personnes ayant leur foyer permanent d'habitation en Belgique au 31 décembre 2008 ne pourront plus entrer dans le régime frontalier après cette date.

Le nouvel Avenant permettra donc aux entreprises concernées non seulement de conserver une grande partie du personnel actuellement en service sous couvert du régime frontalier jusqu'à la fin de l'année 2033 mais aussi de recruter jusqu'à la fin de l'année 2011 de nouveaux travailleurs résidents de France qui bénéficieront également de ce régime jusqu'en 2033. Ce délai supplémentaire permettra également à la Belgique de prendre des mesures, notamment en matière de mobilité interrégionale, afin de favoriser l'engagement par les entreprises belges de la zone frontalière de demandeurs d'emploi résidents de Belgique.

Il n'est pas possible, au nom du principe de l'égalité de traitement entre contribuables et pour les autres raisons évoquées ci-avant d'aller plus loin dans le maintien du régime frontalier.

On peut d'ailleurs penser que la suppression du régime frontalier n'empêchera pas forcément les entreprises de la zone frontalière de continuer à recruter des résidents de France. En effet, les régions du nord de la France connaissent un taux de chômage assez élevé. D'autre part, même s'il est important, le fait d'être imposable en France ne constitue qu'un des éléments qui rendent l'emploi en Belgique attractif pour les frontaliers « français ». Comme indiqué ci-avant, les salaires bruts payés par les entreprises belges sont généralement plus élevés que les salaires français et les cotisations sociales belges sont inférieures aux cotisations sociales françaises. Il devrait donc toujours être intéressant pour les demandeurs d'emploi français de venir chercher du travail en Belgique.

On peut également penser que, au cours des prochaines années, le niveau d'imposition des revenus du travail en Belgique — en particulier des bas et moyens salaires — devra être revu à la baisse, ce qui aura pour effet de rendre un régime tel que le régime frontalier moins attractif.

Enfin, la résolution des nombreux litiges en cours étant une condition mise par la France à la conclusion d'un accord, l'Avenant précise également les condi-

verduidelijkt het Avenant ook nog de toepassingsvoorwaarden van de grensarbeidersregeling voor de jaren 2003 tot 2008.

Financiële compensatie

Zoals hierboven aangegeven is de grensarbeidersregeling vanaf 1 januari 2007 niet langer van toepassing op de "Belgische" grensarbeiders. Vanaf die datum zijn zij dus in de meeste gevallen belastbaar in Frankrijk.

De grensarbeidersregeling blijft daarentegen tot het einde van het jaar 2033 van toepassing (onder bepaalde voorwaarden) op de "Franse" grensarbeiders die in de Belgische grensstreek tewerkgesteld zijn. Alhoewel het aantal "Franse" grensarbeiders dat verder in Frankrijk belastbaar blijft vanaf 1 januari 2012 moet afnemen, is er ongetwijfeld sprake van een winstderving voor de begroting van de Belgische Staat.

In het Avenant verbindt Frankrijk er zich toe om een financiële compensatie te leveren voor de winstderving waartoe het feit dat de grensarbeidersregeling gedurende de overgangsperiode van 1 januari 2012 — datum waarop het aantal grensarbeiders definitief zal vastliggen — tot 31 december 2033 behouden blijft, voor de begroting van de Belgische Staat zal leiden.

Gemeentelijke opcentiemen

Het Avenant biedt tevens een oplossing voor de financiële problemen van heel wat Belgische gemeenten.

Reeds vele jaren moeten de gemeenten uit de grensstreek met Frankrijk immers het hoofd bieden aan belangrijke financieringsproblemen. Die problemen zijn meer bepaald te wijten aan de aanwezigheid op hun grondgebied van inwoners (bijvoorbeeld Franse ambtenaren) waarvan de beroepsinkomsten ingevolge de Overeenkomst in Frankrijk belastbaar zijn. Conform de huidige bepalingen van die Overeenkomst betalen die personen, die in België vrijgesteld zijn van de personenbelasting, evenmin gemeentelijke opcentiemen, hetgeen voor de begroting van die gemeenten een winstderving betekent die in sommige gevallen aanzienlijk kan zijn. De door het nieuwe Avenant voorziene belastingheffing in Frankrijk van « Belgische » grensarbeiders had nog voor grotere problemen kunnen zorgen.

Dit zal echter niet het geval zijn. Het Avenant zal België immers in de mogelijkheid stellen om gemeentelijke opcentiemen te heffen van de beroepsinkomsten van zijn inwoners — grensarbeiders of anderen

tions d'application du régime frontalier pour les années 2003 à 2008.

Compensation financière

Comme indiqué ci-avant, le régime frontalier cesse de s'appliquer aux frontaliers « belges » à partir du 1er janvier 2007. Ceux-ci sont donc dans la plupart des cas imposables en France à partir de cette date.

Par contre, le régime frontalier restera applicable (à certaines conditions) jusqu'à la fin de l'année 2033 aux frontaliers « français » employés dans la zone frontalière belge. Bien que le nombre de frontaliers « français » continuant à être imposables en France soit amené à diminuer à partir du 1er janvier 2012, il y a indéniablement un manque à gagner pour le budget de l'État belge.

Dans l'Avenant, la France s'engage à compenser financièrement le manque à gagner qu'entraînera pour le budget de l'État belge le maintien du régime frontalier pendant la période transitoire s'étalant du 1er janvier 2012 — date à laquelle le nombre de frontaliers sera définitivement figé — au 31 décembre 2033.

Additionnels communaux

L'Avenant apporte également une solution aux problèmes financiers de nombre de communes belges.

En effet, depuis de nombreuses années, les communes situées dans la zone frontalière avec la France doivent faire face à d'importants problèmes de financement. Ces problèmes sont dus, notamment, à la présence sur leur territoire de résidents (par exemple, des fonctionnaires français) dont les revenus professionnels sont imposables en France en vertu de la Convention. Conformément aux dispositions actuelles de cette Convention, ces résidents exonérés de l'impôt des personnes physiques en Belgique ne paient pas non plus d'additionnels communaux, ce qui représente un manque à gagner, dans certains cas très important, pour le budget de ces communes. L'imposition en France des travailleurs frontaliers « belges » prévue par le nouvel Avenant aurait pu encore accroître l'ampleur de ces problèmes.

Il n'en sera toutefois rien. L'Avenant permettra en effet à la Belgique de percevoir les additionnels communaux sur les revenus professionnels de ses résidents — frontaliers ou autres — qui sont exemptés

— die in België belastingvrijstelling genieten op grond van de Overeenkomst en van het Avenant.

Door niet toe te staan dat personen die op 31 december 2008 hun duurzaam tehuis in België hebben nog langer het voordeel van de grensarbeidersregeling genieten, zal het Avenant ook een einde maken aan het verschijnsel van de massale fiscale emigratie naar de Franse grensstreek (2 000 belastingplichtigen per jaar), die eveneens nadelig is voor de financiën van de Belgische gemeenten.

B. Europese juridische context

Artikel 293, tweede streepje, van het Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap vraagt de lidstaten uitdrukkelijk om, voor zover als nodig, onderling onderhandelingen aan te vatten teneinde dubbele belasting binnen de Europese Gemeenschap te vermijden. Dit Avenant kadert in die opdracht.

Bovendien hebben de lidstaten hun bevoegdheid inzake directe belastingen behouden, zelfs indien de Europese Gemeenschap in principe over een samenlopende bevoegdheid beschikt krachtens artikel 94 van het Verdrag. De Raad stelt inderdaad met eenparigheid van stemmen richtlijnen vast voor het nader tot elkaar brengen van de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen van de lidstaten die rechtstreeks van invloed zijn op de instelling of de werking van de gemeenschappelijke markt. Tot nu toe werd van deze samenlopende bevoegdheid slechts op zeer beperkte wijze en op zeer beperkt terrein gebruik gemaakt (richtlijn 77/799/EEG van 19 december 1977 en richtlijn 76/308/EEG van 15 maart 1976, gewijzigd door richtlijn 2001/44/EG van 15 juni 2001 betreffende de wederzijdse bijstand van de bevoegde autoriteiten van de lidstaten; richtlijn 90/434/EEG van 23 juli 1990, gewijzigd door richtlijn 2005/19/EG van 17 februari 2005 betreffende de gemeenschappelijke regeling voor fusies, splitsingen, inbreng van activa en aandelenruil met betrekking tot vennootschappen uit verschillende lidstaten; richtlijn 90/435/EEG van 23 juli 1990, gewijzigd door richtlijn 2003/123/EG van 22 december 2003 betreffende de gemeenschappelijke regeling voor moedermaatschappijen en dochterondernemingen uit verschillende lidstaten; richtlijn 2003/48/EG van 3 juni 2003 betreffende belastingheffing op inkomsten uit spaargelden in de vorm van rentebetaling; richtlijn 2003/49/EG van 3 juni 2003 betreffende een gemeenschappelijke belastingregeling inzake uitkeringen van interest en royalty's tussen verbonden ondernemingen van verschillende lidstaten).

Het nieuwe Avenant bij de Belgisch-Franse Overeenkomst van 10 maart 1964 maakt geen inbreuk op het werkingsgebied van voormelde richtlijnen, vermits het noch de bepalingen van de Overeenkomst inzake

d'impôt en Belgique en vertu de la Convention et de l'Avenant.

On peut également noter qu'en ne permettant pas aux personnes ayant leur foyer permanent d'habitation en Belgique au 31 décembre 2008 d'encore bénéficier du régime frontalier, l'Avenant mettra un terme au phénomène d'émigration fiscale massive (2 000 contribuables par an) vers la zone frontalière française, qui est lui aussi préjudiciable aux finances des communes belges.

B. Contexte juridique européen

L'article 293, second tiret du Traité instituant la Communauté européenne invite expressément les États membres à entamer des négociations entre eux, en tant que de besoin, en vue d'éliminer la double imposition à l'intérieur de la Communauté. Le présent Avenant entre dans le cadre de cette mission.

Par ailleurs, les États membres ont conservé leurs compétences fiscales à l'égard des impôts directs, même si la Communauté européenne dispose d'une compétence concurrente de principe en vertu de l'article 94 du Traité. Le Conseil, statuant à l'unanimité, arrête, en effet, des directives pour le rapprochement des dispositions législatives, réglementaires et administratives des États membres qui ont une incidence directe sur l'établissement ou le fonctionnement du marché commun. Jusqu'à présent, cette compétence concurrente n'a été mise en œuvre que de manière très limitée et dans des domaines restreints (directive 77/799/CEE du 19 décembre 1977 et directive 76/308/CEE du 15 mars 1976, modifiée par la directive 2001/44/CE du 15 juin 2001, concernant l'assistance mutuelle des autorités compétentes des États membres; directive 90/434/CEE du 23 juillet 1990, modifiée par la directive 2005/19/CE du 17 février 2005, relative au régime commun applicable aux fusions, scissions, apports d'actifs et échanges d'actions intéressant des sociétés d'États membres différents; directive 90/435/CEE du 23 juillet 1990, modifiée par la directive 2003/123/CE du 22 décembre 2003, concernant le régime commun applicable aux sociétés mères et filiales d'États membres différents; directive 2003/48/CE du 3 juin 2003 en matière de fiscalité des revenus de l'épargne sous forme de paiements d'intérêts; directive 2003/49/CE du 3 juin 2003 concernant un régime fiscal commun applicable aux paiements d'intérêts et de redevances effectués entre des sociétés associées d'États membres différents).

Le nouvel Avenant à la Convention belgo-française du 10 mars 1964 n'empiète pas sur la sphère des différentes directives précitées, puisqu'il ne modifie ni les dispositions de la Convention relatives à l'échange

uitwisseling van inlichtingen of invorderingsbijstand wijzigt, noch de bepalingen die de belastingheffing regelen van de verschillende soorten inkomsten waarop die richtlijnen betrekking hebben, met name ondernemingswinst, dividenden, interest en royalty's.

C. Technische bepalingen van het Avenant

In een «aanvullend Protocol inzake grensarbeiders» regelt het nieuwe Avenant het einde van de huidige grensarbeidersregeling en voorziet in uitgebreide overgangsmaatregelen voor de «Franse» grensarbeiders die tewerkgesteld zijn in België.

Het voorziet in de betaling van een financiële vergoeding door Frankrijk gedurende de overgangsperiode van 22 jaar die loopt van 1 januari 2012 tot 31 december 2033.

Tot slot zal het de Belgische gemeenten in de mogelijkheid stellen om gemeentelijke opcentiemen te heffen van de beroepsinkomsten van de inwoners van België die op grond van de Overeenkomst en van het Avenant vrijgesteld zijn van personenbelasting.

I. grensarbeidersregeling (artikelen 1 en 2 van het Avenant)

a) Algemeen

Vanaf de inwerkingtreding van het Avenant zal de grensarbeidersregeling — uitsluitende belastingheffing in de woonstaat — enkel nog van toepassing zijn in de gevallen die uitdrukkelijk beoogd worden door het «aanvullend Protocol inzake grensarbeiders» (artikel 2 van het Avenant — hierna «het aanvullend Protocol» genoemd).

In de gevallen die niet beoogd worden door dat aanvullend Protocol zijn de bezoldigingen van loontrekkers onderworpen aan de algemene regels zoals die zijn vermeld in artikel 11, paragrafen 1 en 2, a) en b), van de Overeenkomst, zoals ook blijkt uit paragraaf 8 van het aanvullend Protocol. Met andere woorden, onder voorbehoud van de toepassing van de «183-dagenregel» (artikel 11, paragraaf 2, a)) en van de bijzondere regels inzake de bezoldigingen van personen die tewerkgesteld zijn in de vervoersector (artikel 11, paragraaf 2, b)) zijn die bezoldigingen belastbaar in de overeenkomstsluitende Staat waar de werkzaamheid ter zake waarvan de bezoldigingen zijn betaald, wordt uitgevoerd. Die bepalingen, die in de Overeenkomst zijn opgenomen sinds ze in 1964 werd gesloten, worden niet gewijzigd door het Avenant.

Er moet overigens aan herinnerd worden dat de grensarbeidersregeling, zoals dat nu reeds het geval is, niet van toepassing is op inkomsten die gereguleerd zijn door andere bepalingen van de Overeen-

de renseignements ou à l'assistance au recouvrement ni celles qui régissent l'imposition des différents types de revenus concernés par ces directives, à savoir les bénéfices d'entreprises, les dividendes, les intérêts et les redevances.

C. Dispositions techniques de l'Avenant

Le nouvel Avenant organise, dans un « Protocole additionnel relatif aux travailleurs frontaliers », la fin de l'actuel régime frontalier tout en prévoyant des mesures transitoires étendues pour les frontaliers « français » employés en Belgique.

Il prévoit le versement par la France d'une compensation financière pendant la période transitoire de 22 ans s'étalant du 1er janvier 2012 au 31 décembre 2033.

Enfin, il permettra aux communes belges de percevoir les additionnels communaux sur les revenus professionnels des résidents de Belgique exonérés de l'impôt des personnes physiques en vertu de la Convention et de l'Avenant.

I. régime frontalier (Articles 1 et 2 de l'Avenant)

a) Généralités

Dès l'entrée en vigueur de l'Avenant, le régime frontalier — imposition exclusive dans l'État de résidence — ne s'appliquera plus que dans les cas expressément visés dans le « Protocole additionnel relatif aux travailleurs frontaliers » (article 2 de l'Avenant — ci-après « le Protocole additionnel »).

Dans les cas non visés par le Protocole additionnel, les rémunérations des travailleurs salariés seront soumises aux règles générales énoncées à l'article 11, paragraphes 1 et 2, a) et b), de la Convention, comme cela ressort également du paragraphe 8 du Protocole additionnel. En d'autres termes, ces rémunérations seront imposables dans l'État contractant où est exercée l'activité au titre de laquelle elles sont payées, sous réserve de l'application de la «règle des 183 jours» (article 11, paragraphe 2, a)) et des règles particulières relatives aux rémunérations des personnes employées dans le secteur du transport (article 11, paragraphe 2, b)). Ces dispositions, qui figurent dans la Convention depuis sa conclusion en 1964, ne sont pas modifiées par l'Avenant.

Il convient par ailleurs de rappeler que, comme c'est déjà le cas actuellement, le régime frontalier ne s'applique pas aux revenus régis par d'autres dispositions de la Convention; il s'applique uniquement aux

komst; ze is enkel van toepassing op de beloningen van bezoldigde werknemers uit de privésector en op de beloningen van bezoldigde werknemers van publiekrechtelijke rechtspersonen die een nijverheids- of handelswerkzaamheid uitoefenen.

De grensarbeidersregeling is dus niet van toepassing op bezoldigingen die zijn toegekend aan personen die in de overheidssector werken (met uitzondering van die welke zijn betaald door een publiekrechtelijke rechtspersoon die een nijverheids- of handelswerkzaamheid uitoefent — zie hierboven). Die bezoldigingen worden beoogd door artikel 10 van de Overeenkomst, dat niet door het Avenant wordt gewijzigd.

De grensarbeidersregeling is evenmin van toepassing op de onder artikel 9 van de Overeenkomst vallende bezoldigingen, met name de bezoldigingen van bestuurders, commissarissen, vereffenaars, vennoten, zaakvoerders en andere mandatarissen van naamloze vennootschappen, vennootschappen bij wijze van geldschieting op aandelen en coöperatieve vennootschappen of vennootschappen met beperkte aansprakelijkheid, ook al wordt hun belastingstelsel krachtens artikel 9, paragraaf 2 van de Overeenkomst geregeld door artikel 11, paragraaf 1 (belastingheffing in de werkstaat).

Op grond van paragraaf 1 van het aanvullend Protocol kunnen bezoldigingen die zijn verkregen door een inwoner van een overeenkomstsluitende Staat onder de grensarbeidersregeling vallen (uitsluitende belastingheffing in de woonstaat) indien die inwoner :

— zijn bezoldigde werkzaamheid uitoefent in de grensstreek van de andere overeenkomstsluitende Staat, en

— uitsluitend in de grensstreek van de eerstgenoemde Staat een duurzaam tehuis heeft.

Op één uitzondering na zijn deze bepalingen identiek aan de bepalingen die voorkomen in de huidige Overeenkomst (zoals gewijzigd door het Avenant van 1999). Daar waar de huidige tekst van de Overeenkomst bepaalt dat de grensarbeider « zijn » duurzaam tehuis in de grensstreek van zijn woonstaat moet hebben, eist de nieuwe tekst uitdrukkelijk dat het om zijn enig duurzaam tehuis moet gaan. Vanaf de inwerkingtreding van het nieuwe Avenant, zal een werknemer die zijn werkzaamheid uitoefent in de Belgische grensstreek en een duurzaam tehuis in België heeft dus *de facto* uitgesloten zijn van het voordeel van de grensarbeidersregeling. Deze nieuwe formulering heeft tot doel de Belgische belastingadministratie in staat te stellen om op efficiëntere wijze de misbruiken te bestrijden die er voor sommige inwoners van België die in de Belgische grensstreek tewerkgesteld zijn in bestaan dat ze zich fictief in de Franse grensstreek domiciliëren om zich aldus op bedrieglijke wijze te onttrekken aan het betalen van hun belastingen in België.

rémunérations des travailleurs salariés du secteur privé et aux rémunérations des travailleurs salariés des personnes morales de droit public se livrant à une activité industrielle ou commerciale.

Le régime frontalier ne s'applique donc pas aux rémunérations allouées aux personnes travaillant dans le secteur public (à l'exception de celles payées par une personne morale de droit public se livrant à une activité industrielle ou commerciale — voir ci-dessus). Ces rémunérations sont visées à l'article 10 de la Convention, lequel n'est pas modifié par l'Avenant.

Le régime frontalier ne s'applique pas non plus aux rémunérations visées à l'article 9 de la Convention, c'est-à-dire les rémunérations des administrateurs, commissaires, liquidateurs, associés gérants et autres mandataires de sociétés anonymes, de sociétés en commandite par actions et de sociétés coopératives ou de sociétés à responsabilité limitée, y compris lorsque leur régime d'imposition est régi par l'article 11, paragraphe 1 (imposition dans l'État d'activité) en vertu du paragraphe 2 de l'article 9 de la Convention.

En vertu du paragraphe 1 du Protocole additionnel, sont susceptibles de relever du régime frontalier (imposition exclusive dans l'État de résidence) les rémunérations reçues par un résident d'un État contractant :

— qui exerce son activité salariée dans la zone frontalière de l'autre État contractant, et

— qui n'a un foyer permanent d'habitation que dans la zone frontalière du premier État.

Ces dispositions sont identiques à celles qui figurent dans l'actuelle Convention (telle que modifiée par l'Avenant de 1999), à une exception près. Alors que le texte actuel de la Convention prévoit que le frontalier doit avoir « son » foyer permanent d'habitation dans la zone frontalière de son État de résidence, le nouveau texte exige expressément qu'il s'agisse de son seul foyer permanent d'habitation. À compter de l'entrée en vigueur du nouvel Avenant, un travailleur exerçant son activité dans la zone frontalière belge qui aura un foyer permanent d'habitation en Belgique sera donc *de facto* exclu du bénéfice du régime frontalier. Cette nouvelle rédaction vise à permettre à l'administration fiscale belge de lutter plus efficacement contre les abus consistant pour certains résidents de Belgique employés dans la zone frontalière belge à se domicilier fictivement dans la zone frontalière française afin d'éviter frauduleusement de payer leurs impôts en Belgique.

Het ontwerp van goedkeuringswet bevat een aantal verduidelijkingen over de wijze waarop het begrip duurzaam tehuis moet begrepen worden (zie punt D van deze memorie van toelichting).

De grensstreek van de overeenkomstsluitende Staten is omschreven in paragraaf 2 van het aanvullend Protocol. Dat Protocol neemt de definitie over die voorkomt in de Overeenkomst, zoals gewijzigd door het Avenant van 1999. Volgens die definitie omvat de grensstreek van elke Staat alle gemeenten die gelegen zijn in de zone die wordt begrensd door de gemeenschappelijke grens van Frankrijk en België en een lijn getrokken op een afstand van twintig kilometer van die grens, met dien verstande dat de gemeenten die door deze lijn worden doorsneden in de grensstreek worden opgenomen. Paragraaf 2 stelt bovendien duidelijk dat alle andere gemeenten, die voor de toepassing van artikel 11, paragraaf 2, c), van de Overeenkomst die op 1 januari 1999 van kracht was, beschouwd werden als zijnde gelegen in de grensstreek, eveneens geacht worden begrepen te zijn in de Franse of de Belgische grensstreek, naar gelang het geval. Deze laatste precisering heeft tot doel om sommige gemeenten bij de Belgische grensstreek te houden die er door het Avenant van 1999 uit buitengesloten waren zonder dat Frankrijk of België zulks wilden.

Oorspronkelijk bevatte de Frans-Belgische Overeenkomst geen definitie van de grensstreek. De grensarbeidersregeling werd dus toegepast op basis van de grensstreek zoals deze was gedefinieerd door twee Europese verordeningen :

— verordening nr. 38/64/EEG van 25 maart 1964 met betrekking tot het vrije verkeer van werknemers beperkte de grensstreek tot 20 km aan weerszijden van de gemeenschappelijke grens maar liet ruimte voor aanpassingen indien de betrokken Staten daarover een akkoord bereikten;

— op basis daarvan werd in Verordening nr. 117/65/EEG van 16 juli 1965 een lijst vastgelegd van Belgische en Franse grensgemeenten waarin eveneens de gemeenten werden opgenomen die in het kader van de sociale zekerheid reeds als grensgemeenten beschouwd werden. Die lijst omvatte de gemeenten Châtelet, Fleurus, en Wakken (in 1975 gefusioneerd met Dentergem, waarbij deze laatste gemeente eveneens een grensgemeente werd).

Het Avenant van 8 februari 1999 had tot doel een einde te maken aan de gevolgen van een arrest van het Hof van beroep te Luik (het arrest Verrast van 14 januari 1998) dat van de grensarbeidersregeling een optionele regeling maakte. Dat Avenant herformuleerde dus de voor de grensarbeiders geldende bepalingen op zulkdanige wijze dat de hoedanigheid van grensarbeider duidelijk een feitelijke kwestie werd

Le projet de loi d'assentiment comporte un certain nombre de précisions concernant la manière dont il y a lieu de comprendre la notion de foyer permanent d'habitation (voir point D du présent exposé des motifs).

La zone frontalière des États contractants est définie au paragraphe 2 du Protocole additionnel. Celui-ci reprend la définition contenue dans la Convention, telle que modifiée par l'Avenant de 1999, selon laquelle la zone frontalière de chaque État comprend toutes les communes situées dans la zone délimitée par la frontière commune à la France et à la Belgique et une ligne tracée à une distance de vingt kilomètres de cette frontière, étant entendu que les communes traversées par cette ligne sont incorporées dans la zone frontalière. Le paragraphe 2 précise en outre que toutes les autres communes qui étaient considérées comme incluses dans la zone frontalière pour l'application de l'article 11, paragraphe 2, c), de la Convention en vigueur au 1er janvier 1999 sont également considérées comme comprises dans la zone frontalière de la France ou de la Belgique, selon le cas. Cette dernière précision vise à maintenir dans la zone frontalière de la Belgique certaines communes qui en étaient exclues par l'Avenant de 1999, sans que cela ait été voulu par la France ou la Belgique.

À l'origine, la Convention franco-belge ne comportait pas de définition de la zone frontalière. Le régime frontalier a donc été appliqué sur la base de la zone frontalière définie par deux règlements européens :

— le règlement 38/64/CEE du 25 mars 1964 relatif à la libre circulation des travailleurs limitait la zone frontalière à 20 km de part et d'autre de la frontière commune mais permettait des aménagements si les États concernés en étaient d'accord;

— le règlement 117/65/CEE du 16 juillet 1965 a fixé sur cette base la liste des communes frontalières belges et françaises en incluant également les communes qui, dans le cadre de la sécurité sociale, étaient déjà considérées comme des communes frontalières. Cette liste incluait les communes de Châtelet, de Fleurus et de Wakken (fusionnée en 1975 avec Dentergem, cette dernière devenant alors également une commune frontalière).

L'Avenant du 8 février 1999 visait à remédier aux conséquences d'un arrêt de la cour d'appel de Liège (arrêt Verrast du 14 janvier 1998) qui rendait le régime frontalier optionnel. Cet Avenant a donc reformulé les dispositions applicables aux travailleurs frontaliers de manière à ce que la qualité de frontalier soit clairement une question de fait et ne puisse plus dépendre du choix du contribuable. C'est dans ce cadre qu'a été

en niet langer afhang van de keuze van de belastingplichtige. Het is in dat kader dat aan de Overeenkomst een definitie van de grensstreek werd toegevoegd die vastlegde dat die grensstreek tot 20 km voorbij de grens reikte.

Zoals de memorie van toelichting bij dat Avenant van 1999 aangaf was het evenwel niet de bedoeling van de onderhandelaars en van de Belgische en de Franse regering om de regeling te wijzigen die van toepassing was op de grensarbeiders en evenmin om de lijst van grensgemeenten te wijzigen. Het is duidelijk dat, mochten de partijen beslist hebben om de afbakening van de grensstreek te wijzigen, zulks zou vermeld worden zijn in de memorie van toelichting. Die memorie van toelichting stelde integendeel duidelijk dat het de wil was van de partijen om inzake de grensarbeidersregeling de status-quo te handhaven waarover beslist werd in het kader van de laatste onderhandelingen ter herziening van de Overeenkomst.

Door het feit dat de breedte van de grensstreek strikt werd bepaald op 20 km, werd het evenwel onmogelijk gemaakt om eventuele aanpassingen door te voeren die toegestaan waren door de Europese Verordening van 1964. Daardoor was de administratie, wanneer ze in 2008 vaststelde dat de gemeenten Châtelet, Fleurus en Dentergem meer dan 20 km van de Frans-Belgische grens liggen, verplicht om die drie gemeenten uit de grensstreek te sluiten (zie addendum van 25.06.2008 bij de circulaire Ci.R.9.F/554.009).

Enerzijds rekening houdende met het gegeven dat het hier om een situatie ging die reeds sinds 1965 voortduurde en dat de tekst van het Avenant niet de wil van de Belgische en van de Franse regering weerspiegelde noch die van de Belgische en Franse wetgever, en anderzijds rekening houdende met de goede trouw van de betrokken belastingplichtigen en met de rampzalige gevolgen voor deze laatsten, werd beslist om terug te keren tot de situatie die gold vóór de inwerkingtreding van het Avenant van 1999 en om van dit Avenant gebruik te maken om de gemeenten Châtelet, Fleurus en Dentergem opnieuw op te nemen in de Belgische grensstreek. De « Franse » grensarbeiders die hun bezoldigde werkzaamheid in die drie gemeenten uitoefenen zullen hierdoor bovendien dezelfde overgangsmaatregelen kunnen genieten als de andere « Franse » grensarbeiders (zie punt c) hierna).

Aangezien de betrokken gemeenten vanaf de inwerkingtreding van dit Avenant en met terugwerkende kracht op 1 januari 2003 van rechtswege opnieuw zullen worden opgenomen in de grensstreek, werd beslist dat de circulaire van 25 juni 2008 voor die drie gemeenten niet zal toegepast worden tussen de datum van ondertekening van het Avenant en de datum van inwerkingtreding ervan. De bedrijfsvoorheffing die van de inkomsten van het jaar 2009 zou geheven

introduceerd in de Conventie een definitie van de zone frontalière, fixant à 20 km de la frontière la profondeur de cette zone.

Comme l'indiquait l'exposé des motifs de l'Avenant de 1999, le but des négociateurs et des gouvernements belges et français n'était cependant pas de modifier le régime applicable aux travailleurs frontaliers ni la liste des communes frontalières. Il est clair que, si les parties avaient décidé de modifier les limites de la zone frontalière, cela aurait été mentionné dans l'exposé des motifs. Au contraire, cet exposé des motifs précisait expressément que la volonté des parties, en ce qui concerne le régime frontalier, était de maintenir le statu quo qui avait été décidé dans le cadre des dernières négociations visant à réviser la Convention.

Cependant, la fixation stricte à 20 km de la profondeur de la zone frontalière a rendu impossible d'éventuels aménagements permis par le règlement européen de 1964. De sorte que, lorsqu'en 2008, l'administration a constaté que les communes de Châtelet, Fleurus et Dentergem sont éloignées de plus de 20 kilomètres de la frontière franco-belge, elle a été contrainte de sortir ces trois communes de la zone frontalière (Voir addendum du 25.06.2008 à la circulaire Ci.R.9.F/554.009).

Compte tenu, d'une part, du fait qu'il s'agissait d'une situation qui perdurait depuis 1965 et que le texte de l'Avenant de 1999 ne reflétait ni la volonté des gouvernements belge et français ni la volonté des législateurs belge et français et compte tenu, d'autre part, de la bonne foi des contribuables concernés et des conséquences désastreuses pour ceux-ci, il a été décidé de revenir à la situation prévalant avant l'entrée en vigueur de l'Avenant de 1999 et d'inclure à nouveau dans la zone frontalière belge les communes de Châtelet, Fleurus et Dentergem à la faveur du présent Avenant. Ceci permettra par ailleurs aux frontaliers « français » exerçant leur activité salariée dans ces trois communes de bénéficier des mêmes mesures transitoires que les autres frontaliers « français » (voir point c) ci-après).

Étant donné que, dès l'entrée en vigueur du présent Avenant, les communes concernées seront de plein droit réintégrées dans la zone frontalière avec effet rétroactif au 1er janvier 2003, il a été décidé, en ce qui concerne ces trois communes, de ne pas appliquer la circulaire du 25 juin 2008 entre la date de signature de cet Avenant et la date de son entrée en vigueur. En effet, le précompte professionnel qui serait perçu sur les revenus de l'année 2009 devrait, dès l'entrée en

worden zou vanaf de inwerkingtreding van dit Avenant immers terugbetaald moeten worden.

b) Inwoners van België

Zoals uiteengezet onder punt A hierboven, worden de « Belgische » grensarbeiders sterk benadeeld door de grensarbeidersregeling zoals die is voorzien in de huidige bepalingen van de Overeenkomst.

Paragraaf 3 van het aanvullend Protocol werkt dit nadeel weg door uitdrukkelijk te bepalen dat de bezoldigingen, die vanaf 1 januari 2007 zijn verkregen ter zake van een werkzaamheid in loondienst die in de Franse grensstreek wordt uitgeoefend door personen die hun duurzaam tehuis in de Belgische grensstreek hebben, niet langer onderworpen zijn aan de grensarbeidersregeling maar aan de algemene regels die zijn bepaald door artikel 11, paragrafen 1 en 2, *a*) en *b*) van de Overeenkomst (zie punt *a*) hierboven).

Zoals de andere inwoners van België die een werkzaamheid in loondienst uitoefenen in Frankrijk, zullen de « Belgische » grensarbeiders dus belastbaar zijn in Frankrijk op de bezoldigingen die zij vanaf 1 januari 2007 ter zake van die werkzaamheid verkrijgen, onder voorbehoud van de toepassing van de « 183-dagenregel » en van de bijzondere regels inzake personen die tewerkgesteld zijn in de vervoersector. In België zullen die bezoldigingen vrijgesteld zijn van de personenbelasting indien bewezen is dat de vrijstellingsvoorwaarden vervuld zijn. Conform artikel 155 van het Wetboek van de inkomstenbelastingen 1992 worden die bezoldigingen evenwel in aanmerking genomen voor het bepalen van het belastingtarief dat van toepassing is op de eventuele andere inkomsten van de belastingplichtige, zoals dat het geval is voor de andere buitenlandse inkomsten van de inwoners van België die op grond van een dubbelbelastingverdrag vrijgesteld zijn van belasting (vrijstelling met progressievoorbehoud).

Het Avenant bepaalt ook dat die bezoldigingen in België onderworpen zullen zijn aan de gemeentelijke opcentiemen (zie punt II. hierna).

c) Inwoners van Frankrijk

Voor de inwoners van de Franse grensstreek die hun werkzaamheid in de Belgische grensstreek uitoefenen, wordt de door het aanvullend Protocol vastgelegde regeling gespreid over drie opeenvolgende fasen. Er is bovendien voorzien in een bijzondere regeling voor de seizoengrensarbeiders.

Alvorens commentaar te leveren bij deze bepalingen moet de nadruk worden gelegd op het feit dat — zoals werd bevestigd door de Raad van State in zijn arrest van 19 mei 2008 (in zake : B. Vandaele tegen de

vigueur du présent Avenant, faire l'objet d'un remboursement.

b) Résidents de la Belgique

Comme exposé au point A ci-avant, le régime frontalier tel qu'il est prévu par les dispositions actuelles de la Convention pénalise fortement les frontaliers « belges ».

Le paragraphe 3 du Protocole additionnel supprime ce désavantage en prévoyant expressément que les rémunérations perçues à compter du 1er janvier 2007 au titre d'une activité salariée exercée dans la zone frontalière française par les personnes ayant leur foyer permanent d'habitation dans la zone frontalière belge ne sont plus soumises au régime frontalier mais aux règles générales prévues à l'article 11, paragraphes 1 et 2, *a*) et *b*), de la Convention (voir point *a*) ci-dessus).

Comme les autres résidents de Belgique exerçant une activité salariée en France, les frontaliers « belges » seront donc imposables en France sur leurs rémunérations perçues à compter du 1er janvier 2007 au titre de cette activité, sous réserve de l'application de la « règle des 183 jours » et des règles particulières relatives aux personnes employées dans le secteur du transport. En Belgique, ces rémunérations seront exonérées de l'impôt des personnes physiques s'il est établi que les conditions d'exonération sont réunies. Conformément à l'article 155 du Code des Impôts sur les revenus 1992, ces rémunérations seront toutefois prises en considération pour déterminer le taux d'imposition applicable aux autres revenus éventuels du contribuable, à l'instar des autres revenus étrangers des résidents de Belgique qui sont exemptés d'impôt en vertu d'une convention préventive de la double imposition (exemption sous réserve de progressivité).

L'Avenant prévoit également que ces rémunérations seront soumises en Belgique aux additionnels communaux (voir point II. ci-après).

c) Résidents de la France

En ce qui concerne les résidents de la zone frontalière française qui exercent leur activité dans la zone frontalière de la Belgique, le régime prévu par le Protocole additionnel s'échelonne sur 3 phases successives. Un régime particulier est par ailleurs prévu pour les travailleurs frontaliers saisonniers.

Avant de commenter ces dispositions, il convient d'insister sur le fait que, comme l'a confirmé le Conseil d'État dans son arrêt du 19 mai 2008 (en cause : B. Vandaele contre l'État belge), le régime frontalier

Belgische Staat) — de grensarbeidersregeling een uitzondering vormt op de algemene regeling die geldt voor het belasten van bezoldigingen van loontrekkers (belastingheffing in de werkstaat) en dat ze dus, zoals elke uitzondering, een strikte interpretatie moet krijgen. Dit geldt eveneens voor de bepalingen van het aanvullend Protocol, die de grensarbeidersregeling wijzigen en eveneens een uitzondering vormen op de algemene regeling voor de belastingheffing van de loontrekkers. De nieuwe toepassingsvoorwaarden van de grensarbeidersregeling waarin het aanvullend Protocol voorziet, moeten dus op zeer strikte wijze geïnterpreteerd en toegepast worden. Om die reden zullen met het oog op dergelijke toepassing al de nodige maatregelen worden genomen.

1. Jaren 2003 tot 2008

Het aanvullend Protocol verduidelijkt de toepassingsvoorwaarden van de grensarbeidersregeling voor de jaren 2003 tot 2008.

Op grond van de huidige bepalingen van de Overeenkomst is de grensarbeidersregeling van toepassing op de bezoldigingen van loontrekkers die hun duurzaam tehuis in de grensstreek van een overeenkomstsluitende Staat hebben en die hun werkzaamheid uitoefenen in de grensstreek van de andere overeenkomstsluitende Staat.

Vóór de toepassing van het Avenant van 8 februari 1999 paste de Belgische belastingadministratie in bepaalde gevallen een zogenaamde "45-dagenregel" toe, die loontrekkers die in de Franse grensstreek woonden en in de Belgische grensstreek tewerkgesteld waren toestond om verder het voordeel van de grensarbeidersregeling te genieten wanneer ze hun werkzaamheid slechts zeer af en toe buiten de Belgische grensstreek uitoefenden, dit wil zeggen wanneer ze ten hoogste 45 dagen per kalenderjaar de grensstreek verlieten bij het uitoefenen van hun werkzaamheid. Die toegestane afwijking was niet voorzien in de Overeenkomst maar werd door de Belgische administratie eenzijdig en gedurende een zeer korte tijdspanne verleend, naar analogie met de maatregelen die in onderlinge overeenstemming met de Duitse en Nederlandse belastingadministratie waren genomen in het kader van de grensarbeidersregelingen die toentertijd met die twee landen van kracht waren.

De inwerkingtreding van het Avenant van 8 februari 1999 betekende het einde van dit gebruik, dat afweek van de tekst van de Overeenkomst en dat trouwens niet werd gevolgd door de Franse belastingadministratie die de grensarbeidersregeling veel strikter toepaste.

Als gevolg van de tekst van de Overeenkomst, zoals gewijzigd door het Avenant van 1999, kan een

constituant une exception au régime général d'imposition des rémunérations des travailleurs salariés (imposition dans l'État d'activité), il doit, comme toute exception, être de stricte interprétation. Ceci vaut également pour les dispositions du Protocole additionnel, qui modifient le régime frontalier et qui constituent elles aussi une exception au régime général d'imposition des travailleurs salariés. Les nouvelles conditions d'application du régime frontalier prévues dans le Protocole additionnel doivent donc être interprétées — et appliquées — de manière stricte. C'est pourquoi toutes les mesures nécessaires seront prises en vue d'une telle application.

1. Années 2003 à 2008

Le Protocole additionnel précise les conditions d'application du régime frontalier pour les années 2003 à 2008.

En vertu des dispositions actuelles de la Convention, le régime frontalier est applicable aux rémunérations des travailleurs salariés qui ont leur foyer permanent d'habitation dans la zone frontalière d'un État contractant et qui exercent leur activité dans la zone frontalière de l'autre État contractant.

Avant la prise d'effet de l'Avenant du 8 février 1999, l'administration fiscale belge a appliqué dans certains cas une règle dite « des 45 jours » qui permettait à des salariés résidant dans la zone frontalière française et employés dans la zone frontalière belge de conserver le bénéfice du régime frontalier lorsqu'ils exerçaient très occasionnellement leur activité en dehors de la zone frontalière belge, c'est-à-dire lorsqu'ils sortaient de la zone frontalière dans l'exercice de leur activité pendant un maximum de 45 jours par année civile. Cette tolérance n'était pas prévue par la Convention mais a été appliquée de manière unilatérale et sur une très courte période par l'administration belge, par analogie avec les dispositions qui avaient été prises de commun accord avec les administrations fiscales allemande et néerlandaise dans le cadre des régimes frontaliers alors en vigueur avec ces deux pays.

La prise d'effet de l'Avenant du 8 février 1999 a confirmé la fin de cette pratique, qui s'écartait du texte de la Convention et qui n'était d'ailleurs pas suivie par l'administration fiscale française, celle-ci appliquant le régime frontalier de manière beaucoup plus stricte.

En vertu du texte de la Convention, tel qu'il a été modifié par l'Avenant de 1999, un résident de France

inwoner van Frankrijk slechts aanspraak maken op het voordeel van de grensarbeidersregeling wanneer hij zijn bezoldigde werkzaamheid uitsluitend in de grensstreek van België uitoefent. Wanneer een « Franse » grensarbeider in België één enkele dag buiten de Belgische grensstreek werkt, is dat in principe dus voldoende om hem het genot van de grensarbeidersregeling te doen verliezen.

Zoals reeds in punt A hierboven vermeld, hebben controles die in de loop van het jaar 2006 door de Belgische belastingadministratie werden verricht, aan het licht gebracht dat de grensarbeidersregeling nog altijd — verkeerdelijk — werd toegepast voor inwoners van Frankrijk die in België werkten en een niet onaanzienlijk deel van hun werkzaamheid buiten de Belgische grensstreek uitoefenden. Ten gevolge van die controles heeft de administratie een aantal rechtzettingen uitgevoerd die, wegens de aanslagtermijnen die zijn vastgesteld in het Wetboek van de inkomstenbelastingen 1992 en inzonderheid in artikel 354, konden teruggaan tot de inkomsten die in de loop van het jaar 2003 waren verkregen. Die rechtzettingen hebben aanleiding gegeven tot tal van geschillen, waarvan de meeste nog steeds hangende zijn.

Aangezien het oplossen van die geschillen voor Frankrijk een voorwaarde was om tot een akkoord te komen, werd beslist om de toepassingsvoorwaarden van de grensarbeidersregeling voor de jaren 2003 tot 2008 duidelijker te omschrijven.

Paragraaf 4, *a*) van het aanvullend Protocol schrijft dus voor dat de regeling die is vastgelegd in paragraaf 1 van dat aanvullend Protocol (zie punt *a*) hierboven) van toepassing is op de bezoldigingen die in de loop van de jaren 2003 tot 2008 worden ontvangen door de werknemers die hun duurzaam tehuis in de Franse grensstreek hebben en die hun bezoldigde werkzaamheid niet meer dan 45 dagen per kalenderjaar buiten de Belgische grensstreek uitoefenen.

Met andere woorden, om het voordeel van de grensarbeidersregeling te genieten ter zake van de bezoldigingen die hij in de loop van de jaren 2003 tot 2008 ontvangt, moet een werknemer :

- zijn enig duurzaam tehuis in de Franse grensstreek hebben; en
- zijn bezoldigde werkzaamheid uitoefenen in de Belgische grensstreek zonder die grensstreek meer dan 45 dagen te verlaten voor het uitoefenen van die werkzaamheid.

Voor de werknemers die de Belgische grensstreek ten hoogste 45 dagen per kalenderjaar verlaten voor het uitoefenen van hun werkzaamheid, wordt dus nu door het aanvullend Protocol een toegestane afwijking ingevoerd in de grensarbeidersregeling (voor de jaren 2003 tot 2008) die op grond van de huidige tekst van de Overeenkomst niet bestaat. Voor de toepassing van

ne peut prétendre au bénéfice du régime frontalier que s'il exerce son activité salariée exclusivement dans la zone frontalière de la Belgique. Un seul jour presté en Belgique en dehors de la zone frontalière suffit donc, en principe, à faire perdre à un frontalier « français » le bénéfice du régime frontalier.

Comme déjà évoqué au point A ci-avant, des contrôles effectués par l'administration fiscale belge dans le courant de l'année 2006 ont révélé que le régime frontalier continuait à être accordé — erronément — à des résidents de France travaillant en Belgique qui exerçaient une partie non négligeable de leur activité en dehors de la zone frontalière belge. À la suite de ces contrôles, l'administration a procédé à des redressements qui, en raison des délais d'imposition prévus par le Code des impôts 1992, en particulier l'article 354, pouvaient remonter jusqu'aux revenus perçus au cours de l'année 2003. Ces redressements ont donné lieu à de nombreux litiges, dont la plupart sont toujours pendants.

La résolution de ces litiges étant une condition mise par la France pour parvenir à un accord, il a été décidé de clarifier les conditions d'application du régime frontalier pour les années 2003 à 2008.

Le paragraphe 4, *a*) du Protocole additionnel stipule donc que le régime prévu au paragraphe 1 de ce même Protocole additionnel (voir point *a*) ci-avant) est applicable aux rémunérations perçues au cours des années 2003 à 2008 par les travailleurs qui ont leur foyer permanent d'habitation dans la zone frontalière française et qui n'exercent pas leur activité salariée plus de 45 jours par année civile en dehors de la zone frontalière belge.

En d'autres termes, pour bénéficier du régime frontalier au titre de ses rémunérations perçues au cours des années 2003 à 2008, un travailleur doit :

- avoir son seul foyer permanent d'habitation dans la zone frontalière française; et
- exercer son activité salariée dans la zone frontalière belge sans sortir plus de 45 jours de cette zone dans l'exercice de cette activité.

Le Protocole additionnel introduit donc maintenant dans le régime frontalier (avec effet au cours des années 2003 à 2008) une tolérance — qui n'existe pas en vertu du texte actuel de la Convention — à l'égard des travailleurs qui sortent au maximum 45 jours par année civile de la zone frontalière belge dans l'exercice de leur activité. Ceux-ci sont donc considérés comme

paragraaf 1 worden die werknemers dus geacht hun activiteit binnen de grensstreek uit te oefenen.

De aandacht wordt erop gevestigd dat de werkzaamheid slechts dan wordt beschouwd als zijnde uitgeoefend in de grensstreek wanneer de werknemer fysiek aanwezig is in die grensstreek om er die werkzaamheid uit te oefenen. Het volstaat dus niet dat de werkgever in die grensstreek gevestigd is of dat de werknemer zijn dienst in die grensstreek aanvat opdat die voorwaarde vervuld zou zijn. (Zie in dit verband ook punt D hierna — Commentaar bij de artikelen van het ontwerp van goedkeuringswet, artikel 3, b).)

Er wordt tevens benadrukt dat, zoals hierboven reeds in herinnering werd gebracht, de grens van 45 dagen op strikte wijze moet geïnterpreteerd worden en dus al de dagen omvat waarop de Belgische grensstreek verlaten wordt voor het uitoefenen van de bezoldigde werkzaamheid, ongeacht of dit in België buiten de grensstreek, in Frankrijk of in een derde Staat gebeurt en ongeacht de reden waarom. Dit houdt meer bepaald in dat er voor de berekening van de 45-dagengrens rekening zal gehouden worden met de werkzaamheid die in Frankrijk of op het grondgebied van een derde Staat wordt uitgeoefend, alsmede met de werkzaamheid die buiten de grensstreek wordt uitgeoefend in het kader van een andere arbeidsovereenkomst die met dezelfde werkgever werd afgesloten, daar waar zulke werkzaamheden tot dusver door de administratie niet beschouwd werden als een verlaten van de grensstreek dat leidt tot het verlies van het voordeel van de grensarbeidersregeling.

De tekst preciseert bovendien dat een gedeelte van een dag waarop de grensstreek wordt verlaten als een volledige dag geteld zal worden. Met andere woorden, telkens er vastgesteld wordt dat de grensstreek wordt verlaten, zelfs voor korte duur, zal de dag waarop dit gebeurt in aanmerking genomen worden voor het berekenen van de 45 dagen, zelfs wanneer de beroepswerkzaamheid in de loop van die dag grotendeels binnen de Belgische grensstreek werd uitgeoefend.

Er werd echter uitdrukkelijk voorzien in een uitzondering op deze regel voor de loontrekkers die een transportwerkzaamheid uitoefenen in de Belgische grensstreek, maar wiens dagelijks traject gedeeltelijk buiten die grensstreek valt (bijvoorbeeld een chauffeur van een schoolbus die enkele kinderen moet oppikken buiten de grensstreek of een treinbestuurder die zijn werkzaamheid uitoefent op een lijn die gedeeltelijk buiten de grensstreek ligt). Opdat deze uitzondering van toepassing zou zijn mag de totale afstand die op één dag buiten de grensstreek wordt afgelegd niet meer bedragen dan een kwart van de totale afstand die tijdens die dag werd afgelegd.

exerçant leur activité dans la zone frontalière pour l'application du paragraphe 1er.

Il convient de noter que l'activité n'est considérée comme exercée dans la zone frontalière que lorsque le travailleur est physiquement présent dans cette zone pour y exercer cette activité. Il ne suffit donc pas pour que cette condition soit remplie que l'employeur soit établi dans cette zone ou que le travailleur prenne son service au départ de cette zone. (Voir également à cet égard le Point D ci-après — Commentaire des articles du projet de loi d'assentiment, Article 3, b).)

Il convient également d'insister sur le fait que, ainsi que cela a été rappelé ci-avant, la limite de 45 jours doit s'interpréter de manière stricte et qu'elle comprend dès lors toutes les sorties de la zone frontalière belge dans l'exercice de l'activité salariée, que ce soit en Belgique en dehors de la zone frontalière, en France ou dans un État tiers, et pour quelque raison que ce soit. Ceci implique notamment qu'il sera tenu compte, lors du calcul de cette limite de 45 jours, de l'activité exercée en France ou sur le territoire d'un État tiers, ainsi que de l'activité exercée hors de la zone frontalière dans le cadre d'un autre contrat d'emploi conclu avec le même employeur, alors que ces activités n'étaient jusqu'ici pas considérées par l'administration comme des sorties de zone entraînant la perte du régime frontalier.

Par ailleurs, le texte précise qu'une fraction de journée de sortie de zone sera comptée pour un jour entier. En d'autres termes, toute sortie de zone constatée, même de courte durée, entraînera la prise en compte, pour le calcul des 45 jours, du jour pendant lequel la sortie s'est déroulée et cela, même si l'activité professionnelle s'est exercée au cours de ce même jour en majorité dans la zone frontalière belge.

Une exception à cette règle est toutefois expressément prévue pour les travailleurs salariés qui exercent une activité de transport dans la zone frontalière belge mais dont le trajet journalier déborde en partie de cette zone (par exemple, un conducteur de car scolaire qui effectue quelques ramassages en dehors de la zone frontalière ou un conducteur de train exerçant son activité sur une ligne dont une partie du tracé se situe hors de la zone frontalière). Pour que cette exception soit applicable, la distance totale parcourue en dehors de la zone frontalière au cours d'une journée donnée ne doit pas dépasser le quart de la distance totale parcourue au cours de cette journée.

De nadruk wordt gelegd op het feit dat deze uitzondering een afwijking vormt op de regel die zegt dat telkens de grensstreek voor een deel van de dag wordt verlaten dit als een volledige dag moet geteld worden en dat ze enkel tot doel heeft om te bepalen of een dag al dan niet moet meegeteld worden voor de berekening van de 45-dagengrens. De uitzondering beoogt dus niet de gevallen waarin de totale afstand die een in de transportsector tewerkgestelde werknemer over het gehele jaar aflegt voor 75 % binnen de Belgische grensstreek valt en voor 25 % daarbuiten ligt. Deze laatste toestand moet worden beoordeeld op grond van het aantal dagen waarop die werknemer tijdens het beschouwde jaar de grensstreek verlaten heeft voor het uitoefenen van zijn werkzaamheid (in voorkomend geval rekening houdend met de hierboven beschreven uitzondering).

2. Jaren 2009 tot 2011

Op grond van paragraaf 4, *b)*, van het aanvullend Protocol is de grensarbeidersregeling van toepassing op de bezoldigingen die tijdens de jaren 2009 tot 2011 worden ontvangen door werknemers die :

- hun enig duurzaam tehuis in de Franse grensstreek hebben; en
- hun bezoldigde werkzaamheid niet meer dan 30 dagen per kalenderjaar buiten de Belgische grensstreek uitoefenen.

De regeling is niet van toepassing op werknemers die op 31 december 2008 hun duurzaam tehuis in België hebben. Een werknemer voor wie zulks het geval zal zijn, zal niet meer in de grensarbeidersregeling kunnen stappen.

Deze bepaling stelt de bedrijven die hun activiteit in de Belgische grensstreek uitoefenen dus in staat om nog tot 31 december 2011 verder te gaan met het aanwerven van inwoners van Frankrijk onder de grensarbeidersregeling. Tegelijkertijd stopt ze vanaf 31 december 2008 de fiscale emigratie naar de Franse grensstreek van inwoners van België die in de Belgische grensstreek tewerkgesteld zijn (zie punt A hierboven — Algemene economische en politieke context).

Bovendien wordt de toegestane limiet voor het verlaten van de grensstreek van 45 dagen op 30 dagen gebracht. Een werknemer die in de loop van de jaren 2009 tot 2011 deze 30 dagengrens overschrijdt wordt voor de toepassing van de in paragraaf 1 van het aanvullend Protocol voorziene regeling dus niet geacht zijn activiteit binnen de Belgische grensstreek uit te oefenen.

Il convient d'insister sur le fait que cette exception constitue une dérogation par rapport à la règle selon laquelle une fraction de jour de sortie de zone doit être comptée pour un jour entier et qu'elle vise uniquement à déterminer si un jour donné doit ou non être pris en compte pour le calcul de la limite des 45 jours. On ne vise donc pas ici le cas où la distance totale parcourue sur l'ensemble de l'année par un travailleur employé dans le secteur du transport se trouve à raison de 75 % dans la zone frontalière belge et à raison de 25 % hors de cette zone frontalière. Cette dernière situation doit être évaluée sur la base du nombre de jours au cours desquels ce travailleur a quitté la zone frontalière dans l'exercice de son activité durant l'année considérée (compte tenu, le cas échéant, de l'exception décrite ci-dessus).

2. Années 2009 à 2011

En vertu du paragraphe 4, *b)*, du Protocole additionnel, le régime frontalier s'applique aux rémunérations perçues au cours des années 2009 à 2011 par les travailleurs :

- ayant leur seul foyer permanent d'habitation dans la zone frontalière française, et
- n'exerçant pas leur activité salariée plus de 30 jours par année civile en dehors de la zone frontalière belge.

Le régime n'est pas applicable aux travailleurs ayant leur foyer permanent d'habitation en Belgique au 31 décembre 2008. Un travailleur qui sera dans ce cas ne pourra plus entrer dans le régime frontalier.

Cette disposition permet donc aux entreprises exerçant leur activité dans la zone frontalière belge de continuer à engager des résidents de France sous couvert du régime frontalier jusqu'au 31 décembre 2011, tout en bloquant à la date du 31 décembre 2008 l'émigration fiscale vers la zone frontalière française des résidents de Belgique employés dans la zone frontalière belge (voir point A ci-avant — Contexte économique et politique général).

Par ailleurs, la limite autorisée en matière de sorties de zone passe de 45 à 30 jours. Un travailleur qui dépasse cette limite de 30 jours au cours des années 2009 à 2011 n'est donc pas considéré comme exerçant son activité dans la zone frontalière de la Belgique pour l'application du régime prévu au paragraphe 1 du Protocole additionnel.

Voor de berekeningswijze van deze 30-dagengrens wordt verwezen naar punt 3 hierna.

3. Jaren 2012 tot 2033

Belastingplichtigen die in aanmerking komen om verder het voordeel van de grensarbeidersregeling te genieten

Op grond van paragraaf 5 van het aanvullend Protocol zijn het enkel de werknemers die op 31 december 2011 met recht het voordeel van de grensarbeidersregeling zullen genieten die in aanmerking zullen komen om verder het voordeel van die regeling te genieten voor de belastingheffing van de bezoldigingen die ze vanaf 1 januari 2012 zullen ontvangen. Het gaat om de werknemers die op 31 december 2008 hun duurzaam tehuis niet in België hadden en op 31 december 2011 :

— hun enig duurzaam tehuis in de Franse grensstreek zullen hebben; en

— hun bezoldigde werkzaamheid in de Belgische grensstreek zullen uitoefenen zonder die grensstreek in de loop van het jaar 2011 meer dan 30 dagen verlaten te hebben in de uitoefening van die werkzaamheid. Er weze immers aan herinnerd (zie punt 2 hierboven) dat een werknemer, die in 2011 de Belgische grensstreek meer dan 30 dagen zal hebben verlaten in de uitoefening van zijn werkzaamheid, niet geacht zal worden zijn activiteit binnen die grensstreek te hebben uitgeoefend tijdens dat jaar en dus ook niet op 31 december van dat jaar.

De inwoners van Frankrijk die vanaf 1 januari 2012 een bezoldigde werkzaamheid in de Belgische grensstreek zullen beginnen uit te oefenen, zullen het voordeel van de grensarbeidersregeling dus niet meer kunnen genieten en zullen, onder voorbehoud van de bepalingen van artikel 11, paragraaf 2, *a)* en *b)* van de Overeenkomst, in principe in België belastbaar zijn ter zake van de bezoldigingen die ze uit die werkzaamheid verkrijgen.

In paragraaf 5, 4de lid, wordt evenwel bepaald dat werknemers die hun duurzaam tehuis in de Franse grensstreek hebben maar die op 31 december 2011 hun werk in de Belgische grensstreek zullen verloren hebben en zullen kunnen bewijzen dat ze daar in de loop van het jaar 2011 drie maanden gewerkt hebben, eveneens in aanmerking zullen komen om verder het voordeel van de grensarbeidersregeling te genieten indien ze opnieuw werk vinden in die Belgische grensstreek.

Deze bepaling strekt ertoe om het voordeel van de grensarbeidersregeling niet te moeten ontfangen aan de personen die in de bijzonder ongelukkige omstan-

En ce qui concerne le mode de calcul de cette limite de 30 jours, il convient de se reporter au point 3 ci-après.

3. Années 2012 à 2033

Contribuables susceptibles de continuer à bénéficier du régime frontalier

En vertu du paragraphe 5 du Protocole additionnel, seront seuls susceptibles de continuer à bénéficier du régime frontalier pour l'imposition des rémunérations perçues à compter du 1er janvier 2012, les travailleurs qui bénéficieront à bon droit de ce régime à la date du 31 décembre 2011, c'est-à-dire ceux qui n'avaient pas leur foyer permanent d'habitation en Belgique au 31 décembre 2008 et qui, à la date du 31 décembre 2011 :

— auront leur seul foyer permanent d'habitation dans la zone frontalière française; et

— exerceront leur activité salariée dans la zone frontalière belge, sans en être sorti plus de 30 jours dans l'exercice de cette activité au cours de l'année 2011. Il convient en effet de rappeler (voir point 2 ci-avant) qu'un travailleur qui sera sorti plus de 30 jours de la zone frontalière belge dans l'exercice de son activité en 2011 ne sera pas considéré comme ayant exercé son activité dans cette zone au cours de cette année — et donc pas non plus au 31 décembre de cette année.

Les résidents de France qui commenceront à exercer une activité salariée dans la zone frontalière belge à partir du 1er janvier 2012 ne pourront donc plus bénéficier du régime frontalier et seront, en principe, imposables en Belgique sur les rémunérations tirées de cette activité, sous réserve des dispositions de l'article 11, paragraphe 2, *a)* et *b)*, de la Convention.

Il est toutefois prévu au 4e alinéa du paragraphe 5 que les travailleurs ayant leur foyer permanent d'habitation dans la zone frontalière française mais ayant perdu leur emploi dans la zone frontalière belge au 31 décembre 2011 et qui justifieront de 3 mois d'activité dans cette même zone au cours de l'année 2011 seront également susceptibles de continuer à bénéficier du régime frontalier s'ils retrouvent un emploi dans la zone frontalière belge.

Cette disposition vise à ne pas exclure du bénéfice du régime les cas particulièrement malheureux de personnes ayant exercé pendant au moins 3 mois au

digheid verkeren dat ze in de loop van het jaar 2011 gedurende minstens drie maanden een bezoldigde werkzaamheid in de Belgische grensstreek zullen uitgeoefend hebben maar op 31 december 2011 werkloos zullen zijn, waardoor ze op die datum dus niet zullen voldoen aan de voorwaarde betreffende het uitoefenen van de werkzaamheid in de Belgische grensstreek.

Het spreekt vanzelf dat een persoon die op of na 31 december 2011 een werkzaamheid buiten de Belgische grensstreek zal uitoefenen automatisch en definitief uitgesloten zal zijn van het voordeel van de grensarbeidersregeling.

Het spreekt eveneens vanzelf dat de personen zoals bedoeld in het 4de lid ook zullen moeten voldoen aan de andere gestelde voorwaarden, willen ze in aanmerking komen om vanaf 1 januari 2012 het voordeel van de grensarbeidersregeling te genieten. Ter herinnering, die voorwaarden zijn : op 31 december 2008 hun duurzaam tehuis niet in België gehad hebben, op 31 december 2011 hun enig duurzaam tehuis in de Franse grensstreek hebben en de Belgische grensstreek in de loop van het jaar 2011 niet meer dan 30 dagen verlaten hebben in de uitoefening van hun werkzaamheid.

Voorwaarden die moeten vervuld zijn om verder het voordeel van de grensarbeidersregeling te genieten

De inwoners van Frankrijk die aan de hierboven vermelde voorwaarden zullen voldoen, zullen verder het voordeel van de grensarbeidersregeling kunnen genieten gedurende een periode van 22 jaar die aanvangt op 1 januari 2012. Met andere woorden, de bezoldigingen die ze in de loop van die periode van 22 jaar zullen ontvangen, zullen verder uitsluitend belastbaar blijven in Frankrijk voor zover ze aan de volgende drie voorwaarden voldoen :

1° hun enig duurzaam tehuis in de Franse grensstreek behouden;

2° de uitoefening van hun bezoldigde werkzaamheid in de Belgische grensstreek zonder onderbreking voortzetten; en

3° niet meer dan 30 dagen per kalenderjaar de Belgische grensstreek verlaten in de uitoefening van hun werkzaamheid.

Wanneer een werknemer die in aanmerking komt om het voordeel van de grensarbeidersregeling te genieten in de loop van een gegeven jaar niet langer zijn duurzaam tehuis in de Franse grensstreek heeft, zal hij het voordeel van die regeling definitief verliezen vanaf dat jaar. Dat wil zeggen dat de bezoldigingen die hij in de loop van dat jaar en van de volgende jaren zal ontvangen, in principe in België belastbaar zullen zijn.

cours de l'année 2011 une activité salariée dans la zone frontalière belge, et au chômage au 31 décembre 2011, qui ne rempliront donc pas à cette date la condition relative à l'exercice de l'activité dans la zone frontalière belge.

Il va de soi qu'une personne exerçant une activité en dehors de la zone frontalière belge au 31 décembre 2011, ou après cette date, sera quant à elle automatiquement et définitivement exclue du bénéfice du régime frontalier.

Il va également de soi que les personnes visées au 4e alinéa devront également satisfaire aux autres conditions prévues pour être susceptibles de bénéficier du régime frontalier à partir du 1er janvier 2012, pour rappel : ne pas avoir eu leur foyer permanent d'habitation en Belgique au 31 décembre 2008, avoir leur seul foyer permanent d'habitation dans la zone frontalière française au 31 décembre 2011, et ne pas être sorties plus de 30 jours de la zone frontalière belge dans l'exercice de leur activité au cours de l'année 2011.

Conditions à remplir pour continuer à bénéficier du régime frontalier

Les résidents de France qui rempliront les conditions mentionnées ci-dessus pourront continuer à bénéficier du régime frontalier pendant une période de 22 ans prenant cours le 1er janvier 2012. En d'autres termes, les rémunérations qu'ils percevront au cours de cette période de 22 ans continueront à être exclusivement imposables en France, pour autant qu'ils respectent les 3 conditions suivantes :

1° conserver leur seul foyer permanent d'habitation dans la zone frontalière française;

2° continuer à exercer de manière ininterrompue leur activité salariée dans la zone frontalière belge; et

3° ne pas sortir plus de 30 jours par année civile de la zone frontalière belge dans l'exercice de leur activité.

Si, au cours d'une année donnée, un travailleur susceptible de bénéficier du régime frontalier cesse d'avoir son foyer permanent d'habitation dans la zone frontalière française, il perdra définitivement le bénéfice de ce régime à compter de cette année, c'est-à-dire que ses rémunérations perçues au cours de cette année et des années suivantes seront en principe imposables en Belgique.

Dit zal ook het geval zijn wanneer hij in de loop van een gegeven jaar ophoudt zijn werkzaamheid in de Belgische grensstreek uit te oefenen. In dit verband stelt paragraaf 5, 3de lid, duidelijk dat sommige afwezigheden niet beschouwd worden als een onderbreking van het uitoefenen van de werkzaamheid in de grensstreek en dus niet leiden tot het verlies van het voordeel van de grensarbeidersregeling. Het gaat om afwezigheden die te wijten zijn aan omstandigheden zoals ziekte, ongeval, betaald educatief verlof, vakantie of werkloosheid. Een verandering van werkgever zal evenmin leiden tot het verlies van het voordeel van de grensarbeidersregeling voor zover de bezoldigde werkzaamheid zonder onderbreking verder wordt uitgeoefend in de Belgische grensstreek.

Wanneer een werknemer daarentegen voor de eerste keer de limiet van 30 dagen die is toegestaan voor het verlaten van de grensstreek overschrijdt, zal hij het voordeel van de grensarbeidersregeling enkel voor het beschouwde jaar verliezen. Enkel wanneer die limiet een tweede keer wordt overschreden zal het verlies van dat voordeel definitief zijn.

Wanneer bijvoorbeeld een werknemer, die tot dan toe met recht het voordeel van de grensarbeidersregeling heeft genoten, in de loop van het jaar 2014 zijn werkzaamheid gedurende 40 dagen buiten de Belgische grensstreek uitoefent, zal hij de regeling niet kunnen genieten bij de belastingheffing van de bezoldigingen die hij in de loop van dat jaar zal ontvangen hebben. Die bezoldigingen zullen in principe belastbaar zijn in België. Indien hij in de loop van elk van de jaren 2015 en 2016 de grensstreek niet meer dan 30 dagen verlaat voor het uitoefenen van zijn werkzaamheid, zal hij opnieuw het voordeel van de grensarbeidersregeling kunnen genieten; de bezoldigingen die hij tijdens de jaren 2015 en 2016 zal ontvangen hebben zullen dus belastbaar zijn in Frankrijk. Indien evenwel die werknemer in de loop van het jaar 2017 de grensstreek opnieuw meer dan 30 dagen verlaat voor het uitoefenen van zijn werkzaamheid, zal hij met ingang van datzelfde jaar het genot van het voordeel van de grensarbeidersregeling definitief verliezen. In dat geval zullen de bezoldigingen welke die werknemer in de loop van het jaar 2017 en van al de volgende jaren ontvangt, in principe belastbaar zijn in België.

Berekening van de limiet van 30 dagen voor het verlaten van de grensstreek

De 30 dagen die door de paragrafen 4, b), en 5 van het aanvullend Protocol zijn toegestaan voor het verlaten van de grensstreek, omvatten in principe al de dagen waarop de betrokken werknemer de Belgische grensstreek verlaat voor het uitoefenen van zijn werkzaamheid, ongeacht of hij de grensstreek verlaat om zich naar een plaats in België buiten de grensstreek, of in Frankrijk of nog in een derde Staat te begeven.

Il en ira de même s'il cesse d'exercer son activité dans la zone frontalière belge au cours d'une année donnée. À cet égard, il est précisé au 3e alinéa du paragraphe 5 que certaines absences ne sont pas considérées comme interrompant l'exercice de l'activité dans la zone frontalière et n'entraînent dès lors pas la perte du régime frontalier. Il s'agit des absences dues à des circonstances telles que maladie, accident, congés éducation payés, congé ou chômage. De même, un changement d'employeur n'entraînera pas la perte du régime frontalier, pour autant que l'activité salariée continue à être exercée sans interruption dans la zone frontalière belge.

Par contre, lorsqu'un travailleur dépassera pour la première fois la limite des 30 jours de sortie de zone autorisés, il ne perdra le bénéfice du régime que pour l'année considérée. C'est seulement lors d'un second dépassement de cette limite que la perte du régime sera définitive.

Ainsi, par exemple, si, au cours de l'année 2014, un travailleur qui a jusque là bénéficié à bon droit du régime frontalier exerce son activité pendant 40 jours hors de la zone frontalière belge, il ne bénéficiera pas de ce régime pour l'imposition des rémunérations perçues au cours de cette année, lesquelles seront, en principe, imposables en Belgique. Si, au cours de chacune des années 2015 et 2016, il ne sort pas plus de 30 jours de la zone frontalière dans l'exercice de son activité, il bénéficiera à nouveau du régime frontalier; ses rémunérations perçues au cours des années 2015 et 2016 seront donc imposables en France. Toutefois, si au cours de l'année 2017, ce travailleur sort une nouvelle fois plus de 30 jours de la zone frontalière dans l'exercice de son activité, il perdra alors définitivement le bénéfice du régime frontalier à compter de cette année. Dans ce cas, les rémunérations perçues par ce travailleur au cours de l'année 2017 et de toutes les années suivantes seront, en principe, imposables en Belgique.

Calcul de la limite des 30 jours de sortie de zone

Les 30 jours de sortie de zone autorisés par les paragraphes 4, b), et 5 du Protocole additionnel comprennent en principe tous les jours au cours desquels le travailleur concerné sort de la zone frontalière belge dans l'exercice de son activité, que ce soit pour se rendre en Belgique hors de la zone frontalière, ou en France ou encore dans un État tiers.

Paragraaf 7 van het aanvullend Protocol vermeldt evenwel een aantal regels voor het berekenen van die limiet van 30 dagen.

Eerst wordt onder *a)* duidelijk gesteld dat een deel van de dag dat de grensstreek wordt verlaten als een volledige dag zal geteld worden.

Paragraaf 7, *b)*, somt daarnaast negen gevallen op waarin de grensarbeider de Belgische grensstreek verlaat, maar die niet meegeteld moeten worden voor het berekenen van de limiet van 30 dagen.

In de eerste acht gevallen gaat het om uitzonderlijke omstandigheden die buiten het kader vallen van de normale werkzaamheid van de werknemer, met name :

— gevallen van overmacht, buiten de wil van de werkgever en de werknemer;

— de incidentele doorreis in België buiten de grensstreek om zich naar een plaats binnen de Belgische grensstreek of buiten België te begeven;

(In dit verband wordt er met nadruk op gewezen dat het enkel de dagen zijn waarop dergelijke occasionele verplaatsingen worden ondernomen die niet meetellen voor het berekenen van de 30 dagen. De dagen die buiten België (in Frankrijk of op het grondgebied van een derde Staat) worden gepresteerd en die geen dagen zijn waarop een occasionele verplaatsing wordt ondernomen, worden dus wel in aanmerking genomen voor het berekenen van de 30 dagen.)

— werkzaamheden inherent aan de functie van vakbondsafgevaardigde;

— het deelnemen aan een comité voor preventie en bescherming op het werk, of aan een paritair comité of het bijwonen van een vergadering van de werkgeversfederatie;

— het deelnemen aan een ondernemingsraad;

— het bijwonen van een personeelsfeest;

— doktersbezoeken;

— het verlaten van de grensstreek voor beroepsopleiding, beperkt tot 5 werkdagen per kalenderjaar (met andere woorden : indien een werknemer in de loop van een kalenderjaar 7 dagen beroepsopleiding volgt buiten de grensstreek, worden slechts twee van die dagen meegeteld voor de berekening van de 30-dagengrens).

Zoals dat reeds het geval was voor het berekenen van de 45-dagengrens die geldt voor de jaren 2003 tot 2008 (zie punt *c)*, 1, hierboven), worden de dagen waarop de werknemer de Belgische grensstreek verlaat in het kader van een transportwerkzaamheid niet in aanmerking genomen voor het berekenen van de 30-dagengrens, voor zover de totale afstand die op de

Le paragraphe 7 du Protocole additionnel énonce toutefois un certain nombre de principes en vue du calcul de cette limite de 30 jours.

Il est d'abord précisé au *a)* qu'une fraction de jour de sortie de zone sera comptée pour un jour entier.

Le paragraphe 7, *b)*, énumère par ailleurs neuf circonstances où le travailleur frontalier sort de la zone frontalière belge mais qui ne doivent pas être prises en compte pour calculer la limite de 30 jours.

Dans les huit premiers cas, il s'agit de circonstances exceptionnelles, débordant le cadre de l'activité normale du travailleur, à savoir :

— les cas de force majeure en dehors de la volonté de l'employeur et du travailleur;

— le transit occasionnel par la zone non frontalière de la Belgique en vue de rejoindre un endroit situé dans la zone frontalière de la Belgique ou hors de Belgique;

(Il convient de préciser que seuls les jours de transit seront exclus du calcul des 30 jours; les jours prestés en dehors de la Belgique — en France ou sur le territoire d'États tiers — et qui ne correspondent pas à un transit entreront quant à eux en ligne de compte pour le calcul des 30 jours.)

— les activités inhérentes à la fonction de délégué syndical;

— la participation à un comité pour la protection et la prévention du travail, à une commission paritaire ou à une réunion de la fédération patronale;

— la participation à un conseil d'entreprise;

— la participation à une fête du personnel;

— les visites médicales;

— les sorties pour formation professionnelle n'excédant pas 5 jours ouvrés par année civile (c'est-à-dire que si, au cours d'une année civile, un travailleur suit 7 jours de formation professionnelle en dehors de la zone frontalière, seuls 2 de ces jours seront comptabilisés pour le calcul de la limite de 30 jours).

Enfin, comme c'est déjà le cas pour le calcul de la limite de 45 jours applicable pour les années 2003 à 2008 (voir point *c)*, 1, ci-avant) ne sont pas comptabilisés pour le calcul de la limite de 30 jours les jours au cours desquels le travailleur sort de la zone frontalière belge dans le cadre d'une activité de transport, dans la mesure où la distance totale

betrokken dagen buiten de grensstreek wordt afgelegd niet meer bedraagt dan een kwart van de totale afstand die noodzakelijkerwijze wordt afgelegd voor de uitoefening van die werkzaamheid.

Er moet nogmaals benadrukt worden dat het hier een afwijking betreft op de onder *a)* uiteengezette regel volgens dewelke een gedeelte van een dag waarop de grensstreek wordt verlaten telkens als een volledige dag geteld moet worden. Deze uitzondering beoogt dus niet de gevallen waarin de totale afstand die een in de transportsector tewerkgestelde werknemer over het gehele jaar aflegt voor 75 % binnen de Belgische grensstreek valt en voor 25 % daarbuiten ligt. Deze laatste toestand moet worden beoordeeld op grond van het aantal dagen waarop die werknemer tijdens het beschouwde jaar de grensstreek verlaten heeft voor het uitoefenen van zijn werkzaamheid (in voorkomend geval rekening houdend met de hierboven beschreven uitzonderingen).

4. Seizoengrensarbeiders

Sommige ondernemingen die hun bedrijvigheid uitoefenen in de Belgische grensstreek — meer bepaald in de landbouwsector, de tuinbouwsector of de snoepgoedindustrie — doen tijdens bepaalde periodes van het jaar beroep op seizoenarbeiders, die voor een deel uit de Franse grensstreek komen. Op grond van de hierboven vermelde regels zouden die werknemers automatisch moeten uitgesloten zijn van de grensarbeidersregeling vermits ze hun werkzaamheid niet continu in de Belgische grensstreek uitoefenen. Er werd dus voorzien in een bijzondere overgangsregeling voor de seizoengrensarbeiders.

Ingevolge paragraaf 6, 1ste lid, van het aanvullend Protocol wordt een inwoner van Frankrijk aangezien als seizoengrensarbeider die in aanmerking komt om het voordeel van de overgangsregeling te genieten wanneer hij :

— zijn enig duurzaam tehuis in de Franse grensstreek heeft en

— in de Belgische grensstreek een bezoldigde werkzaamheid uitoefent waarvan de duur beperkt is tot een deel van het jaar — ten hoogste 90 dagen per kalenderjaar — hetzij wegens het seizoensgebonden karakter van het werk (bijvoorbeeld sommige oogstperioden in de land- of tuinbouwsector), hetzij omdat de werknemer voor bepaalde perioden van het jaar is aangeworven als aanvullend personeelslid (bijvoorbeeld de eindejaarsperiode in de snoepgoedsector).

Werknemers die aan die twee voorwaarden voldoen, blijven verder belastbaar in Frankrijk ter zake van de bezoldigingen die ze tot 31 december 2033 zullen ontvangen voor de bezoldigde seizoenarbeid die ze in de Belgische grensstreek uitoefenen, voor zover het

parcours hors zone frontalière au cours des jours concernés n'excède pas le quart de l'ensemble de la distance parcourue lors des trajets nécessaires à l'exercice de cette activité.

Il convient d'insister une nouvelle fois sur le fait que ceci constitue une dérogation par rapport à la règle énoncée au *a)*, en vertu de laquelle toute fraction de jour de sortie de zone doit être comptée pour un jour entier. Cette exception ne vise donc pas la situation où la distance totale parcourue sur l'ensemble de l'année par un travailleur employé dans le secteur du transport se trouve à raison de 75 % dans la zone frontalière belge et à raison de 25 % hors de cette zone frontalière. Cette dernière situation doit être évaluée sur la base du nombre de jours au cours desquels ce travailleur a quitté la zone frontalière dans l'exercice de son activité au cours de l'année considérée (compte tenu, le cas échéant, des exceptions décrites ci-avant).

4. Travailleurs frontaliers saisonniers

Certaines entreprises actives dans la zone frontalière belge — notamment dans le secteur de l'agriculture, de l'horticulture ou de la confiserie — ont recours durant certaines périodes de l'année à de la main-d'œuvre saisonnière, laquelle provient en partie de la zone frontalière française. Or, sur la base des règles énoncées ci-avant, ces travailleurs devraient être automatiquement exclus du régime frontalier puisqu'ils n'exercent pas de manière continue leur activité dans la zone frontalière belge. Un régime transitoire spécifique est dès lors prévu pour les travailleurs frontaliers saisonniers.

En vertu du paragraphe 6, 1er alinéa, du Protocole additionnel, est considéré comme travailleur frontalier saisonnier susceptible de bénéficier du régime transitoire un résident de France :

— qui a son seul foyer permanent d'habitation dans la zone frontalière française et

— qui exerce dans la zone frontalière belge une activité salariée dont la durée est limitée à une partie de l'année — au maximum 90 jours par année civile — soit en raison de la nature saisonnière du travail (par exemple, certaines récoltes dans le secteur de l'agriculture ou de l'horticulture), soit parce que le travailleur est recruté à titre de personnel de renfort à certaines époques de l'année (par exemple, la période des fêtes dans le secteur de la confiserie).

Les travailleurs répondant à ces deux conditions continuent à être imposables en France sur leurs rémunérations perçues jusqu'au 31 décembre 2033 au titre d'une activité salariée saisonnière exercée dans la zone frontalière belge, pour autant qu'ils ne sortent pas

aantal dagen dat ze de Belgische grensstreek verlaten niet meer bedraagt dan 15 % van het aantal gepresteerde dagen gedurende het beschouwde jaar.

Wegens het veranderlijk karakter van de seizoenarbeid is het niet vereist dat die werknemers reeds voorheen het voordeel van de grensarbeidersregeling genoten voor wat hun bezoldigingen voor het jaar 2011 betreft. Het zou immers moeilijk zijn om na te gaan of die voorwaarde werd nageleefd en het zou voor de Belgische belastingadministratie een werklast en een budgettaire kost meebrengen die niet in verhouding staan tot de geringe belastingontvangsten die eruit zouden kunnen voortkomen.

5. Verplichtingen van de werkgever en van de werknemer, en sancties

Het spreekt vanzelf dat de administratie er in het bijzonder zal op toezien dat de toepassingsvoorwaarden van de regeling, zoals die zijn beschreven in de punten 1 tot 4 hierboven, worden nageleefd. Paragraaf 9 van het aanvullend Protocol stelt uitdrukkelijk dat de werkgever elk jaar zal moeten bevestigen dat de beperking die geldt inzake het verlaten van de grensstreek werd nageleefd. Bovendien legt het ontwerp van wet houdende goedkeuring van het Avenant zowel aan de werkgever als aan de werknemers een aantal bijkomende verplichtingen op die een doeltreffend toezicht op het naleven van die voorwaarden mogelijk moet maken. Datzelfde ontwerp van wet omschrijft ook de sancties waaraan de werkgever of de werknemer zich blootstelt wanneer hij die verplichtingen niet naleeft. (Zie in dit verband punt D van deze memorie van toelichting — Commentaar bij de artikelen van het ontwerp van goedkeuringswet).

II. gemeentelijke opcentiemen (artikel 3 van het Avenant)

Zoals reeds aangegeven onder punt A hierboven, bevat het Avenant een bepaling die de Belgische gemeenten in de mogelijkheid zal stellen om hun opcentiemen te heffen van de beroepsinkomsten van hun inwoners die op grond van de Overeenkomst en van het Avenant belastbaar zijn in Frankrijk.

Deze bepaling (die vergelijkbaar is met die welke voorkomt in de Belgisch-Nederlandse Overeenkomst van 5 juni 2001 alsook in de meeste van de recentelijk door België gesloten overeenkomsten) betreft dus niet alleen de « Belgische » grensarbeiders die op grond van het Avenant in Frankrijk belastbaar worden, maar ook alle andere inwoners van België — ongeacht of ze in of buiten de grensstreek wonen — van wie de beroepsinkomsten reeds belastbaar waren in Frankrijk op grond van de Overeenkomst. Deze bepaling is van toepassing op de beroepsinkomsten van alle aard die

de la zone frontalière belge plus de 15 % du nombre de jours prestés dans le cadre de cette activité au cours de l'année considérée.

En raison du caractère mouvant de la main-d'œuvre saisonnière, il n'est pas exigé que ces travailleurs aient déjà bénéficié du régime frontalier en ce qui concerne leurs rémunérations de l'année 2011. Le respect de cette condition serait en effet difficile à vérifier et entraînerait pour l'administration fiscale belge une charge de travail et un coût budgétaire disproportionnés eu égard au peu d'importance des recettes fiscales qui pourraient en découler.

5. Obligations de l'employeur et du travailleur et sanctions

Il va de soi que l'Administration sera particulièrement attentive au respect des conditions d'application du régime décrit aux points 1 à 4 ci-avant. Le paragraphe 9 du Protocole additionnel prévoit expressément que le respect de la limite en matière de sorties de zone devra être attesté chaque année par l'employeur. Le projet de loi d'assentiment de l'Avenant impose par ailleurs à l'employeur comme aux travailleurs un certain nombre d'obligations complémentaires destinées à permettre un contrôle efficace du respect de ces conditions et définit les sanctions auxquelles s'exposera l'employeur ou le travailleur qui contreviendra à ces obligations. (Voir à cet égard le point D du présent exposé des motifs — Commentaire des articles du projet de loi d'assentiment.)

II. additionnels communaux (Article 3 de l'Avenant)

Comme déjà indiqué au point A ci-avant, l'Avenant comporte une disposition qui permettra aux communes belges de percevoir leurs additionnels sur les revenus professionnels de leur résidents qui sont imposables en France en vertu de la Convention et de l'Avenant.

Cette disposition (analogue à celle qui figure dans la Convention belgo-néerlandaise du 5 juin 2001 ainsi que dans la plupart des conventions récemment conclues par la Belgique) ne concerne donc pas seulement les travailleurs frontaliers « belges » qui deviennent imposables en France en vertu de l'Avenant mais également tous les autres résidents de Belgique — qu'ils résident dans la zone frontalière ou en dehors de celle-ci — dont les revenus professionnels étaient déjà imposables en France en vertu de la Convention. Cette disposition est applicable aux

worden beoogd in artikel 23 van het Wetboek van de inkomstenbelastingen 1992 en dus niet alleen op de beloningen van de bezoldigde werknemers.

Het Avenant zal dus een gunstige financiële weerslag hebben voor de Belgische gemeenten, meer bepaald voor de gemeenten uit de grensstreek met Frankrijk. Het zal ook een einde stellen aan een abnormale toestand waarin een, soms aanzienlijk, gedeelte van de bevolking het genot had van de gemeentelijke infrastructuur en dienstverlening, zonder volledig bij te dragen aan de financiering ervan.

De tekst preciseert dat die bepaling met ingang van 1 januari 2009 van toepassing is. Met andere woorden, vanaf die datum mag België voor het bepalen van de gemeentelijke opcentiemen op de personenbelasting rekening houden met de beroepsinkomsten die krachtens de Overeenkomst en het Avenant vrijgesteld zijn. Teneinde alle betrokken belastingplichtigen op dezelfde manier te behandelen, zal de bepaling worden toegepast vanaf het eerste aanslagjaar dat aanvangt vanaf die datum, te weten aanslagjaar 2009 (dat betrekking heeft op de inkomsten van 2008).

III. financiële compensatie (Artikel 4 van het Avenant)

Zoals hierboven aangegeven (zie punt A van deze memorie van toelichting — Algemene economische en politieke context), zal Frankrijk aan België een bedrag betalen ter compensatie van de winstderving waartoe het behoud van de grensarbeidersregeling na 1 januari 2012 — datum waarop het aantal « Franse » grensarbeiders definitief zal vastliggen — voor de begroting van de Belgische Staat zal leiden.

Dat bedrag zal jaarlijks worden gestort gedurende een periode van 22 jaar die aanvangt op 1 januari 2012. De eerste storting zal eind 2012 worden uitgevoerd. Van 2012 tot 2014 zal de jaarlijkse storting 25 miljoen euro bedragen.

Dat bedrag zal vervolgens om de drie jaar worden herzien, afhankelijk van de evolutie van het totaalbedrag van de brutobezoldigingen die worden ontvangen door de grensarbeiders. Het zal evenwel nooit hoger kunnen zijn dan 25 miljoen euro. Maar zelfs zonder het vastleggen van die bovengrens zou dat bedrag niet groter kunnen worden, vermits het aantal grensarbeiders, en dus ook het totaalbedrag van hun brutobezoldigingen, in de loop van de overgangsperiode geleidelijk moet afnemen, meer bepaald wegens gebeurtenissen zoals de pensionering van de betrokken werknemers en wegens het feit dat de grensarbeiders die de in het Avenant gestelde voorwaarden niet meer vervullen, niet verder het voordeel van de overgangsregeling zullen kunnen genieten en in principe in België belastbaar zullen worden. In de

revenus professionnels de toute nature visés à l'article 23 du Code des impôts sur les revenus 1992 et donc pas seulement aux rémunérations des travailleurs salariés.

L'Avenant aura dès lors un effet bénéfique sur les finances des communes belges, notamment celles situées dans la zone frontalière avec la France, et mettra un terme à une situation anormale dans laquelle une partie parfois importante de la population bénéficiait des infrastructures et services communaux sans participer pleinement à leur financement.

Le texte précise que cette disposition est applicable à partir du 1er janvier 2009. En d'autres termes, la Belgique peut, à partir de cette date, tenir compte des revenus professionnels exemptés en vertu de la Convention et de l'Avenant pour la détermination des additionnels communaux à l'impôt des personnes physiques. Afin de traiter tous les contribuables concernés de la même manière, la disposition sera appliquée à partir du premier exercice d'imposition débutant à partir de cette date, soit l'exercice d'imposition 2009 (qui se rapporte aux revenus de 2008).

III. compensation financière (Article 4 de l'Avenant)

Comme indiqué ci-avant (voir point A du présent exposé des motifs — Contexte économique et politique général), la France versera à la Belgique une somme destinée à compenser le manque à gagner qu'entraînera pour le budget de l'État belge le maintien du régime frontalier au-delà du 1er janvier 2012, c'est-à-dire la date à laquelle le nombre de frontaliers « français » sera définitivement figé.

Cette somme sera versée annuellement pendant la période de 22 ans débutant le 1er janvier 2012. Le premier versement sera effectué à la fin de l'année 2012. De 2012 à 2014, le montant annuel du versement s'élèvera à 25 millions d'euros.

Ce montant sera ensuite revu tous les trois ans en fonction de l'évolution du montant global des salaires bruts perçus par les travailleurs frontaliers. Il ne pourra toutefois jamais excéder 25 millions d'euros. Mais, même en l'absence de ce plafonnement, ce montant ne devrait pas augmenter, puisqu'en effet, le nombre de frontaliers, et dès lors le montant global de leurs salaires bruts, est appelé à diminuer progressivement au cours de la période transitoire, en raison notamment d'événements tels que le départ à la retraite des travailleurs concernés et du fait que les travailleurs qui cesseront de remplir les conditions prévues par l'Avenant ne bénéficieront plus du régime transitoire et deviendront en principe imposables en Belgique. Le montant de la compensation financière versée par la France devrait donc diminuer tout au long de la

loop van de overgangperiode zou het bedrag van de door Frankrijk gestorte financiële compensatie dus moeten verminderen (terwijl de belastingontvangsten van België zullen toenemen).

D. Commentaar bij de artikelen van het ontwerp van goedkeuringswet

Naast de gewone bepalingen houdende goedkeuring van een verdrag omvat het ontwerp van wet een aantal bepalingen die de uitvoering van het Avenant mogelijk moeten maken.

Zoals hierboven uitgelegd (zie punt A van deze memorie van toelichting — Algemene economische en politieke context), leiden de misbruiken die bij de toepassing van de grensarbeidersregeling werden vastgesteld tot een winstderving voor België. Om die winstderving tot een minimum te beperken, is het van belang dat er een einde wordt gemaakt aan de misbruiken die in het kader van de toepassing van die regeling werden vastgesteld en dat er voor gezorgd wordt dat die regeling enkel nog wordt toegepast op personen die daadwerkelijk aan de vereiste voorwaarden voldoen. Het ontwerp van goedkeuringswet omvat derhalve verscheidene bepalingen die de misbruiken moeten bestrijden door een doeltreffende controle op de toepassingsvoorwaarden van die regeling mogelijk te maken.

Artikel 3 van het ontwerp van wet legt de betekenis uit van sommige begrippen die essentieel zijn voor de toepassing van de grensarbeidersregeling. De artikelen 4 en 5 geven een opsomming van een aantal verplichtingen waarnaar de betrokken werknemers en hun werkgevers zich moeten voegen teneinde aan de administratie de middelen te verschaffen om na te gaan of de regeling correct wordt toegepast. Artikel 6 somt de sancties op die worden opgelegd wanneer die verplichtingen niet worden nagekomen.

Tot slot bevat artikel 7 van het ontwerp van wet een bepaling die het mogelijk maakt om, buiten de termijnen waarin het Wetboek van de inkomstenbelastingen 1992 voorziet, de belastingonthefingen te verlenen die voortvloeien uit de toepassing van de bepalingen van het Avenant.

Artikel 1

Artikel 1 legt uit dat deze wet een aangelegenheid regelt zoals bedoeld in artikel 77 van de Grondwet. De wet heeft inderdaad betrekking op de goedkeuring van een door België gesloten internationale overeenkomst.

période transitoire, tandis que les recettes fiscales de la Belgique augmenteront.

D. Commentaire des articles du projet de loi d'assentiment

À côté des dispositions habituelles portant assentiment d'un traité, le projet de loi comporte un certain nombre de dispositions en vue de permettre l'exécution de l'Avenant.

Comme exposé ci-avant (voir point A du présent exposé des motifs — Contexte économique et politique général), les abus constatés dans l'application du régime frontalier entraînent pour la Belgique un manque à gagner. Afin de limiter au maximum ce manque à gagner, il importe de mettre un terme aux abus constatés dans le cadre de l'application de ce régime et de veiller à ce que le régime frontalier ne soit plus appliqué qu'aux personnes qui réunissent effectivement les conditions requises. Le projet de loi d'assentiment comporte dès lors plusieurs dispositions destinées à lutter contre les abus en permettant un contrôle efficace des conditions d'application de ce régime.

L'article 3 du projet de loi précise le sens de certaines notions essentielles pour l'application du régime frontalier. Les articles 4 et 5 énumèrent un certain nombre d'obligations auxquelles les travailleurs concernés et leurs employeurs devront se soumettre afin de donner à l'administration les moyens de vérifier que le régime est appliqué correctement. L'article 6 énumère les sanctions applicables en cas de non-respect de ces obligations.

Enfin, l'article 7 du projet de loi comporte une disposition qui permet les dégrèvements, en dehors des délais prévus par le Code des impôts sur les revenus 1992, d'impôts résultant de l'application des dispositions de l'Avenant.

Article 1

L'article 1 précise que la présente loi règle une matière visée à l'article 77 de la Constitution. La loi porte, en effet, assentiment à un traité international conclu par la Belgique.

Artikel 2

Artikel 2 omvat de eigenlijke goedkeuring van het Avenant.

Artikel 3 — Belangrijke begrippen

Artikel 3 van het ontwerp van goedkeuringswet legt de betekenis uit van sommige begrippen die essentieel zijn voor de toepassing van het aanvullend Protocol inzake grensarbeiders (artikel 2 van het Avenant).

Artikel 3, a) — Het begrip « duurzaam tehuis »

Een van de essentiële voorwaarden om het voordeel van de grensarbeidersregeling te kunnen genieten is dat men zijn enig duurzaam tehuis in de grensstreek van een overeenkomstsluitende Staat heeft. Artikel 3, a), van het ontwerp van goedkeuringswet bepaalt uitdrukkelijk wat moet worden verstaan onder « duurzaam tehuis », een begrip dat niet in het Belgisch recht omschreven is.

Het duurzaam tehuis wordt omschreven als de plaats waar de belastingplichtige gewoonlijk woont, in voorkomend geval met zijn/haar echtgenoot/echtgenote of wettelijk samenwonende en met de kinderen. Er wordt bovendien duidelijk gesteld dat de woning te allen tijde tot de beschikking van de belastingplichtige moet staan, op onafgebroken wijze en niet enkel bij gelegenheid, en dat ze alle voorzieningen moet bevatten die vereist zijn voor een permanente bewoning onder omstandigheden die toereikend zijn wat comfort betreft.

Deze definitie van het duurzaam tehuis sluit aan bij de Commentaar bij het OESO-modelverdrag inzake belastingen en bij de administratieve praktijk. De aanwezigheid van een duurzaam tehuis wordt dus beoordeeld op basis van een geheel van feitelijke gegevens. In elk geval blijkt duidelijk uit die definitie dat het, om te kunnen spreken van een duurzaam tehuis, normaal niet volstaat om zich te domiciliëren bij collega's of andere kennissen die in de Franse grensstreek wonen, of om alleen of met meerdere personen een kamer of een kleine studio te huren in die grensstreek.

Er moet nogmaals worden benadrukt dat het voor een werknemer niet volstaat dat zijn duurzaam tehuis zich in de Franse grensstreek bevindt om als grensarbeider beschouwd te worden, maar dat het tevens moet gaan om zijn enig duurzaam tehuis (zie punt C, I, a), van deze memorie van toelichting). Het bestaan van een duurzaam tehuis in België is dus *de facto* een voldoende reden om de betrokken werknemer uit te

Article 2

L'article 2 contient l'assentiment proprement dit à l'Avenant.

Article 3 — Notions importantes

L'article 3 du projet de loi d'assentiment précise le sens de certaines notions essentielles pour l'application du Protocole additionnel relatif aux travailleurs frontaliers (article 2 de l'Avenant).

Article 3, a) — Notion de « foyer permanent d'habitation »

Une des conditions essentielles pour pouvoir bénéficier du régime frontalier est d'avoir son seul foyer permanent d'habitation dans la zone frontalière d'un État contractant. L'article 3, a), du projet de loi d'assentiment précise expressément ce qu'il y a lieu d'entendre par « foyer permanent d'habitation », cette notion n'étant pas définie en droit belge.

Le foyer permanent d'habitation est défini comme étant l'endroit où le contribuable habite normalement, le cas échéant avec son conjoint ou son cohabitant légal et les enfants. Il est en outre précisé que l'habitation doit être à la disposition du contribuable en tout temps, de manière continue et non simplement occasionnelle et qu'elle doit comporter les commodités nécessaires en vue d'une occupation permanente dans des conditions de confort appropriées.

Cette définition du foyer permanent d'habitation s'inscrit dans la ligne des Commentaires du Modèle de Convention fiscale de l'OCDE et de la pratique administrative. L'existence d'un foyer permanent d'habitation s'apprécie donc au vu d'un ensemble d'éléments factuels mais il ressort en tout cas clairement de cette définition que le fait, notamment, de se faire domicilier chez des collègues ou autres connaissances habitant dans la zone frontalière française ou de louer, seul ou à plusieurs, une chambre ou un petit studio dans cette même zone frontalière ne constitue normalement pas un foyer permanent d'habitation.

Il convient d'insister encore une fois sur le fait que, pour qu'un travailleur puisse être considéré comme frontalier, il faut non seulement que son foyer permanent d'habitation se trouve dans la zone frontalière française mais également qu'il s'agisse de son seul foyer permanent d'habitation (voir point C, I, a), du présent exposé des motifs). L'existence d'un foyer permanent d'habitation en Belgique suffit donc *de*

sluiten van het voordeel van de grensarbeidersregeling.

Artikel 3, *a*), van de goedkeuringswet voert tevens een vermoeden in dat de administratie moet toelaten om op een doeltreffender wijze de misbruiken te bestrijden, die er voor inwoners van België die tewerkgesteld zijn in de Belgische grensstreek uit bestaan dat ze zich fictief domiciliëren in de Franse grensstreek om zich aan de Belgische belasting te onttrekken.

De administratie heeft met name vastgesteld dat sommige belastingplichtigen zich fictief in de Franse grensstreek domiciliëren en aanspraak maken op het voordeel van de grensarbeidersregeling, terwijl ze in feite verder in België blijven wonen met hun echtgenoot/echtgenote of wettelijk samenwonende en met hun kinderen. Om dit soort van misbruiken op efficiëntere wijze te bestrijden, bepaalt het ontwerp van goedkeuringswet dat het enig duurzaam tehuis van gehuwden en van wettelijk samenwonende personen zich, behoudens tegenbewijs, in de Staat bevindt waar het gezin gevestigd is, dit wil zeggen de Staat waar met name de echtgenoot/echtgenote of de wettelijk samenwonende gewoonlijk verblijft met de kinderen.

Dit vermoeden is vergelijkbaar met het vermoeden dat voorkomt in artikel 2, § 1, 1°, laatste lid, van het Wetboek van de inkomstenbelastingen 1992. Het gaat hier evenwel om een weerlegbaar vermoeden, dit wil zeggen dat de belastingplichtige het vermoeden kan omkeren mits hij bewijs levert van het tegendeel aan de hand van een geheel van bewijskrachtige gegevens (bijvoorbeeld een geregistreerde huurovereenkomst wat betreft de voornaamste woonplaats in Frankrijk met bewijs van betaling van de «taxe d'habitation», een vonnis dat de scheiding vaststelt, gas- of elektriciteitsrekeningen waaruit een normaal verbruik blijkt, ...).

Ingevolge het advies 45.741/2 van 5 januari 2009 van de afdeling Wetgeving van de Raad van State werd de derde alinea van artikel 3, *a*), van het ontwerp van wet geschrapt.

Artikel 3, *b*) — Uitoefenen van de werkzaamheid in de grensstreek

Artikel 3, *b*), van het ontwerp van goedkeuringswet stelt duidelijk dat een werknemer, wil hij beschouwd worden als iemand die zijn werkzaamheid in de Belgische grensstreek uitoefent, fysiek aanwezig moet zijn in die grensstreek om er die werkzaamheid uit te oefenen en dit ongeacht de woon- of vestigingsplaats van de werkgever of van de schuldenaar van de bezoldigingen, de plaats van waaruit de werknemer zijn dienst aanvangt, de plaats waar de arbeidsovereenkomst werd opgemaakt, de plaats of de tijd van betaling van de bezoldigingen, of de plaats waar de resultaten van het werk van de werknemer worden geëxploiteerd.

facto à exclure le travailleur concerné du bénéfice du régime frontalier.

L'article 3, *a*), du projet de loi d'assentiment instaure également une présomption, destinée à permettre à l'administration de lutter plus efficacement contre les abus consistant pour des résidents de Belgique employés dans la zone frontalière belge à se domicilier fictivement dans la zone frontalière française afin d'échapper à l'impôt belge.

L'administration a notamment constaté que certains contribuables se domiciliaient fictivement dans la zone frontalière française et revendiquent le bénéfice du régime frontalier alors qu'ils continuent en fait à résider en Belgique avec leur conjoint ou cohabitant légal et leurs enfants. Afin de contrer plus efficacement cette forme d'abus, le projet de loi d'assentiment prévoit que, dans le cas des personnes mariées et des cohabitants légaux, le seul foyer permanent d'habitation se situe, sauf preuve contraire, dans l'État où est établi le ménage, c'est-à-dire, notamment, celui où le conjoint ou cohabitant légal séjourne habituellement avec les enfants.

Il s'agit d'une présomption analogue à celle qui figure à l'article 2, § 1er, 1°, dernier alinéa, du Code des impôts sur les revenus 1992. Il s'agit toutefois ici d'une présomption réfragable, c'est-à-dire que le contribuable peut la renverser en apportant la preuve contraire au moyen d'un ensemble d'éléments probants (par exemple, un bail enregistré à titre d'habitation principale en France avec la preuve de l'acquiescement de la taxe d'habitation, un jugement constatant la séparation, des factures de gaz ou d'électricité faisant apparaître une consommation normale, ...).

Suite à l'avis 45.741/2 du 5 janvier 2009 de la section de Législation du Conseil d'État, le troisième alinéa de l'article 3, *a*), du projet de loi a été supprimé.

Article 3, *b*) — Exercice de l'activité dans la zone frontalière

L'article 3, *b*), du projet de loi d'assentiment précise que, pour qu'un travailleur soit considéré comme exerçant son activité dans la zone frontalière de la Belgique, il faut qu'il soit physiquement présent dans cette zone pour y exercer l'activité en question et ce, quels que soient la résidence ou le lieu d'établissement de l'employeur ou du débiteur des rémunérations, l'endroit où le travailleur prend son service, le lieu de conclusion du contrat de travail, le lieu ou la date de paiement des rémunérations, ou l'endroit où les résultats du travail du salarié sont exploités.

Dit is een uitdrukkelijke bevestiging van de Commentaar bij het OESO-modelverdrag inzake belastingen met betrekking tot de criteria die het mogelijk maken om vast te stellen in welke Staat een betrekking wordt uitgeoefend en het geeft ook het standpunt weer van de Belgische belastingadministratie (trouwens ook dat van de Franse administratie). Het werd evenwel nuttig geacht om de bepaling op te nemen in het ontwerp van goedkeuringswet vermits deze interpretatie reeds betwist werd voor de Belgische rechtbanken, waarvan somtijds met succes.

In haar advies 45.741/2 van 5 januari 2009, heeft de afdeling Wetgeving van de Raad van State haar twijfels geuit over de gegrondheid van artikel 3 van het ontwerp van goedkeuringswet en heeft ze geoordeeld dat « *de Belgische wetgever niet gerechtigd is eenzijdig, op eigen gezag, een bepaling van een overeenkomst tot het voorkomen van dubbele belasting aan te vullen of te interpreteren* ».

Het is immers algemeen aanvaard dat de belastingverdragen bilaterale bepalingen bevatten die steunen op het wederkerigheidsbeginsel en dus het voorwerp moeten uitmaken van een bilaterale interpretatie. Artikel 22 van de Overeenkomst bepaalt evenwel dat « *Elke niet in deze overeenkomst nader omschreven term zal tenzij het zinsverband een andere verklaring vereist, de betekenis hebben welke aan die term wordt toegekend door de wetgeving die in elke verdragsluitende Staat voor de in deze Overeenkomst bedoelde belastingen geldt.* »

Artikel 3 van het ontwerp van goedkeuringswet omschrijft het begrip duurzaam tehuis en legt uit onder welke voorwaarden een werknemer geacht wordt zijn werkzaamheid in de Belgische grensstreek uit te oefenen. Die twee begrippen zijn niet omschreven in de Overeenkomst : het is dus nodig ze te interpreteren in het licht van het intern recht van elk van de overeenkomstsluitende Staten. Voor België bevat artikel 3 de elementen voor de interpretatie.

Er moet evenwel opgemerkt worden dat deze eenzijdige interpretatie slechts geldig is wanneer het zinsverband geen andere interpretatie vereist. Het zinsverband bestaat meer bepaald uit de intentie van de overeenkomstsluitende partijen bij het ondertekenen van de Overeenkomst en uit de OESO-commentaar met betrekking tot die begrippen (commentaar bij de artikelen 4 en 15 van het OESO-Model van fiscale Overeenkomst).

Artikel 4 — Verplichtingen van de werknemer

Artikel 4 beschrijft de formaliteiten die moeten vervuld worden door de werknemer die aanspraak maakt op het voordeel van de grensarbeidersregeling.

Ceci confirme expressément les commentaires du Modèle de convention fiscale de l'OCDE relatifs aux critères permettant de déterminer l'État dans lequel un emploi est exercé et reflète également la position de l'administration fiscale belge (ainsi d'ailleurs que celle de l'administration française). Il a toutefois été jugé utile d'inclure cette disposition dans le projet de loi d'assentiment, cette interprétation ayant déjà été contestée, parfois avec succès, devant les tribunaux belges.

Dans son avis 45.741/2 du 5 janvier 2009, la section de Législation du Conseil d'État a mis en doute le bien fondé de l'article 3 du projet de loi d'assentiment et a estimé qu'il « *n'appartient pas au législateur belge de compléter unilatéralement ou d'interpréter unilatéralement par voie d'autorité une disposition d'une convention préventive des doubles impositions.* ».

D'une manière générale, il est, en effet, admis que les conventions fiscales contiennent des dispositions bilatérales qui reposent sur le principe de réciprocité et qui doivent, dès lors, faire l'objet d'une interprétation bilatérale. Toutefois, l'article 22 de la Convention prévoit que « *Tout terme non spécialement défini dans la présente Convention aura, à moins que le contexte n'exige une autre interprétation, la signification que lui attribue la législation régissant, dans chaque État contractant, les impôts faisant l'objet de la Convention.* ».

L'article 3 du projet de loi d'assentiment définit la notion de foyer permanent d'habitation et précise à quelles conditions un travailleur sera considéré comme exerçant son activité dans la zone frontalière de la Belgique. Ces deux notions ne sont pas définies dans la Convention; elles doivent donc nécessairement être interprétées à la lumière du droit interne de chacun des États contractants. En ce qui concerne la Belgique, l'article 3 fournit les éléments d'interprétation.

Il convient de noter que cette interprétation unilatérale ne vaut que si le contexte n'exige pas une interprétation différente. Le contexte est constitué, notamment, par l'intention des parties contractantes lors de la signature de la Convention et par les Commentaires de l'OCDE concernant ces notions (Commentaires sur l'article 4 et sur l'article 15 du modèle de Convention fiscale de l'OCDE).

Article 4 — Obligations du travailleur

L'article 4 décrit les formalités à remplir par le travailleur qui prétend au bénéfice du régime frontalier.

Een inwoner van Frankrijk die het voordeel van de grensarbeidersregeling geniet is uitsluitend belastbaar in Frankrijk ter zake van de bezoldigingen die hij verkrijgt uit zijn in de Belgische grensstreek uitgeoefende bezoldigde activiteit. Daarom, en in overeenstemming met de bepalingen van artikel 87 van het Koninklijk besluit tot uitvoering van het Wetboek van de inkomstenbelastingen 1992, moet er op zijn bezoldigingen geen bedrijfsvoorheffing worden ingehouden.

Momenteel moet de werknemer, indien hij deze vrijstelling van bedrijfsvoorheffing wil genieten, elk jaar een daartoe aangewezen formulier invullen in tweevoud — het formulier 276 Front./Grens — waarin hij met name verklaart dat hij zijn werkzaamheid in de Belgische grensstreek uitoefent en dat hij zijn duurzaam tehuis in de Franse grensstreek heeft. Dit formulier bevat eveneens een door de werkgever in te vullen verklaring waaruit blijkt dat de werknemer zijn werkzaamheid wel degelijk in de Belgische grensstreek uitoefent, onder de voorwaarden die zijn bepaald in de Overeenkomst van 10 maart 1964, zoals gewijzigd. Vervolgens moet de werknemer het naar behoren ingevulde en door hemzelf en zijn werkgever ondertekende formulier overleggen aan de belastinginspecteur in Frankrijk tot wiens ambtsgebied hij behoort. Deze laatste bevestigt dat de werknemer zijn duurzaam tehuis wel degelijk in de Franse grensstreek heeft en dat hij voor de toepassing van de Franse belastingen als grensarbeider in de zin van de Overeenkomst wordt beschouwd. Hij bewaart een exemplaar van het formulier en geeft het andere aan de werknemer, die het aan zijn werkgever moet overhandigen vooraleer de eerste bezoldiging van het jaar wordt uitbetaald. Indien de werknemer deze formaliteiten niet tijds vervult, is de vrijstelling van de bedrijfsvoorheffing niet van toepassing.

Dit formulier zal moeten worden aangepast in overleg met de Franse bevoegde autoriteiten, teneinde rekening te kunnen houden met de nieuwe toepassingsvoorwaarden van de grensarbeidersregeling waarin het Avenant voorziet.

Overigens heeft de administratie vastgesteld dat de Franse belastingdiensten, gelet op het groot aantal attesten dat hen wordt gevraagd, niet altijd in staat zijn om voldoende controles uit te voeren en dat er attesten werden afgeleverd aan werknemers van wie het duurzaam tehuis zich niet daadwerkelijk in de Franse grensstreek bevond.

Als extra controlemaatregel bepaalt artikel 4, § 1 van het ontwerp van goedkeuringswet derhalve dat werknemers die het statuut van grensarbeider vragen, ieder jaar, vóór de betaling van de eerste bezoldiging van het beschouwde jaar, samen met het voormelde formulier dat naar behoren werd ingevuld door de Franse belastingdienst, hun werkgever een document

Un résident de France qui bénéficie du régime frontalier est exclusivement imposable en France sur les rémunérations qu'il tire de son activité salariée exercée dans la zone frontalière belge. Cela étant, et conformément aux dispositions de l'article 87 de l'Arrêté royal d'exécution du Code des impôts sur les revenus 1992, aucun précompte professionnel ne doit être retenu sur ses rémunérations.

Actuellement, afin de bénéficier de cette exonération de précompte professionnel, le travailleur doit, chaque année, souscrire en double exemplaire un formulaire spécifique (le formulaire 276 Front./Grens.) dans lequel il déclare, notamment, qu'il exerce son activité dans la zone frontalière belge et qu'il a son foyer permanent d'habitation dans la zone frontalière française. Ce formulaire comporte également une déclaration à compléter par l'employeur d'où il ressort que le travailleur exerce bien son activité dans la zone frontalière belge dans les conditions prévues par la Convention du 10 mars 1964, telle que modifiée. Le travailleur doit ensuite présenter le formulaire, dûment complété et signé par lui-même et son employeur, à l'Inspecteur des impôts dont il relève en France. Ce dernier atteste que le travailleur a bien son foyer permanent d'habitation dans la zone frontalière française et qu'il est considéré pour l'application des impôts français comme un travailleur frontalier au sens de la Convention. Il conserve un exemplaire du formulaire et remet l'autre au travailleur, qui doit le remettre à son employeur préalablement au paiement de la première rémunération de l'année. Si le travailleur ne s'acquitte pas de cette formalité en temps voulu, l'exonération de précompte professionnel n'est pas applicable.

Ce formulaire devra être adapté de commun accord avec les autorités compétentes françaises en vue de tenir compte des nouvelles conditions d'application du régime frontalier prévues par l'Avenant.

Par ailleurs, l'administration a constaté que, en raison du nombre important d'attestations qui leur sont demandées, les services de taxation français ne sont pas toujours à même de procéder à des contrôles suffisants et que des attestations ont été délivrées à des travailleurs dont le foyer permanent d'habitation ne se trouvait pas effectivement dans la zone frontalière française.

Dès lors, à titre de mesure de contrôle supplémentaire, l'article 4, § 1er, du projet de loi d'assentiment stipule que les travailleurs qui revendiquent le statut de frontalier devront chaque année, avant le paiement de la première rémunération de l'année considérée, remettre à leur employeur, en même temps que le formulaire précité dûment attesté par le service de

moeten bezorgen ten bewijze van de daadwerkelijke bewoning van een tehuis in de Franse grensstreek (rekeningen voor water, gas of electriciteit, bewijs van betaling van de «taxe d'habitation» voor de voornaamste woonplaats, telefoonrekening, ...).

Om de werknemer aan te zetten tot meer verantwoordelijkheid in de strijd tegen de misbruiken, bepaalt artikel 4, § 2 van het ontwerp van goedkeuringswet bovendien dat de werknemer die het voordeel van de grensarbeidersregeling vraagt aan het einde van elk jaar moet verklaren dat hij in de loop van het afgelopen jaar de grensstreek niet heeft verlaten gedurende een groter aantal dagen dan toegestaan door het Avenant.

In haar advies 45.741/2 van 5 januari 2009, heeft de afdeling Wetgeving van de Raad van State geoordeeld dat de bepalingen met betrekking tot de toepassingsregels van het "aanvullend Protocol inzake grensarbeiders", met inbegrip van de formulieren die in het kader van de toepassing van dat Protocol moeten worden ingevuld, moeten worden vastgelegd in gemeenschappelijk overleg tussen Frankrijk en België. Om rekening te houden met dat advies werden de verwijzingen naar het formulier 276 Front/Grens., die voorkwamen in de artikelen 4 en 5 van het ontwerp van goedkeuringswet geschrapt en vervangen door een verwijzing naar een formulier dat in gemeenschappelijk overleg met de bevoegde autoriteiten van Frankrijk zal moeten opgesteld worden. De andere formaliteiten die beschreven zijn in de artikelen 4 en 5, zijn formaliteiten die de werknemer en de werkgever moeten vervullen ten aanzien van de Belgische belastingadministratie en die geen enkele tussenkomst van Frankrijk vereisen.

Artikel 5 — Verplichtingen van de werkgever

Artikel 5 beschrijft de formaliteiten die opgelegd worden aan de werkgever teneinde een efficiënt toezicht op de toepassingsvoorwaarden van de grensarbeidersregeling mogelijk te maken.

Op de plaats waar de werknemer zijn werkzaamheid gewoonlijk uitoefent moet die werkgever het in artikel 4 bedoelde formulier, naar behoren bevestigd door de Franse belastingdienst, alsmede het document ten bewijze van de daadwerkelijke bewoning van een tehuis in de Franse grensstreek, die hem door de werknemer werden overhandigd (zie de commentaar bij artikel 4 hierboven), het ganse jaar ter beschikking houden van de administratie.

Bovendien moet hij een telling bijhouden van de dagen waarop de werknemer de grensstreek verlaat voor het uitoefenen van zijn werkzaamheid, met vermelding van de redenen waarvoor zulks telkens gebeurde. Die telling moet dagelijks bijgewerkt

taxation français, un document attestant de l'occupation effective d'une habitation dans la zone frontalière française (facture d'eau, de gaz ou d'électricité, preuve d'acquiescement de la taxe d'habitation pour une habitation principale, facture de téléphone, ...).

En outre, en vue de responsabiliser le travailleur dans le cadre de la lutte contre les abus, l'article 4, § 2, du projet de loi d'assentiment prévoit que, à la fin de chaque année, le travailleur qui revendique le bénéfice du régime frontalier devra déclarer que, au cours de l'année écoulée, il n'a pas dépassé le nombre de jours de sortie de zone autorisé par l'Avenant.

Dans son avis 45.741/2 du 5 janvier 2009, la section de Législation du Conseil d'État a estimé que les dispositions relatives aux modalités d'application du « Protocole additionnel relatif aux travailleurs frontaliers », en ce compris les formulaires à compléter dans le cadre de l'application de ce Protocole, doivent être prises de commun accord entre la France et la Belgique. Afin de tenir compte de cet avis, les références au formulaire 276 Front./Grens. qui figuraient aux articles 4 et 5 du projet de loi d'assentiment ont été supprimées et remplacées par une référence à un formulaire qui devra être mis au point de commun accord avec les autorités compétentes de la France. Les autres formalités décrites aux articles 4 et 5 sont des formalités que le travailleur et l'employeur doivent accomplir vis-à-vis de l'administration fiscale belge et qui ne requièrent aucune intervention de la France.

Article 5 — Obligations de l'employeur

L'article 5 décrit les formalités imposées à l'employeur en vue de permettre un contrôle efficace des conditions d'application du régime frontalier.

Durant toute l'année, celui-ci doit tenir à la disposition de l'administration, à l'endroit où le travailleur exerce habituellement son activité, le formulaire visé à l'article 4 dûment certifié par le service des impôts français, ainsi que le document attestant de l'occupation effective d'une habitation dans la zone frontalière française, qui lui ont été remis par le travailleur (voir commentaire de l'article 4 ci-avant).

Il doit en outre tenir à la disposition de l'administration et du travailleur (afin que celui-ci soit à tout moment informé de sa situation) un décompte des jours au cours desquels le travailleur sort de la zone frontalière dans l'exercice de son activité, avec men-

worden. Ze moet ter beschikking worden gehouden van de administratie en van de werknemer (zodat deze steeds op de hoogte is van zijn toestand).

Ten laatste op 31 maart van het daaropvolgende jaar moet de werkgever de voormelde formulieren aan de administratie overleggen en moet hij de dagen opgeven waarop de werknemer tijdens het voorbije jaar de grensstreek heeft verlaten voor het uitoefenen van zijn werkzaamheid. Het aantal dagen waarop de werknemer de Belgische grensstreek heeft verlaten moet eveneens vermeld worden op de individuele loonfiche die elke werkgever aan de administratie moet bezorgen op grond van artikel 92 van het Koninklijk besluit tot uitvoering van het Wetboek van de inkomstenbelastingen 1992.

Paragraaf 5 herinnert er ook aan dat de bedrijfsvoorheffing verschuldigd is zodra de werkgever vaststelt dat één van de toepassingsvoorwaarden van de grensarbeidersregeling niet vervuld is en stelt duidelijk dat dit ook het geval is wanneer de administratie aan de werkgever laat weten dat die voorwaarden niet vervuld zijn. In dergelijk geval is er geen reden meer om de door artikel 87 van het koninklijk besluit/WIB 92 beoogde vrijstelling toe te passen. Krachtens § 6 ten slotte, moet de werkgever aan de administratie een lijst bezorgen met de « nieuwe grensarbeiders », met andere woorden, zij die in de grensarbeidersregeling gestapt zijn na de datum van ondertekening van het Avenant en voor wie er bijzonder aandachtig moet op toegezien worden of de toepassingsvoorwaarden van de regeling daadwerkelijk vervuld zijn.

Artikel 6 — Sancties en bewijsmiddelen

De §§ 1 en 2 van artikel 6 van het ontwerp van goedkeuringswet geven een opsomming van de sancties waaraan zowel werknemers als werkgevers zich blootstellen bij niet naleving van hun hierboven beschreven verplichtingen.

Paragraaf 1 bepaalt dat het niet nakomen door de werkgever van de verplichtingen waartoe hij is gehouden krachtens de §§ 1 tot 4 van artikel 5 van het ontwerp van goedkeuringswet, gelijkstaat met een inbreuk op de bepalingen van het Wetboek van de inkomstenbelastingen 1992 en van de tot uitvoering daarvan genomen besluiten met betrekking tot de bedrijfsvoorheffing, zoals bedoeld in artikel 358, paragraaf 1, 1°, van het Wetboek van de inkomstenbelastingen 1992, met andere woorden, dat dit kan leiden tot de inkohiering van de voorheffing in hoofde van de werkgever.

Zoals bepaald in § 2, kunnen zowel bovendien aan de werknemer als aan de werkgever die een van de hierboven beschreven verplichtingen overtreedt de administratieve en zelfs strafrechtelijke sancties worden opgelegd waarin is voorzien door het Wetboek van de inkomstenbelastingen 1992, net als aan diegene die de bepalingen overtreedt van voornoemd Wetboek en van de ter uitvoering ervan genomen besluiten.

tion de la raison de chacune de ces sorties. Ce décompte doit être mis à jour quotidiennement.

Au plus tard le 31 mars de l'année suivante, l'employeur devra communiquer à l'administration les formulaires visés ci-dessus et déclarer les sorties de zone effectuées par le travailleur dans l'exercice de son activité au cours de l'année écoulée. Le nombre de jours au cours desquels le travailleur est sorti de la zone frontalière belge devra également figurer sur la fiche individuelle de rémunérations que tout employeur est tenu de fournir à l'administration en vertu de l'article 92 de l'Arrêté royal d'exécution du Code des impôts sur les revenus 1992.

Le § 5 rappelle également que le précompte professionnel est dû dès que l'employeur constate que l'une des conditions d'application du régime frontalier n'est pas remplie et précise qu'il en va de même lorsque l'administration fait savoir à l'employeur que ces conditions ne sont pas remplies. En pareil cas, l'exonération visée à l'article 87 AR/CIR 92 n'a en effet plus lieu de s'appliquer. Enfin, en vertu du § 6, l'employeur devra fournir à l'administration la liste des « nouveaux frontaliers », c'est-à-dire ceux qui seront entrés dans le régime frontalier après la date de signature de l'Avenant et pour lesquels il conviendra d'être particulièrement attentif au fait que les conditions d'application du régime sont effectivement réunies.

Article 6 — Sanctions et moyens de preuve

Les §§ 1 et 2 de l'article 6 du projet de loi d'assentiment énumèrent les sanctions auxquelles s'exposent tant les travailleurs que les employeurs qui contreviennent à leurs obligations décrites ci-avant.

Le § 1 stipule que le non respect par l'employeur des obligations qui lui incombent en vertu des §§ 1 à 4 de l'article 5 du projet de loi d'assentiment est assimilé à une infraction aux dispositions du Code des impôts sur les revenus 1992 et des arrêtés pris pour son exécution en matière de précompte professionnel visée à l'article 358, paragraphe 1er, 1°, du Code des impôts sur les revenus 1992, c'est-à-dire qu'il est susceptible d'entraîner l'enrôlement du précompte dans le chef de l'employeur.

En outre, comme précisé au § 2, tant le travailleur que l'employeur qui contreviennent à une des obligations décrites ci-avant sont passibles des sanctions administratives, voire pénales, prévues par le Code des impôts sur les revenus 1992, au même titre que celui qui contrevient aux dispositions dudit Code et des arrêtés pris pour son exécution.

In haar advies 45.741/2 van 5 januari 2009, heeft de afdeling Wetgeving van de Raad van State geoordeeld dat de verwijzing naar de strafrechtelijke sancties die zijn bepaald bij het Wetboek van de Inkomstenbelastingen niet duidelijk genoeg was. De betrokken artikelen van het Wetboek van de Inkomstenbelastingen worden derhalve uitdrukkelijk geciteerd. Ze vermelden de sancties en de bepalingen van het Strafwetboek die afhankelijk van de begane overtreding toepasselijk zijn.

De bepaling die oorspronkelijk voorkwam in paragraaf 1 voorzag in het onmiddellijke en definitieve verlies van de grensarbeidersregeling voor de werknemer die ten onrechte verklaarde dat hij zijn enig duurzaam tehuis in de Franse grensstreek had of dat hij de toegestane limiet voor het verlaten van de grensstreek in de loop van het voorgaande jaar niet had overschreden. Deze bepaling, die door de Raad van State strijdig werd geacht met de tekst van het Avenant in de mate dat zij de Franse Staat belastingontvangsten ontzegt waarop hij ingevolge het Avenant recht heeft, werd geschrapt.

Zoals evenwel hierboven reeds aangehaald, heeft de administratie vastgesteld dat sommige belastingplichtigen die een bezoldigde werkzaamheid uitoefenen in de Belgische grensstreek, zich fictief domiciliëren in de Franse grensstreek terwijl ze in feite verder in België blijven wonen, dit met als doel ten onrechte de grensarbeidersregeling te genieten. Alhoewel in verscheidene circulaire van de administratie nadrukkelijk werd gewezen op de gevolgen die het verlaten van de Belgische grensstreek heeft, is het noodzakelijk om maatregelen te nemen teneinde de herhaling te vermijden van laakbare praktijken van werkgevers met betrekking tot het verlaten van de grensstreek door hun werknemers.

Vermits die misbruiken een correcte toepassing van de grensarbeidersregeling beletten, werden er dus in artikel 6, § 2, 2de en 3de lid, nieuwe bepalingen opgenomen die bedoeld zijn om voormelde misbruiken te ontraden. Door deze nieuwe bepalingen worden de belastingverhogingen waarin de artikelen 226 en 228 van het koninklijk besluit tot uitvoering van het Wetboek van de inkomstenbelastingen 1992 voorzien (in uitvoering van artikel 444 van dat Wetboek), vastgelegd en vermeerderd in het geval er een onvolledige of onjuiste aangifte werd ingediend met de bedoeling de belasting te ontduiken. Waar de oorspronkelijke bepaling enkel de valse verklaringen betrof die door de werknemer werden afgelegd, zijn de nieuwe bepalingen bovendien ook van toepassing op de werkgever. Het zou immers onrechtvaardig geweest zijn om de werkgever minder streng te behandelen dan de werknemer voor inbreuken van gelijksoortige aard die begaan zijn met de bedoeling de belasting te ontduiken.

Dans son avis 45.741/2 du 5 janvier 2009, la section de Législation du Conseil d'État a estimé que le renvoi aux sanctions pénales prévues par le Code des impôts sur les revenus manquait de précision. Les articles concernés du Code des impôts sur les revenus sont dès lors expressément cités. Ceux-ci mentionnent les sanctions et les dispositions du code pénal applicables en fonction de l'infraction commise.

La disposition qui figurait initialement au paragraphe 1 prévoyait la perte immédiate et définitive du régime frontalier pour le travailleur qui déclarait faussement avoir son seul foyer permanent d'habitation dans la zone frontalière de la France ou ne pas avoir dépassé la limite autorisée en matière de sorties de zone au cours de l'année précédente. Cette disposition, jugée contraire au texte de l'Avenant par le Conseil d'État en ce qu'elle privait l'État français de recettes fiscales auxquelles il a droit en vertu de l'Avenant, a été supprimée.

Toutefois, comme déjà indiqué ci-avant, l'administration a constaté que, dans le but de bénéficier indûment du régime frontalier, certains contribuables qui exercent une activité salariée dans la zone frontalière de la Belgique se domicilient fictivement dans la zone frontalière française alors qu'ils continuent en fait à résider en Belgique. Par ailleurs, bien que plusieurs circulaires de l'administration aient insisté sur les conséquences des sorties de la zone frontalière belge, il est nécessaire de prendre des mesures pour éviter la répétition par les employeurs de pratiques répréhensibles concernant lesdites sorties de zone de leurs travailleurs.

Ces abus empêchant une application correcte du régime frontalier, de nouvelles dispositions destinées à décourager lesdits abus ont donc été insérées à l'article 6, § 2, 2e et 3e alinéas. Ces nouvelles dispositions fixent en les aggravant les accroissements d'impôt prévus par les articles 226 et 228 de l'Arrêté royal d'exécution du Code des impôts sur les revenus 1992 (en exécution de l'article 444 dudit Code) en cas de déclaration incomplète ou inexacte faite dans l'intention d'éluder l'impôt. En outre, alors que la disposition initiale ne concernait que les fausses déclarations faites par le travailleur, les nouvelles dispositions s'appliqueront également à l'employeur. Il aurait en effet été inéquitable de traiter moins sévèrement l'employeur que le travailleur pour des infractions de nature analogue, commises dans l'intention d'éluder l'impôt.

Wanneer een werknemer in het in artikel 4 van dit ontwerp van wet bedoelde formulier valselijk verklaart zulks met de bedoeling ten onrechte de voordelen van de grensarbeidersregeling te genieten en aldus de belasting in België te ontduiken dat hij zijn enig duurzaam tehuis in de Franse grensstreek heeft of dat hij tijdens het voorbije jaar de Belgische grensstreek niet verlaten heeft gedurende een groter aantal dagen dan toegestaan door het Avenant, dan bepaalt het tweede lid van artikel 6, § 2, dat de door die werknemer ontdoken belasting waarbij het kan gaan om personenbelasting of belasting van niet-inwoners verhoogd wordt met 100 % wanneer het de eerste inbreuk betreft en met 200 % voor de volgende inbreuken (volgens artikel 226 van het koninklijk besluit tot uitvoering van het Wetboek van de inkomstenbelastingen 1992 bedraagt de verhoging die normaal in dergelijk geval van toepassing is 50 % voor de eerste inbreuk, 100 % voor de tweede en 200 % voor de derde en volgende inbreuken).

Artikel 5, § 1, van het ontwerp van wet bepaalt dat de werkgever bij het begin van ieder jaar de dagen moet opgeven waarop de werknemer in de loop van het voorbije jaar de Belgische grensstreek heeft verlaten bij de uitoefening van zijn werkzaamheid. Het derde lid van artikel 6, § 2, bepaalt dat, wanneer de werkgever de administratie een onvolledige of onjuiste verklaring bezorgt met de bedoeling de belasting te ontduiken in dit geval de betaling van de bedrijfsvoorheffing die op de beloningen van de betrokken werknemer verschuldigd is de aldus door die werkgever ontdoken bedrijfsvoorheffing verhoogd wordt met 100 % wanneer het de eerste inbreuk betreft en met 200 % voor de volgende inbreuken (volgens artikel 228 van het koninklijk besluit tot uitvoering van het Wetboek van de inkomstenbelastingen 1992 bedraagt de verhoging die normaal in dergelijk geval van toepassing is 50 % voor de eerste inbreuk om pas vanaf de achtste inbreuk tot 200 % te reiken).

Anderzijds, en naar het voorbeeld van de bepalingen van artikel 59, § 1 van het BTW-wetboek, stelt § 4 van artikel 6 van het ontwerp van goedkeuringswet dat de processen-verbaal die opgemaakt zijn door ambtenaren van de Federale Overheidsdienst Financiën binnen het kader van de toepassing van de grensarbeidersregeling een bewijsmiddel zijn voor het vaststellen van het bestaan van de belastingschuld, en dat ze bewijskracht hebben tot bewijs van het tegendeel. Daardoor kan de administratie steunen op een nieuw bewijsmiddel bovenop de bewijsmiddelen waarover ze beschikt op grond van het Wetboek van de inkomstenbelastingen 1992.

Le deuxième alinéa de l'article 6, § 2, prévoit que lorsque, dans l'intention de bénéficier indûment du régime frontalier et d'éluider ainsi l'impôt en Belgique, un travailleur déclare faussement, dans le formulaire visé à l'article 4 du présent projet de loi, qu'il a son seul foyer permanent d'habitation dans la zone frontalière française ou qu'il n'est pas sorti de la zone frontalière belge plus du nombre de jours autorisé par l'Avenant au cours de l'année écoulée, l'impôt éludé par ce travailleur — il peut s'agir de l'impôt des personnes physiques ou de l'impôt des non-résidents — est majoré d'un accroissement de 100 % lorsqu'il s'agit de la première infraction et de 200 % pour les infractions suivantes. (En vertu de l'article 226 de l'arrêté royal d'exécution du Code des impôts sur les revenus 1992, l'accroissement normalement applicable en pareil cas est de 50 % pour la 1re infraction, 100 % pour la 2e infraction et 200 % pour la 3e infraction et les infractions suivantes.)

L'article 5, § 1er, du projet de loi prévoit que, au début de chaque année, l'employeur doit déclarer les jours au cours desquels le travailleur est sorti de la zone frontalière belge dans l'exercice de son activité au cours de l'année écoulée. Le troisième alinéa de l'article 6, § 2, prévoit que, lorsque, dans l'intention d'éluider l'impôt — en l'occurrence, le paiement du précompte professionnel dû sur les rémunérations du travailleur concerné —, l'employeur fournit à l'administration une déclaration incomplète ou inexacte, le précompte professionnel ainsi éludé par cet employeur est majoré d'un accroissement de 100 % lorsqu'il s'agit de la première infraction et de 200 % pour les infractions suivantes. (En vertu de l'article 228 de l'Arrêté royal d'exécution du Code des impôts sur les revenus 1992, l'accroissement normalement applicable en pareil cas est de 50 % pour la 1re infraction et n'atteint 200 % qu'à partir de la 8e infraction.)

D'autre part, à l'instar de ce qui est prévu à l'article 59, § 1er, du Code de la TVA, le § 4 de l'article 6 du projet de loi d'assentiment stipule que, dans le cadre de l'application du régime frontalier, les procès-verbaux établis par les agents du Service Public Fédéral Finances constituent un moyen de preuve aux fins d'établir l'existence de la dette d'impôt et qu'ils font foi jusqu'à preuve du contraire. L'administration peut ainsi s'appuyer sur un nouveau moyen de preuve qui s'ajoute à ceux dont elle dispose en vertu du Code des impôts sur les revenus 1992.

Artikel 7 — Ontheffingen die voortvloeien uit de toepassing van het Avenant

Artikel 7 van het ontwerp van wet bevat een bepaling die het mogelijk maakt om, buiten de termijnen waarin is voorzien door het Wetboek van de inkomstenbelastingen 1992, de belastingontheffingen te verlenen die voortvloeien uit de toepassing van de bepalingen van het « aanvullend Protocol inzake grensarbeiders » (artikel 2 van het Avenant).

Deze afwijkende bepaling is nodig omdat sommige bepalingen van het aanvullend Protocol terugwerkende kracht hebben. Inzonderheid paragraaf 4, *a*), versoepelt de grensarbeidersregeling waar het de bezoldigingen betreft die werden ontvangen in de loop van de jaren 2003 tot 2008.

Teneinde de rechten van de belastingplichtigen te vrijwaren, opent artikel 7 van het ontwerp van goedkeuringswet een minimumtermijn van zes maanden vanaf de publicatie van het Avenant in het *Belgisch Staatsblad*, hetgeen de betrokken belastingplichtigen in staat moet stellen om de ontheffing te vragen van de belastingen die in tegenspraak met de bepalingen van het Avenant werden geheven.

In haar advies 45.741/2 van 5 januari 2009, laat de afdeling Wetgeving van de Raad van State opmerken dat de grensarbeiders en hun werkgevers zich voor de jaren 2003 tot 2008 onmogelijk hebben kunnen aanpassen aan de formaliteiten waarin is voorzien door de artikelen 4 en 5 van het ontwerp van wet en dat er derhalve een overgangsregeling moet worden uitgewerkt om het mogelijk te maken de nieuwe grensarbeidersregeling (en meer bepaald de toegestane afwijking van 45 dagen per jaar voor het verlaten van de grensstreek) toe te passen op de bezoldigingen van 2003 tot 2008.

Om rekening te houden met dat advies van de Raad van State werd een paragraaf 2 toegevoegd aan artikel 7. Deze nieuwe bepaling schrijft voor dat de werknemer die aanspraak maakt op de voordelen van de grensarbeidersregeling voor de belastingheffing ter zake van de bezoldigingen die hij tijdens de jaren 2003 tot 2008 heeft ontvangen, beroep mag doen op alle rechtsmiddelen, met uitzondering van de eed, om zijn recht op de voordelen van die regeling aan te tonen. Deze bepaling stelt bovendien dat de telling van de dagen waarop die werknemer de grensstreek heeft verlaten hem moet worden bezorgd door zijn werkgever.

Artikel 8 — Aanslagtermijnen

Artikel 8 laat toe om zelfs buiten de aanslagtermijnen waarin het Wetboek van de inkomstenbelastingen 1992 voorziet, de belasting of de aanvullende belasting te heffen die voortvloeit uit de toepassing van het Avenant.

Article 7 — Dégrèvements résultant de l'application de l'Avenant

L'article 7 du projet de loi comporte une disposition qui rend possible, en dehors des délais prévus par le Code des impôts sur les revenus 1992, les dégrèvements d'impôt résultant de l'application des dispositions du « Protocole additionnel relatif aux travailleurs frontaliers » (article 2 de l'Avenant).

Cette disposition dérogatoire s'impose, étant donné que certaines dispositions du Protocole additionnel ont un effet rétroactif. En particulier, le paragraphe 4, *a*), assouplit le régime frontalier en ce qui concerne les rémunérations perçues au cours des années 2003 à 2008.

En vue de garantir les droits des contribuables, l'article 7 du projet de loi d'assentiment ouvre un délai minimum de six mois à compter de la publication au *Moniteur belge* de l'Avenant en vue de permettre aux contribuables concernés de demander le dégrèvement des impôts établis contrairement aux dispositions de l'Avenant.

Dans son avis 45.741/2 du 5 janvier 2009, la section de Législation du Conseil d'État fait remarquer que, pour ce qui concerne les années 2003 à 2008, il n'est pas possible que les travailleurs et les employeurs aient pu se conformer aux formalités prévues par les articles 4 et 5 du projet de loi et qu'un régime transitoire doit dès lors être organisé pour permettre l'application du nouveau régime frontalier (et notamment la tolérance de 45 jours par an hors de la zone frontalière) aux rémunérations de 2003 à 2008.

En vue de tenir compte de cet avis du Conseil d'État, un paragraphe 2 a été ajouté à l'article 7. Cette nouvelle disposition prévoit que le travailleur qui revendique le bénéfice du régime frontalier pour l'imposition des rémunérations perçues au cours des années 2003 à 2008 peut avoir recours à toutes voies de droit, à l'exception du serment, pour établir son droit au bénéfice de ce régime. Cette disposition précise en outre que le décompte des jours au cours desquels ce travailleur est sorti de la zone frontalière doit lui être fourni par son employeur.

Article 8 — Délais d'imposition

L'article 8 permet l'établissement, même en dehors des délais d'imposition prévus par le Code des impôts sur les revenus 1992, des impôts ou suppléments d'impôts résultant de l'application de l'Avenant.

Deze bepaling heeft voornamelijk tot doel te verzekeren dat België, mocht de inwerkingtreding van het Avenant uitblijven, vanaf aanslagjaar 2009 gemeentelijke opcentiemen kan heffen van de personenbelasting op de beroepsinkomsten van inwoners van België die op grond van de Overeenkomst en van het Avenant in België vrijgesteld zijn van belasting en belastbaar zijn in Frankrijk.

E. Besluit

Het nieuwe Avenant biedt een redelijke oplossing voor de Frans-Belgische problematiek van de grensarbeiders. Het stelt een einde aan een verouderde verdragsregeling die de in Frankrijk tewerkgestelde "Belgische" grensarbeiders op onrechtvaardige wijze benadeelt en daarbij nog schadelijk is voor de Belgische begroting. Het voorziet bovendien in overgangsmaatregelen die de gevolgen moeten vermijden voor de « Franse » grensarbeiders en hun Belgische werkgevers van een bruuske wijziging van de reglementering. Het Avenant maakt het ook nog mogelijk om de hangende geschillen op te lossen door de toepassingsvoorwaarden van de grensarbeidersregeling te versoepelen tussen nu en de aanvang van de overgangperiode.

Tot slot zou het Avenant op termijn een positieve weerslag moeten hebben op de Belgische begroting, in het begin omdat Frankrijk een financiële compensatie zal betalen voor het verderzetten van de grensarbeidersregeling gedurende de periode van 22 jaar die loopt van 1 januari 2012 tot 31 december 2033, en nadien wegens het feit dat België geleidelijk de heffingsbevoegdheid zal terugkrijgen over de werknemers die in de grensstreek tewerkgesteld zijn. Het Avenant zal tevens een positieve uitwerking hebben voor de financiën van de Belgische gemeenten door hen in de mogelijkheid te stellen gemeentelijke opcentiemen te heffen van de beroepsinkomsten van de inwoners van België die op grond van de Overeenkomst en van het Avenant vrijgesteld zijn van de personenbelasting.

Rekening houdend met de data die zijn voorzien voor de inwerkingtreding van de bepalingen van het Avenant, en teneinde de terugwerkende kracht zoveel als mogelijk te beperken en de onzekerheid weg te nemen die op alle betrokken partijen weegt, stelt de Regering u voor het nieuwe Avenant snel goed te keuren opdat het zo vlug mogelijk in werking zou kunnen treden.

De minister van Buitenlandse Zaken,

Karel DE GUCHT.

De minister van Financiën,

Didier REYNDEERS.

Cette disposition vise principalement à garantir, dans l'éventualité où l'Avenant tarderait à entrer en vigueur, le droit de la Belgique de percevoir, dès l'exercice d'imposition 2009, les additionnels communaux à l'impôt des personnes physiques sur les revenus professionnels des résidents belges qui sont exonérés en Belgique et imposables en France en vertu de la Convention et de l'Avenant.

E. Conclusion

Le nouvel Avenant apporte une solution raisonnable à la problématique franco-belge des travailleurs frontaliers. Il met un terme à un régime conventionnel obsolète qui pénalise injustement les frontaliers « belges » employés en France et qui est de surcroît préjudiciable au budget de la Belgique. Il prévoit en outre des mesures transitoires évitant aux travailleurs frontaliers « français » et à leurs employeurs belges les conséquences d'un changement brutal de régime. Il permet par ailleurs de résoudre les litiges en cours en assouplissant les conditions d'application du régime frontalier d'ici au début de la période transitoire.

Enfin, l'Avenant devrait, à terme, avoir un impact positif sur le budget de la Belgique en raison, dans un premier temps, du versement par la France d'une compensation financière pour le maintien du régime frontalier pendant la période de 22 ans s'étalant du 1er janvier 2012 au 31 décembre 2033 et, par la suite, du fait que la Belgique récupérera progressivement le pouvoir d'imposer les travailleurs employés dans la zone frontalière. L'Avenant aura également un effet positif sur les finances des communes belges en permettant à celles-ci de percevoir les additionnels communaux sur les revenus professionnels des résidents de Belgique qui sont exonérés de l'impôt des personnes physiques en vertu de la Convention et de l'Avenant.

Compte tenu des dates prévues pour la prise d'effet des dispositions de l'Avenant et afin de limiter au maximum la rétroactivité et de lever les incertitudes qui pèsent sur toutes les parties concernées, le gouvernement vous propose d'approuver rapidement le nouvel Avenant afin qu'il puisse entrer en vigueur dans le plus bref délai possible.

Le ministre des Affaires étrangères,

Karel DE GUCHT.

Le ministre des Finances,

Didier REYNDEERS.

WETSONTWERP

ALBERT II,

Koning der Belgen,

Aan allen die nu zijn en hierna wezen zullen,

ONZE GROET.

Op de voordracht van Onze Minister van Buitenlandse Zaken en van Onze Minister van Financiën,

HEBBEN WIJ BESLOTEN EN BESLUITEN WIJ :

Onze Minister van Buitenlandse Zaken en Onze Minister van Financiën, zijn ermee belast het ontwerp van wet, waarvan de tekst hierna volgt, in Onze naam aan de Wetgevende Kamers voor te leggen en bij de Senaat in te dienen :

Artikel 1

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 77 van de Grondwet.

Art. 2

Het Avenant, ondertekend te Brussel op 12 december 2008, bij de Overeenkomst tussen België en Frankrijk tot voorkoming van dubbele belasting en tot regeling van wederzijdse administratieve en juridische bijstand inzake inkomstenbelastingen, ondertekend te Brussel op 10 maart 1964 en gewijzigd door de Avenanten van 15 februari 1971 en 8 februari 1999, (hierna "het Avenant" genoemd), zal volkomen gevolg hebben.

Art. 3

Voor de toepassing van de regeling waarin wordt voorzien door het in artikel 2 van het Avenant bedoelde « Aanvullend Protocol inzake grensarbeiders » (hierna « de grensarbeidersregeling » genoemd) :

a) wordt onder de uitdrukking « duurzaam tehuis » verstaan de plaats waar de belastingplichtige gewoonlijk woont, in voorkomend geval met zijn/ haar echtgenoot/echtgenote of wettelijk samenwonende en met de kinderen. De woning moet te allen tijde, op een onafgebroken wijze en niet enkel bij gelegenheid tot de beschikking van de belastingplichtige staan; ze bevat alle voorzieningen die vereist zijn voor een permanente bewoning onder omstandigheden die toereikend zijn wat comfort betreft.

PROJET DE LOI

ALBERT II,

Roi des Belges,

À tous, présents et à venir,

SALUT.

Sur la proposition de Notre Ministre des Affaires étrangères et de Notre Ministre des Finances,

NOUS AVONS ARRÊTÉ ET ARRÊTONS :

Notre Ministre des Affaires étrangères et Notre Ministre des Finances, sont chargés de présenter, en Notre nom, aux Chambres législatives et de déposer au Sénat le projet de loi dont la teneur suit :

Article 1er

La présente loi règle une matière visée à l'article 77 de la Constitution.

Art. 2

L'Avenant, signé à Bruxelles le 12 décembre 2008, à la Convention entre la Belgique et la France tendant à éviter les doubles impositions et à établir des règles d'assistance administrative et juridique réciproque en matière d'impôts sur les revenus, signée à Bruxelles le 10 mars 1964 et modifiée par les Avenants du 15 février 1971 et du 8 février 1999, (ci-après « l'Avenant »), sortira son plein et entier effet.

Art. 3

Pour l'application du régime prévu par le « Protocole additionnel relatif aux travailleurs frontaliers » visé à l'article 2 de l'Avenant (ci-après « le régime frontalier ») :

a) l'expression « foyer permanent d'habitation » désigne l'endroit où le contribuable habite normalement, le cas échéant avec son conjoint ou son cohabitant légal et les enfants. L'habitation doit être à la disposition du contribuable en tout temps, de manière continue et non simplement occasionnelle; elle comporte les commodités nécessaires en vue d'une occupation permanente dans des conditions de confort appropriées.

Voor de gehuwden en de wettelijk samenwonenden bevindt het enig duurzaam tehuis zich, behoudens tegenbewijs, in de Staat waar het gezin is gevestigd, dit wil zeggen de Staat waar met name de echtgenoot/echtgenote of de wettelijk samenwonende gewoonlijk verblijft met de kinderen.

b) oefent een werknemer zijn bezoldigde werkzaamheid uit in de Belgische grensstreek wanneer hij aldaar fysiek aanwezig is voor het uitoefenen van die werkzaamheid, ongeacht de woonplaats of vestigingsplaats van de werkgever of van de schuldenaar van de bezoldigingen, de plaats waar de werknemer zijn dienst aanvat, de plaats waar de arbeidsovereenkomst werd opgemaakt, de plaats of het tijdstip van betaling van de bezoldigingen of de plaats waar de resultaten van de bezoldigde werkzaamheid geëxploiteerd worden.

Art. 4

§ 1. Om de vrijstelling van bedrijfsvoorheffing te genieten die op grond van artikel 87 van het Koninklijk besluit tot uitvoering van het Wetboek van de inkomstenbelastingen 1992 van toepassing is, moet een werknemer die zijn enig duurzaam tehuis in de Franse grensstreek heeft en die in aanmerking komt om het voordeel van de grensarbeidersregeling te genieten, vóór de betaling van de eerste bezoldiging van elk jaar aan zijn werkgever een formulier bezorgen, vergezeld van een afschrift van elk document tot staving van de daadwerkelijke bewoning van een tehuis in de Franse grensstreek. Dat formulier, naar behoren ingevuld door de werknemer en de werkgever, moet bevestigd worden door de Franse belastingdienst tot wiens ambtsgebied de werknemer behoort.

§ 2. Bij het einde van het jaar moet de werknemer die het voordeel van de grensarbeidersregeling aanvraagt in het in paragraaf 1 bedoelde formulier verklaren dat hij in de loop van het afgelopen jaar zijn werkzaamheid niet buiten de Belgische grensstreek heeft uitgeoefend gedurende een groter aantal dagen dan toegestaan krachtens de paragrafen 4 tot 7 van het "Aanvullend Protocol inzake grensarbeiders".

Art. 5

§ 1. De werkgever die in de loop van een bepaald jaar gebruik heeft gemaakt van de diensten van een werknemer die in aanmerking komt om het voordeel van de grensarbeidersregeling te genieten, moet ten laatste op 31 maart van het volgende jaar het in artikel 4 bedoelde formulier aan de administratie overleggen en de dagen opgeven waarop de werknemer in de loop van het betrokken jaar de Belgische grensstreek heeft verlaten bij de uitoefening van zijn werkzaamheid.

Pour les personnes mariées et les cohabitants légaux, le seul foyer permanent d'habitation se situe, sauf preuve contraire, dans l'État où est établi le ménage, c'est-à-dire celui où, notamment, le conjoint, ou le cohabitant légal, séjourne habituellement avec les enfants.

b) un travailleur exerce son activité salariée dans la zone frontalière de la Belgique lorsqu'il est physiquement présent dans cette zone pour y exercer cette activité et ce, quels que soient la résidence ou le lieu d'établissement de l'employeur ou du débiteur des rémunérations, l'endroit où le travailleur prend son service, le lieu de conclusion du contrat de travail, le lieu ou la date de paiement des rémunérations, ou l'endroit où les résultats du travail du salarié sont exploités.

Art. 4

§ 1. En vue de bénéficier de l'exonération de précompte professionnel applicable en vertu de l'article 87 de l'Arrêté royal d'exécution du Code des impôts sur les revenus 1992, un travailleur qui a son seul foyer permanent d'habitation dans la zone frontalière française et qui est susceptible de bénéficier du régime frontalier doit, préalablement au paiement de la première rémunération de chaque année, remettre à son employeur un formulaire, accompagné d'une copie de tout document attestant de l'occupation effective d'une habitation dans la zone frontalière française. Ce formulaire, dûment complété par le travailleur et par l'employeur, doit être certifié par le service de taxation français dont le travailleur dépend.

§ 2. À la fin de l'année, le travailleur qui revendique le bénéfice du régime frontalier doit déclarer dans le formulaire visé au paragraphe 1 que, au cours de l'année écoulée, il n'a pas exercé son activité en dehors de la zone frontalière belge plus du nombre de jours autorisé en vertu des paragraphes 4 à 7 du « Protocole additionnel relatif aux travailleurs frontaliers ».

Art. 5

§ 1. L'employeur qui a utilisé, au cours d'une année donnée, les services d'un travailleur susceptible de bénéficier du régime frontalier doit, au plus tard le 31 mars de l'année suivante, communiquer à l'administration le formulaire visé à l'article 4 et déclarer les jours au cours desquels le travailleur est sorti de la zone frontalière belge dans l'exercice de son activité durant l'année considérée.

§ 2. De werkgever moet bovendien een telling bijhouden van al de dagen waarop de werknemer de grensstreek verlaat, met vermelding van de redenen waarvoor zulks telkens gebeurde. Die telling moet dagelijks bijgewerkt worden.

§ 3. Het aantal dagen waarop de werknemer de Belgische grensstreek heeft verlaten moet vermeld worden op de individuele fiche van de werknemer.

§ 4. De werkgever moet de documenten die zijn bedoeld in paragraaf 2 van dit artikel en in artikel 4 ter beschikking houden van de administratie en van de werknemer op de plaats waar deze laatste zijn werkzaamheid gewoonlijk uitoefent.

§ 5. De bedrijfsvoorheffing is verschuldigd zodra de werkgever vaststelt dat één van de toepassingsvoorwaarden van de grensarbeidersregeling niet vervuld is. Hetzelfde geldt wanneer de administratie aan de werkgever laat weten dat ze van oordeel is dat de toepassingsvoorwaarden van die regeling niet vervuld zijn.

§ 6. De werkgever moet aan de administratie een lijst bezorgen met de werknemers die het voordeel van de grensarbeidersregeling aanvragen en voor wie die regeling pas na de datum van ondertekening van het Avenant werd toegepast.

Art. 6

§ 1. Het niet nakomen van de verplichtingen zoals bedoeld in artikel 5, paragrafen 1 tot 4, staat gelijk met een inbreuk op de bepalingen van het Wetboek van de inkomstenbelastingen 1992 en van de tot uitvoering daarvan genomen besluiten met betrekking tot de bedrijfsvoorheffing, zoals bedoeld in artikel 358, paragraaf 1, 1°, van het Wetboek van de inkomstenbelastingen 1992.

§ 2. De administratieve en strafrechtelijke sancties bepaald in de artikelen 444 tot 459 van het Wetboek van de inkomstenbelastingen 1992 zijn van toepassing op diegene die niet voldoet aan een verplichting die hem ingevolge artikel 4 en artikel 5, paragrafen 1 tot 4 en paragraaf 6 is opgelegd.

In afwijking van de bepalingen van artikel 444, eerste lid, van het Wetboek van de inkomstenbelastingen 1992, in geval van een onvolledige of onjuiste verklaring van de werknemer in het in artikel 4 bedoelde formulier met betrekking tot zijn enig duurzaam tehuis of met betrekking tot de dagen waarop hij in de loop van een bepaald jaar de Belgische grensstreek heeft verlaten bij de uitoefening van zijn werkzaamheid, met het opzet de belasting in België te ontduiken, wordt de verhoging bepaald op :

§ 2. L'employeur doit, en outre, tenir un décompte de tous les jours au cours desquels le travailleur sort de la zone frontalière avec mention des raisons de chacune de ces sorties. Ce décompte doit être mis à jour quotidiennement.

§ 3. Le nombre de jours au cours desquels le travailleur est sorti de la zone frontalière belge doit figurer sur la fiche individuelle du travailleur.

§ 4. L'employeur doit tenir les documents visés au paragraphe 2 du présent article et à l'article 4 à la disposition de l'administration et du travailleur à l'endroit où ce dernier exerce habituellement son activité.

§ 5. Le précompte professionnel est dû dès que l'employeur constate que l'une des conditions d'application du régime frontalier n'est pas remplie. Il en va de même lorsque l'administration fait savoir à l'employeur qu'elle estime que les conditions d'application de ce régime ne sont pas remplies.

§ 6. L'employeur doit fournir à l'administration une liste des travailleurs qui revendiquent le bénéfice du régime frontalier et pour lesquels ce régime n'a été appliqué qu'après la date de signature de l'Avenant.

Art. 6

§ 1. Le non respect des obligations visées à l'article 5, paragraphes 1 à 4 est assimilé à une infraction aux dispositions du Code des impôts sur les revenus 1992 et des arrêtés pris pour son exécution en matière de précompte professionnel visée à l'article 358, paragraphe 1er, 1°, du Code des impôts sur les revenus 1992.

§ 2. Les sanctions administratives et pénales prévues par les articles 444 à 459 du Code des impôts sur les revenus 1992 sont applicables à celui qui contrevient à une obligation qui lui incombe en vertu de l'article 4 et de l'article 5, paragraphes 1 à 4 et paragraphe 6.

Par dérogation aux dispositions de l'article 444, alinéa 1er, du Code des impôts sur les revenus 1992, en cas de déclaration incomplète ou inexacte du travailleur concernant son seul foyer permanent d'habitation ou les jours au cours desquels il est sorti de la zone frontalière belge dans l'exercice de son activité au cours d'une année donnée, faite dans le formulaire visé à l'article 4 avec l'intention d'éluder l'impôt en Belgique, l'accroissement est fixé à :

— 100 % van de ontdoken belasting van niet-inwoners of personenbelasting, naargelang het geval, als het om de eerste overtreding gaat;

— 200 % van de ontdoken belasting van niet-inwoners of personenbelasting, naargelang het geval, voor de tweede overtreding en de volgende overtredingen.

In afwijking van de bepalingen van artikel 444, eerste lid, van het Wetboek van de inkomstenbelastingen 1992, in geval van een verklaring, als bedoeld in artikel 5, paragraaf 1, van de dagen waarop de werknemer in de loop van een bepaald jaar de Belgische grensstreek heeft verlaten bij de uitoefening van zijn werkzaamheid, die de werkgever op een onvolledige of onjuiste manier heeft gedaan met het opzet de belasting in België te ontduiken, wordt de verhoging bepaald op :

— 100 % van de ontdoken bedrijfsvoorheffing, als het om de eerste overtreding gaat;

— 200 % van de ontdoken bedrijfsvoorheffing, voor de tweede overtreding en de volgende overtredingen.

§ 3. In het kader van de toepassing van de grensarbeidersregeling zijn de processen-verbaal die opge maakt zijn door ambtenaren van de Federale Overheidsdienst Financiën een bewijsmiddel voor het vaststellen van het bestaan van de belastingschuld. De processen-verbaal hebben bewijskracht tot bewijs van het tegendeel.

Art. 7

§ 1. In afwijking van de bepalingen van het Wetboek van de inkomstenbelastingen 1992 met betrekking tot de termijnen inzake bezwaar en ambtshalve ontheffing, wordt de ontheffing verleend van de belastingen die in tegenspraak met de bepalingen van het Avenant werden geheven of betaald, zelfs wanneer die belastingen op grond van het gemeen recht niet meer kunnen worden herzien. Die ontheffing wordt verleend, ofwel ambtshalve door de directeur der belastingen indien de overbelasting door de Administratie werd vastgesteld of door de belasting-schuldige aan de Administratie werd bekendgemaakt binnen een termijn van zes maanden met ingang van de publicatie van deze wet in het *Belgisch Staatsblad*, ofwel naar aanleiding van een schriftelijk en met redenen omkleed bezwaarschrift dat binnen dezelfde termijn bij de voornoemde ambtenaar werd ingediend.

§ 2. In afwijking van de bepalingen van artikel 4, paragraaf 2, en van artikel 5 kan, voor de toepassing van artikel 2, paragraaf 4, *a)*, van het Avenant, het recht op het voordeel van de grensarbeidersregeling met alle rechtsmiddelen, met uitzondering van de eed,

— 100 % de l'impôt des non-résidents ou de l'impôt des personnes physiques élué, selon le cas, lorsqu'il s'agit de la première infraction;

— 200 % de l'impôt des non-résidents ou de l'impôt des personnes physiques élué, selon le cas, pour la deuxième infraction et les infractions suivantes.

Par dérogation aux dispositions de l'article 444, alinéa 1er, du Code des impôts sur les revenus 1992, dans le cas d'une déclaration, visée à l'article 5, paragraphe 1, incomplète ou inexacte des jours au cours desquels le travailleur est sorti de la zone frontalière belge dans l'exercice de son activité au cours d'une année donnée, faite par l'employeur avec l'intention d'élué l'impôt en Belgique, l'accroissement est fixé à :

— 100 % du précompte professionnel élué lorsqu'il s'agit de la première infraction;

— 200 % du précompte professionnel élué, pour la deuxième infraction et les infractions suivantes.

§ 3. Dans le cadre de l'application du régime frontalier, les procès-verbaux établis par les agents du Service public fédéral Finances constituent un moyen de preuve aux fins de l'établissement de l'existence de la dette d'impôt. Les procès-verbaux font foi jusqu'à preuve du contraire.

Art. 7

§ 1 Par dérogation aux dispositions du Code des impôts sur les revenus 1992 en matière de délais de réclamation et de dégrèvement d'office, le dégrèvement des impositions établies ou acquittées contrairement aux dispositions de l'Avenant est, même lorsque ces impositions ne sont plus susceptibles de révision en droit interne, accordé, soit d'office par le directeur des contributions si les surtaxes ont été constatées par l'administration ou signalées à celle-ci par le redevable dans un délai de six mois à compter de la publication de la présente loi au *Moniteur belge*, soit ensuite d'une réclamation motivée présentée par écrit dans le même délai au fonctionnaire précité.

§ 2. Par dérogation aux dispositions de l'article 4, paragraphe 2, et de l'article 5, le droit au bénéfice du régime frontalier peut, pour l'application de l'article 2, paragraphe 4, *a)*, de l'Avenant, être établi par toutes voies de droit, à l'exception du serment. L'employeur

worden aangetoond. De werkgever bezorgt aan de werknemer die aanspraak maakt op de toepassing van artikel 2, paragraaf 4, *a)*, van het Avenant, de telling van de dagen waarop die werknemer in de loop van het betrokken jaar of de betrokken jaren de Belgische grensstreek heeft verlaten.

Art. 8

In afwijking van de bepalingen van het Wetboek van de inkomstenbelastingen 1992, mogen de belastingen of de aanvullende belastingen die voortvloeien uit de toepassing van het Avenant nog geldig worden gevestigd na het vervallen van de aanslagtermijnen waarin het gemeen recht voorziet tot het verstrijken van een termijn van één jaar met ingang van de bekendmaking van deze wet in het *Belgisch Staatsblad*.

Gegeven te Brussel, 5 februari 2009.

ALBERT

Van Koningswege :

De minister van Buitenlandse Zaken,

Karel DE GUCHT.

De minister van Financiën,

Didier REYNDEERS.

fournit au travailleur qui revendique l'application de l'article 2, paragraphe 4, *a)*, de l'Avenant le décompte des jours au cours desquels ce travailleur est sorti de la zone frontalière belge durant l'année ou les années concernées.

Art. 8

Par dérogation aux dispositions du Code des impôts sur les revenus 1992, les impôts ou suppléments d'impôts résultant de l'application de l'Avenant peuvent encore être valablement établis après la forclusion des délais d'imposition prévus en droit commun jusqu'à l'expiration d'un délai d'un an à compter de la publication de la présente loi au *Moniteur belge*.

Donné à Bruxelles, le 5 février 2009.

ALBERT

Par le Roi :

Le ministre des Affaires étrangères,

Karel DE GUCHT.

Le ministre des Finances,

Didier REYNDEERS.

AVENANT

bij de Overeenkomst tussen België en Frankrijk tot voorkoming van dubbele belasting en tot regeling van wederzijdse administratieve en juridische bijstand inzake inkomstenbelastingen, ondertekend te Brussel op 10 maart 1964 en gewijzigd door de Avenanten van 15 februari 1971 en 8 februari 1999.

DE REGERING VAN HET KONINKRIJK BELGIË

EN

DE REGERING VAN DE REPUBLIEK FRANKRIJK,

WENSENDE de Overeenkomst tussen België en Frankrijk tot voorkoming van dubbele belasting en tot regeling van wederzijdse administratieve en juridische bijstand inzake inkomstenbelastingen (samen met een Protocol), ondertekend te Brussel op 10 maart 1964 en gewijzigd door de avenanten van 15 februari 1971 en 8 februari 1999 (hierna te noemen « de Overeenkomst ») te wijzigen,

ZIJN het volgende overeengekomen :

ARTIKEL 1

Artikel 11, paragraaf 2 c), van de Overeenkomst wordt vervangen door de volgende bepalingen :

« c) De bepalingen van de paragrafen 1 en 2, a) en b) zijn van toepassing onder voorbehoud van de bepalingen van het aanvullend Protocol inzake grensarbeiders. »

ARTIKEL 2

Aan de Overeenkomst wordt een « aanvullend Protocol inzake grensarbeiders » toegevoegd, luidend als volgt :

« 1. Salarissen, lonen en andere soortgelijke bezoldigingen, verkregen door een inwoner van een overeenkomstsluitende Staat die zijn werkzaamheid uitoefent in de grensstreek van de andere overeenkomstsluitende Staat en die uitsluitend in de grensstreek van de eerstgenoemde Staat een duurzaam tehuis heeft, zijn slechts in die Staat belastbaar.

2. Voor de toepassing van dit Protocol omvat de grensstreek van elke overeenkomstsluitende Staat alle gemeenten die gelegen zijn in de streek die wordt begrensd door de gemeenschappelijke grens van de overeenkomstsluitende Staten en een lijn getrokken op een afstand van twintig kilometer van die grens, met dien verstande dat de gemeenten die door deze lijn worden doorsneden in de grensstreek worden opgenomen. Alle andere gemeenten die, voor de toepassing van artikel 11, paragraaf 2, c) van de Overeenkomst die op 1 januari 1999 van kracht was, beschouwd werden als zijnde gelegen in de grensstreek van elke overeenkomstsluitende Staat, worden eveneens geacht begrepen te zijn in de Franse of de Belgische grensstreek, naargelang het geval.

3. Bezoldigingen die vanaf 1 januari 2007 worden verkregen ter zake van een binnen de Franse grensstreek uitgeoefende werkzaamheid in loondienst door personen die hun duurzaam tehuis in de Belgische grensstreek hebben, zijn, in afwijking van paragraaf 1, belastbaar onder de voorwaarden waarin is voorzien in artikel 11, paragrafen 1 en 2, a) en b) van de Overeenkomst.

AVENANT

à la Convention entre la Belgique et la France tendant à éviter les doubles impositions et à établir des règles d'assistance administrative et juridique réciproque en matière d'impôts sur les revenus, signée à Bruxelles le 10 mars 1964 et modifiée par les Avenants du 15 février 1971 et du 8 février 1999.

LE GOUVERNEMENT DU ROYAUME DE BELGIQUE

ET

LE GOUVERNEMENT DE LA RÉPUBLIQUE FRANÇAISE,

DÉSIREUX d'amender la Convention entre la Belgique et la France tendant à éviter les doubles impositions et à établir des règles d'assistance administrative et juridique réciproque en matière d'impôts sur les revenus (ensemble un Protocole), signée à Bruxelles le 10 mars 1964 et modifiée par les avenants du 15 février 1971 et du 8 février 1999 (ci-après dénommée « la Convention »),

SONT convenus des dispositions suivantes :

ARTICLE 1

L'article 11, paragraphe 2 c), de la Convention est remplacé par les dispositions suivantes :

« c) Les dispositions des paragraphes 1 et 2, a) et b) s'appliquent sous réserve des dispositions du Protocole additionnel relatif aux travailleurs frontaliers. »

ARTICLE 2

Il est ajouté à la Convention un « Protocole additionnel relatif aux travailleurs frontaliers », rédigé comme suit :

« 1. Les traitements, salaires et autres rémunérations analogues reçues par un résident d'un État contractant qui exerce son activité dans la zone frontalière de l'autre État contractant et qui n'a un foyer permanent d'habitation que dans la zone frontalière du premier État ne sont imposables que dans cet État.

2. Aux fins d'application du présent Protocole, la zone frontalière de chaque État contractant comprend toutes les communes situées dans la zone délimitée par la frontière commune aux États contractants et une ligne tracée à une distance de vingt kilomètres de cette frontière, étant entendu que les communes traversées par cette ligne sont incorporées dans la zone frontalière. Toutes les autres communes qui, pour l'application de l'article 11, paragraphe 2, c) de la Convention en vigueur au 1er janvier 1999, étaient considérées comme incluses dans la zone frontalière de chaque État contractant, sont également considérées comme comprises dans la zone frontalière de la France ou de la Belgique selon le cas.

3. Par dérogation au paragraphe 1, les rémunérations perçues à compter du 1er janvier 2007 au titre d'une activité salariée exercée dans la zone frontalière française par des personnes ayant leur foyer permanent d'habitation dans la zone frontalière belge sont imposables dans les conditions prévues aux paragraphes 1 et 2, a) et b) de l'article 11 de la Convention.

4. a) Het stelsel dat is bepaald in paragraaf 1, is van toepassing op bezoldigingen die in de loop van de jaren 2003 tot 2008 worden ontvangen door werknemers die hun duurzaam tehuis in de Franse grensstreek hebben en die hun werkzaamheid in loondienst niet meer dan 45 dagen per kalenderjaar buiten de Belgische grensstreek uitoefenen.

Een deel van de dag dat de grensstreek wordt verlaten, zal geteld worden als een volledige dag.

De trajecten die de werknemer buiten de grensstreek aflegt in het kader van een transportwerkzaamheid zullen niet opgenomen worden in het totaal van de dagen, voor zover de totale afstand die buiten de grensstreek wordt afgelegd niet meer bedraagt dan een kwart van de totale afstand die noodzakelijkerwijze wordt afgelegd voor de uitoefening van deze werkzaamheid.

b) Het stelsel dat is bepaald in paragraaf 1, is van toepassing op bezoldigingen die in de loop van de jaren 2009 tot 2011 worden ontvangen door werknemers die hun duurzaam tehuis in de Franse grensstreek hebben en die hun werkzaamheid in loondienst niet meer dan 30 dagen per kalenderjaar buiten de Belgische grensstreek uitoefenen.

Het stelsel is niet van toepassing op werknemers die op 31 december 2008 hun duurzaam tehuis in België hebben.

5. Het stelsel dat is bepaald in paragraaf 1, is van toepassing op bezoldigingen die in de loop van een periode van 22 jaar, die aanvangt op 1 januari 2012, worden ontvangen uitsluitend door werknemers die op 31 december 2011 hun duurzaam tehuis in de Franse grensstreek hebben en hun werkzaamheid in loondienst uitoefenen binnen de Belgische grensstreek, onder voorbehoud dat deze laatste :

a) hun duurzaam tehuis in de Franse grensstreek behouden;

b) de uitoefening van hun werkzaamheid in loondienst in de Belgische grensstreek voortzetten;

c) in de uitoefening van hun werkzaamheid niet meer dan 30 dagen per kalenderjaar de Belgische grensstreek verlaten.

Het niet naleven van één van deze voorwaarden leidt tot het definitieve verlies van het voordeel van het stelsel. Indien de grensarbeider echter een eerste maal de in punt c) van deze paragraaf bedoelde voorwaarde niet vervult, verliest hij het voordeel van het stelsel enkel voor het betrokken jaar.

Tijdens afwezigheden voortvloeiend uit omstandigheden zoals ziekte, ongeval, betaald educatief verlof, vakantie of werkloosheid, wordt de uitoefening van de werkzaamheid in loondienst in de Belgische grensstreek beschouwd als zijnde voortgezet in de zin van punt b).

De bepalingen van deze paragraaf zijn van toepassing op werknemers die hun duurzaam tehuis in de Franse grensstreek hebben maar op 31 december 2011 hun betrekking in de Belgische grensstreek hebben verloren en die aantonen dat ze in de loop van 2011 hun werkzaamheid gedurende 3 maanden in deze laatste grensstreek hebben uitgeoefend.

Het stelsel is niet van toepassing op werknemers die op 31 december 2008 hun duurzaam tehuis in België hebben.

4. a) Le régime prévu au paragraphe 1 est applicable aux rémunérations perçues au cours des années 2003 à 2008 par les travailleurs ayant leur foyer permanent d'habitation dans la zone frontalière française qui n'exercent pas leur activité salariée plus de 45 jours par année civile hors de la zone frontalière belge.

Une fraction de journée de sortie de zone sera comptée pour un jour entier.

Ne sont pas comptabilisés dans le quantum de jours, les trajets hors zone frontalière effectués par le travailleur, dans le cadre d'une activité de transport, dans la mesure où la distance totale parcourue hors zone frontalière n'excède pas le quart de l'ensemble de la distance parcourue lors des trajets nécessaires à l'exercice de cette activité.

b) Le régime prévu au paragraphe 1 est applicable aux rémunérations perçues au cours des années 2009 à 2011 par les travailleurs ayant leur foyer permanent d'habitation dans la zone frontalière française qui n'exercent pas leur activité salariée plus de 30 jours par année civile hors de la zone frontalière belge.

Le régime n'est pas applicable aux travailleurs ayant leur foyer permanent d'habitation en Belgique au 31 décembre 2008.

5. Le régime prévu au paragraphe 1 est applicable aux rémunérations perçues au cours d'une période de 22 ans, à compter du 1er janvier 2012, par les seuls travailleurs qui, au 31 décembre 2011, ont leur foyer permanent d'habitation dans la zone frontalière française et exercent leur activité salariée dans la zone frontalière belge, sous réserve que ces derniers :

a) conservent leur foyer permanent d'habitation dans la zone frontalière française;

b) continuent d'exercer leur activité salariée dans la zone frontalière belge;

c) ne sortent pas plus de 30 jours par année civile, dans l'exercice de leur activité, de la zone frontalière belge.

Le non-respect de l'une de ces conditions entraîne la perte définitive du bénéfice du régime. Toutefois, lorsque le travailleur frontalier ne remplit pas pour la première fois la condition visée au c) du présent paragraphe, il ne perd le bénéfice du régime qu'au titre de l'année considérée.

Lors des absences dues à des circonstances telles que maladie, accident, congés éducation payés, congé ou chômage, l'activité salariée dans la zone frontalière de la Belgique est considérée comme exercée de manière continue au sens du b).

Les dispositions de ce paragraphe sont applicables aux travailleurs ayant leur foyer permanent d'habitation dans la zone frontalière française mais ayant perdu leur emploi dans la zone frontalière belge au 31 décembre 2011 qui justifient de trois mois d'activité dans cette dernière zone frontalière au cours de l'année 2011.

Le régime n'est pas applicable aux travailleurs ayant leur foyer permanent d'habitation en Belgique au 31 décembre 2008.

6. Een werknemer die zijn duurzaam tehuis in de Franse grensstreek heeft en die in de Belgische grensstreek een werkzaamheid in loondienst uitoefent waarvan de tijdsduur is beperkt tot een deel van het jaar, hetzij wegens het seizoensgebonden karakter van het werk, hetzij omdat de bezoldigde werknemer voor een bepaalde periode van het jaar is aangeworven als aanvullend personeelslid (uitzendkrachten), wordt gekwalificeerd als «seizoensgrensarbeider». Die tijdsduur mag niet meer bedragen dan 90 gepresteerde dagen per kalenderjaar.

De bezoldigingen die tot en met 31 december 2033 worden ontvangen door seizoensgrensarbeiders, genieten het voordeel van het in paragraaf 1 bedoelde stelsel, onder de voorwaarden die zijn vermeld in de paragrafen 2 en 7, mits het aantal dagen dat de Belgische grensstreek wordt verlaten niet meer bedraagt dan 15 % van het aantal gepresteerde dagen gedurende het beschouwde jaar.

7. De telling van de dagen dat de grensstreek wordt verlaten, zoals beoogd in de paragrafen 4, b), 5 en 6, gebeurt overeenkomstig de volgende principes :

a) een deel van de dag dat de grensstreek wordt verlaten, zal geteld worden als een volledige dag.

b) de volgende gevallen waarin de grensstreek wordt verlaten, zullen niet opgenomen worden in het totaal van de dagen :

(i) de gevallen van overmacht, buiten de wil van de werkgever en de werknemer;

(ii) de incidentele doorreis in België buiten de grensstreek om zich naar een plaats binnen de Belgische grensstreek of buiten België te begeven;

(iii) werkzaamheden inherent aan de functie van vakbondsafgevaardigde;

(iv) het deelnemen aan een comité voor preventie en bescherming op het werk, of aan een paritair comité of het bijwonen van een vergadering van de werkgeversfederatie;

(v) het deelnemen aan een ondernemingsraad;

(vi) het bijwonen van een personeelsfeest;

(vii) doktersbezoeken;

(viii) de grensstreek verlaten voor beroepsopleiding, beperkt tot 5 werkdagen per kalenderjaar;

(ix) de trajecten die de werknemer buiten de grensstreek aflegt in het kader van een transportwerkzaamheid, voor zover de totale afstand die buiten de grensstreek wordt afgelegd niet meer bedraagt dan een kwart van de totale afstand die noodzakelijkerwijze wordt afgelegd voor de uitoefening van deze werkzaamheid.

8. Indien de voorgaande bepalingen van dit Protocol niet van toepassing zijn, zijn de bezoldigingen die een inwoner van Frankrijk ontvangt ter zake van een werkzaamheid in loondienst uitgeoefend binnen de Belgische grensstreek, belastbaar overeenkomstig de bepalingen van artikel 11, paragrafen 1 en 2, a) en b) van de Overeenkomst.

De bepalingen van dit Protocol zijn niet van toepassing op de bezoldigingen zoals bedoeld in artikel 9 van de Overeenkomst.

9. Voor de toepassing van de paragrafen 4, b), 5 en 6 van dit Protocol moet een werkgever, die inwoner is van België of in België over een inrichting beschikt en die gebruik maakt of gebruik heeft gemaakt van de diensten van een inwoner van Frankrijk die in aanmerking komt om de voordelen van het in paragraaf 1 bedoelde stelsel te genieten, in de loop van de maand maart van elk kalenderjaar, en zulks ten vroegste in maart 2010, bevestigen dat die inwoner van Frankrijk in de loop van het voorgaande kalenderjaar, en onder voorbehoud van de in paragraaf

6. Un travailleur qui a son foyer permanent d'habitation dans la zone frontalière française et qui exerce une activité salariée dans la zone frontalière belge dont la durée est limitée à une partie de l'année soit en raison de la nature saisonnière du travail, soit parce que le travailleur salarié est recruté à titre de personnel de renfort (intérimaire) à certaines époques de l'année est qualifié de «travailleur frontalier saisonnier». Cette durée ne peut excéder 90 jours prestés par année civile.

Les rémunérations perçues jusqu'au 31 décembre 2033 par les travailleurs frontaliers saisonniers bénéficient du régime prévu au paragraphe 1 dans les conditions mentionnées aux paragraphes 2 et 7, à condition que le nombre de jours de sorties de la zone frontalière belge n'excède pas 15 % du nombre de jours prestés au cours de l'année considérée.

7. Le décompte des jours de sortie de zone frontalière visés aux paragraphes 4, b), 5 et 6 est opéré selon les principes suivants :

a) une fraction de journée de sortie de zone sera comptée pour un jour entier.

b) ne seront pas comptabilisées dans le quantum de jours, les sorties de zone suivantes :

(i) les cas de force majeure en dehors de la volonté de l'employeur et du travailleur;

(ii) le transit occasionnel par la zone non frontalière de la Belgique en vue de rejoindre un endroit situé dans la zone frontalière de la Belgique ou hors de Belgique;

(iii) les activités inhérentes à la fonction de délégué syndical;

(iv) la participation à un comité pour la protection et la prévention du travail, à une commission paritaire ou à une réunion de la fédération patronale;

(v) la participation à un conseil d'entreprise;

(vi) la participation à une fête du personnel;

(vii) les visites médicales;

(viii) les sorties pour formation professionnelle n'excédant pas 5 jours ouvrés par année civile;

(ix) les trajets hors zone frontalière effectués par le travailleur, dans le cadre d'une activité de transport, dans la mesure où la distance totale parcourue hors zone frontalière n'excède pas le quart de l'ensemble de la distance parcourue lors des trajets nécessaires à l'exercice de cette activité.

8. Lorsque les dispositions précédentes du présent Protocole ne sont pas applicables, les rémunérations qu'un résident de la France reçoit au titre d'une activité salariée exercée dans la zone frontalière de la Belgique sont imposables conformément aux dispositions de l'article 11, paragraphes 1 et 2, a) et b) de la Convention.

Les dispositions du présent Protocole ne sont pas applicables aux rémunérations visées à l'article 9 de la Convention.

9. Pour l'application des paragraphes 4, b), 5 et 6 du présent Protocole, dans le courant du mois de mars de chaque année civile, et au plus tôt en mars 2010, un employeur qui est un résident de la Belgique ou qui dispose d'un établissement en Belgique et qui utilise ou a utilisé les services d'un résident de la France susceptible de bénéficier du régime prévu au paragraphe 1 doit attester que, au cours de l'année civile précédente, et sous réserve des exceptions prévues aux paragraphes 5 et 7, ce résident de la France n'a pas exercé son activité salariée hors de la zone

5 en 7 bedoelde uitzonderingen, zijn werkzaamheid in loondienst gedurende niet meer dan 30 dagen buiten de Belgische grensstreek heeft uitgeoefend of gedurende niet meer dan 15 % van het aantal gepresteerde dagen indien het een seizoensgrensarbeider betreft.

De bevoegde autoriteiten van de overeenkomstsluitende Staten stellen de toepassingsregels van het huidig Protocol vast en bepalen welke bewijsstukken nodig zijn voor de toepassing ervan.»

ARTIKEL 3

In het Slotprotocol van 10 maart 1964 wordt na het punt 6 een punt 7 toegevoegd dat als volgt luidt :

« 7. Voor het vaststellen van de aanvullende belastingen die worden gevestigd door de Belgische gemeenten en agglomeraties, houdt België, niettegenstaande elke andere bepaling van de Overeenkomst en van het aanvullend Protocol inzake grensarbeiders, rekening met de beroepsinkomsten die in België vrijgesteld zijn van belasting volgens de Overeenkomst en dit Protocol. Die aanvullende belastingen worden berekend op de belasting die verschuldigd zou zijn in België indien de desbetreffende beroepsinkomsten van Belgische oorsprong zouden zijn. Deze bepaling is van toepassing vanaf 1 januari 2009 ».

ARTIKEL 4

Frankrijk zal elk kalenderjaar een bedrag van 25 miljoen euro storten als compensatie voor de inkomsten die België moet derven door de toepassing van paragraaf 5 van het aanvullend Protocol inzake grensarbeiders. De eerste storting wordt uitgevoerd op het einde van het jaar 2012.

Om de drie jaar vanaf de eerste storting, zal dit bedrag worden gewijzigd, beperkt tot maximum 25 miljoen euro, op basis van de evolutie van het totale bedrag van de brutobezoldigingen ontvangen door de grensarbeiders, volgens de volgende formule :

— indien het totale bedrag van de brutobezoldigingen ontvangen in het jaar n lager is dan het totale bedrag van de in 2011 ontvangen brutobezoldigingen, zal het gestorte bedrag voor de jaren $n+1$ tot $n+3$ op de volgende manier berekend worden :

$25 \text{ miljoen euro} * (\text{totale bedrag van de in het jaar } n \text{ ontvangen brutobezoldigingen} / \text{totale bedrag van de in 2011 ontvangen brutobezoldigingen})^2$

— indien het totale bedrag van de in het jaar n ontvangen brutobezoldigingen hoger is dan of gelijk is aan het totale bedrag van de in 2011 ontvangen brutobezoldigingen, zal het gestorte bedrag voor de jaren $n+1$ tot $n+3$, 25 miljoen euro bedragen.

Onder brutobezoldigingen wordt verstaan de belastbare bezoldigingen na aftrek van de socialezekerheidsbijdragen.

ARTIKEL 5

Elk van de overeenkomstsluitende Staten zal de andere overeenkomstsluitende Staat in kennis stellen van de voltooiing van de procedures die door zijn wetgeving voor de inwerkingtreding van het huidige Avenant zijn vereist. Dit Avenant zal in werking treden op de dag waarop de tweede kennisgeving wordt ontvangen.

frontalière de la Belgique pendant plus de 30 jours ou, s'il s'agit d'un travailleur frontalier saisonnier, plus de 15 % du nombre des jours prestés.

10. Les autorités compétentes des États contractants règlent les modalités d'application du présent Protocole et déterminent les documents justificatifs nécessaires à son application. »

ARTICLE 3

Il est ajouté au Protocole final du 10 mars 1964 un point 7 sous le point 6 rédigé comme suit :

« 7. Nonobstant toute autre disposition de la Convention et du Protocole additionnel relatif aux travailleurs frontaliers, la Belgique tient compte, pour la détermination des taxes additionnelles établies par les communes et les agglomérations belges, des revenus professionnels exemptés de l'impôt en Belgique conformément à la Convention et audit Protocole. Ces taxes additionnelles sont calculées sur l'impôt qui serait dû en Belgique si les revenus professionnels en question étaient de source belge. Cette disposition est applicable à compter du 1er janvier 2009 ».

ARTICLE 4

Un montant de 25 millions d'euros sera versé chaque année civile par la France afin de compenser le manque à gagner de la Belgique résultant pour cette dernière de l'application du paragraphe 5 du Protocole additionnel relatif aux travailleurs frontaliers. Le premier versement sera effectué à la fin de l'année 2012.

À compter du premier versement, tous les trois ans, ce montant sera modifié, dans la limite d'un plafond de 25 millions d'euros, en fonction de l'évolution du montant global des salaires bruts perçus par les travailleurs frontaliers, selon la formule suivante :

— si le montant global des salaires bruts perçus l'année n est inférieur au montant global des salaires bruts perçus en 2011, le montant versé au titre des années $n+1$ à $n+3$ sera calculé de la manière suivante :

$25 \text{ millions d'euros} * (\text{montant global des salaires bruts perçus l'année } n / \text{montant global des salaires bruts perçus en 2011})^2$

— si le montant global des salaires bruts perçus l'année n est supérieur ou égal au montant global des salaires bruts perçus en 2011, le montant versé au titre des années $n+1$ à $n+3$ sera de 25 millions d'euros.

Les salaires bruts s'entendent des salaires imposables après déduction des cotisations sociales.

ARTICLE 5

Chacun des États contractants notifiera à l'autre l'accomplissement des procédures requises par sa législation pour la mise en vigueur du présent Avenant. Celui-ci entrera en vigueur le jour de réception de la seconde de ces notifications.

TEN BLIJKE WAARVAN, de ondergetekenden, daartoe behoorlijk gevolmachtigd, dit Avenant hebben ondertekend.

GEDAAN te Brussel, op 12 december 2008, in tweevoud, in de Franse en Nederlandse taal, zijnde de twee teksten gelijkelijk authentiek.

*
* *

EN FOI DE QUOI, les soussignés, dûment autorisés à cet effet, ont signé le présent Avenant.

FAIT à Bruxelles, le 12 décembre 2008, en double exemplaire, en langues française et néerlandaise, les deux textes faisant également foi.

*
* *

VOORONTWERP VAN WET VOOR ADVIES VOORGELEGD AAN DE RAAD VAN STATE

Voorontwerp van wet houdende instemming met en uitvoering van het Avenant, ondertekend te Brussel op 12 december 2008, bij de Overeenkomst tussen België en Frankrijk tot voorkoming van dubbele belasting en tot regeling van wederzijdse administratieve en juridische bijstand inzake inkomstenbelastingen, ondertekend te Brussel op 10 maart 1964 en gewijzigd door de Avenanten van 15 februari 1971 en 8 februari 1999.

Artikel 1

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 77 van de Grondwet.

Art. 2

Het Avenant, ondertekend te Brussel op 12 december 2008, bij de Overeenkomst tussen België en Frankrijk tot voorkoming van dubbele belasting en tot regeling van wederzijdse administratieve en juridische bijstand inzake inkomstenbelastingen, ondertekend te Brussel op 10 maart 1964 en gewijzigd door de Avenanten van 15 februari 1971 en 8 februari 1999, (hierna «het Avenant» genoemd), zal volkomen gevolg hebben.

Art. 3

Voor de toepassing van de regeling waarin wordt voorzien door het in artikel 2 van het Avenant bedoelde «Aanvullend Protocol inzake grensarbeiders» (hierna «de grensarbeidersregeling» genoemd) :

a) wordt onder de uitdrukking «duurzaam tehuis» verstaan de plaats waar de belastingplichtige gewoonlijk woont, in voorkomend geval met zijn/haar echtgenoot/echtgenote of wettelijk samenwonende en met de kinderen. De woning moet te allen tijde, op een onafgebroken wijze en niet enkel bij gelegenheid tot de beschikking van de belastingplichtige staan; ze bevat alle voorzieningen die vereist zijn voor een permanente bewoning onder omstandigheden die toereikend zijn wat comfort betreft.

Voor de gehuwden en de wettelijk samenwonenden bevindt het enig duurzaam tehuis zich, behoudens tegenbewijs, in de Staat waar het gezin is gevestigd, dit wil zeggen de Staat waar met name de echtgenoot/echtgenote of de wettelijk samenwonende gewoonlijk verblijft met de kinderen.

Sauf preuve contraire, un contribuable qui transfère son foyer permanent d'habitation de Belgique dans la zone frontalière française après la date de signature de l'Avenant n'est pas considéré comme ayant son seul foyer permanent d'habitation dans la zone frontalière française au 31 décembre 2008;

b) oefent een werknemer zijn bezoldigde werkzaamheid uit in de Belgische grensstreek wanneer hij aldaar fysiek aanwezig is voor het uitoefenen van die werkzaamheid, ongeacht de woonplaats of vestigingsplaats van de werkgever of van de schuldenaar van de beloningen, de plaats waar de werknemer zijn dienst aanvat, de plaats waar de arbeidsovereenkomst werd opgemaakt, de plaats of het tijdstip van betaling van de beloningen of de plaats waar de resultaten van de bezoldigde werkzaamheid geëxploiteerd worden. résultats du travail du salarié sont exploités.

AVANT-PROJET DE LOI SOUMIS À L'AVIS DU CONSEIL D'ÉTAT

Avant-projet de loi portant assentiment à et exécution de l'Avenant, signé à Bruxelles le 12 décembre 2008, à la Convention entre la Belgique et la France tendant à éviter les doubles impositions et à établir des règles d'assistance administrative et juridique réciproque en matière d'impôts sur les revenus, signée à Bruxelles le 10 mars 1964 et modifiée par les Avenants du 15 février 1971 et du 8 février 1999.

Article 1er

La présente loi règle une matière visée à l'article 77 de la Constitution.

Art. 2

L'Avenant, signé à Bruxelles le 12 décembre 2008, à la Convention entre la Belgique et la France tendant à éviter les doubles impositions et à établir des règles d'assistance administrative et juridique réciproque en matière d'impôts sur les revenus, signée à Bruxelles le 10 mars 1964 et modifiée par les Avenants du 15 février 1971 et du 8 février 1999, (ci-après « l'Avenant »), sortira son plein et entier effet.

Art. 3

Pour l'application du régime prévu par le « Protocole additionnel relatif aux travailleurs frontaliers » visé à l'article 2 de l'Avenant (ci-après « le régime frontalier ») :

a) l'expression « foyer permanent d'habitation » désigne l'endroit où le contribuable habite normalement, le cas échéant avec son conjoint ou son cohabitant légal et les enfants. L'habitation doit être à la disposition du contribuable en tout temps, de manière continue et non simplement occasionnelle; elle comporte les commodités nécessaires en vue d'une occupation permanente dans des conditions de confort appropriées.

Pour les personnes mariées et les cohabitants légaux, le seul foyer permanent d'habitation se situe, sauf preuve contraire, dans l'État où est établi le ménage, c'est-à-dire celui où, notamment, le conjoint, ou le cohabitant légal, séjourne habituellement avec les enfants.

Sauf preuve contraire, un contribuable qui transfère son foyer permanent d'habitation de Belgique dans la zone frontalière française après la date de signature de l'Avenant n'est pas considéré comme ayant son seul foyer permanent d'habitation dans la zone frontalière française au 31 décembre 2008;

b) un travailleur exerce son activité salariée dans la zone frontalière de la Belgique lorsqu'il est physiquement présent dans cette zone pour y exercer cette activité et ce, quels que soient la résidence ou le lieu d'établissement de l'employeur ou du débiteur des rémunérations, l'endroit où le travailleur prend son service, le lieu de conclusion du contrat de travail, le lieu ou la date de paiement des rémunérations, ou l'endroit où les résultats du travail du salarié sont exploités.

Art. 4

§ 1. Om de vrijstelling van bedrijfsvoorheffing te genieten die op grond van artikel 87 van het Koninklijk besluit tot uitvoering van het Wetboek van de inkomstenbelastingen 1992 van toepassing is, moet een werknemer die zijn enig duurzaam tehuis in de Franse grensstreek heeft en die in aanmerking komt om het voordeel van de grensarbeidersregeling te genieten, vóór elke betaling van de eerste bezoldiging van het jaar aan zijn werkgever een formulier 276 Front./Grens. bezorgen, vergezeld van een afschrift van elk document tot staving van de daadwerkelijke bewoning van een tehuis in de Franse grensstreek. Het formulier 276 Front./Grens., naar behoren ingevuld door de werknemer en de werkgever, moet bevestigd worden door de Franse belastingdienst tot wiens ambtsgebied de werknemer behoort.

§ 2. Bij het einde van het jaar moet de werknemer die het voordeel van de grensarbeidersregeling aanvraagt in het in paragraaf 1 bedoelde formulier 276 Front./Grens. verklaren dat hij in de loop van het afgelopen jaar zijn werkzaamheid niet buiten de Belgische grensstreek heeft uitgeoefend gedurende een groter aantal dagen dan toegestaan krachtens de paragrafen 4 tot 7 van het « Aanvullend Protocol inzake grensarbeiders ».

Art. 5

§ 1. De werkgever die in de loop van een bepaald jaar gebruik heeft gemaakt van de diensten van een werknemer die in aanmerking komt om het voordeel van de grensarbeidersregeling te genieten, moet ten laatste op 31 maart van het volgende jaar het in artikel 4 bedoelde formulier 276 Front./Grens. aan de administratie overleggen en de dagen opgeven waarop de werknemer in de loop van het betrokken jaar de Belgische grensstreek heeft verlaten bij de uitoefening van zijn werkzaamheid.

§ 2. De werkgever moet bovendien een telling bijhouden van al de dagen waarop de werknemer de grensstreek verlaat, met vermelding van de redenen waarvoor zulks telkens gebeurde. Die telling moet dagelijks bijgewerkt worden.

§ 3. Het aantal dagen waarop de werknemer de Belgische grensstreek heeft verlaten moet vermeld worden op de individuele fiche van de werknemer.

§ 4. De werkgever moet de documenten die zijn bedoeld in paragraaf 2 van dit artikel en in artikel 4 ter beschikking houden van de administratie en van de werknemer op de plaats waar deze laatste zijn werkzaamheid gewoonlijk uitoefent.

§ 5. De bedrijfsvoorheffing is verschuldigd zodra de werkgever vaststelt dat één van de toepassingsvoorwaarden van de grensarbeidersregeling niet vervuld is. Hetzelfde geldt wanneer de administratie aan de werkgever laat weten dat ze van oordeel is dat de toepassingsvoorwaarden van die regeling niet vervuld zijn.

§ 6. De werkgever moet aan de administratie een lijst bezorgen met de werknemers die het voordeel van de grensarbeidersregeling aanvragen en voor wie die regeling pas na de datum van ondertekening van het Avenant werd toegepast.

Art. 6

§ 1. Wanneer het in artikel 4 bedoelde document een valse verklaring van de werknemer bevat, leidt zulks tot het definitieve verlies van voormelde regeling vanaf het betrokken jaar.

§ 2. Het niet nakomen van de verplichtingen zoals bedoeld in artikel 5, paragrafen 1 tot 4, staat gelijk met een inbreuk op de bepalingen van het Wetboek van de inkomstenbelastingen 1992 en

Art. 4

§ 1. En vue de bénéficier de l'exonération de précompte professionnel applicable en vertu de l'article 87 de l'Arrêté royal d'exécution du Code des impôts sur les revenus 1992, un travailleur qui a son seul foyer permanent d'habitation dans la zone frontalière française et qui est susceptible de bénéficier du régime frontalier doit, préalablement au paiement de la première rémunération de chaque année, remettre à son employeur un formulaire 276 Front./Grens., accompagné d'une copie de tout document attestant de l'occupation effective d'une habitation dans la zone frontalière française. Le formulaire 276 Front./Grens., dûment complété par le travailleur et par l'employeur, doit être certifié par le service de taxation français dont le travailleur dépend.

§ 2. À la fin de l'année, le travailleur qui revendique le bénéfice du régime frontalier doit déclarer dans le formulaire 276 Front./Grens. visé au paragraphe 1 que, au cours de l'année écoulée, il n'a pas exercé son activité en dehors de la zone frontalière belge plus du nombre de jours autorisé en vertu des paragraphes 4 à 7 du « Protocole additionnel relatif aux travailleurs frontaliers ».

Art. 5

§ 1. L'employeur qui a utilisé, au cours d'une année donnée, les services d'un travailleur susceptible de bénéficier du régime frontalier doit, au plus tard le 31 mars de l'année suivante, communiquer à l'administration le formulaire 276 Front./Grens. visé à l'article 4 et déclarer les jours au cours desquels le travailleur est sorti de la zone frontalière belge dans l'exercice de son activité durant l'année considérée.

§ 2. L'employeur doit, en outre, tenir un décompte de tous les jours au cours desquels le travailleur sort de la zone frontalière avec mention des raisons de chacune de ces sorties. Ce décompte doit être mis à jour quotidiennement.

§ 3. Le nombre de jours au cours desquels le travailleur est sorti de la zone frontalière belge doit figurer sur la fiche individuelle du travailleur.

§ 4. L'employeur doit tenir les documents visés au paragraphe 2 du présent article et à l'article 4 à la disposition de l'administration et du travailleur à l'endroit où ce dernier exerce habituellement son activité.

§ 5. Le précompte professionnel est dû dès que l'employeur constate que l'une des conditions d'application du régime frontalier n'est pas remplie. Il en va de même lorsque l'administration fait savoir à l'employeur qu'elle estime que les conditions d'application de ce régime ne sont pas remplies.

§ 6. L'employeur doit fournir à l'administration une liste des travailleurs qui revendiquent le bénéfice du régime frontalier et pour lesquels ce régime n'a été appliqué qu'après la date de signature de l'Avenant.

Art. 6

§ 1. Une fausse déclaration du travailleur dans le document visé à l'article 4 entraîne la perte définitive du régime précité à partir de l'année concernée.

§ 2. Le non-respect des obligations visées à l'article 5, paragraphes 1 à 4 est assimilé à une infraction aux dispositions du Code des impôts sur les revenus 1992 et des arrêtés pris pour son

van de tot uitvoering daarvan genomen besluiten met betrekking tot de bedrijfsvoorheffing, zoals bedoeld in artikel 358, paragraaf 1, 1° van het Wetboek van de inkomstenbelastingen 1992.

§ 3. De administratieve en strafrechtelijke sancties bepaald in het Wetboek van de inkomstenbelastingen 1992 zijn van toepassing op diegene die niet voldoet aan een verplichting die hem ingevolge artikel 4 en artikel 5, paragrafen 1 tot 4 en paragraaf 6 is opgelegd.

§ 4. In het kader van de toepassing van de grensarbeidersregeling zijn de processen-verbaal die opgemaakt zijn door ambtenaren van de Federale Overheidsdienst Financiën een bewijsmiddel voor het vaststellen van het bestaan van de belastingschuld. De processen-verbaal hebben bewijskracht tot bewijs van het tegendeel.

Art. 7

In afwijking van de bepalingen van het Wetboek van de inkomstenbelastingen 1992 met betrekking tot de termijnen inzake bezwaar en ambtshalve ontheffing, wordt de ontheffing verleend van de belastingen die in tegenspraak met de bepalingen van het Avenant werden geheven of betaald, zelfs wanneer die belastingen op grond van het gemeen recht niet meer kunnen worden herzien. Die ontheffing wordt verleend, ofwel ambtshalve door de directeur der belastingen indien de overbelasting door de Administratie werd vastgesteld of door de belastingschuldige aan de Administratie werd bekendgemaakt binnen een termijn van zes maanden met ingang van de publicatie van deze wet in het *Belgisch Staatsblad*, ofwel naar aanleiding van een schriftelijk en met redenen omkleed bezwaarschrift dat binnen dezelfde termijn bij de voornoemde ambtenaar werd ingediend.

Art. 8

In afwijking van de bepalingen van het Wetboek van de inkomstenbelastingen 1992 inzake de aanslagtermijnen, mogen de belastingen of de aanvullende belastingen die voortvloeien uit de toepassing van het Avenant geldig worden gevestigd tot het verstrijken van een termijn van één jaar met ingang van de bekendmaking van deze wet in het *Belgisch Staatsblad*.

exécution en matière de précompte professionnel visée à l'article 358, paragraphe 1er, 1° du Code des impôts sur les revenus 1992.

§ 3. Les sanctions administratives et pénales prévues par le Code des impôts sur les revenus 1992 sont applicables à celui qui contrevient à une obligation qui lui incombe en vertu de l'article 4 et de l'article 5, paragraphes 1 à 4 et paragraphe 6.

§ 4. Dans le cadre de l'application du régime frontalier, les procès-verbaux établis par les agents du Service Public Fédéral Finances constituent un moyen de preuve aux fins de l'établissement de l'existence de la dette d'impôt. Les procès-verbaux font foi jusqu'à preuve du contraire.

Art. 7

Par dérogation aux dispositions du Code des impôts sur les revenus 1992 en matière de délais de réclamation et de dégrèvement d'office, le dégrèvement des impositions établies ou acquittées contrairement aux dispositions de l'Avenant est, même lorsque ces impositions ne sont plus susceptibles de révision en droit interne, accordé, soit d'office par le directeur des contributions si les surtaxes ont été constatées par l'administration ou signalées à celle-ci par le redevable dans un délai de six mois à compter de la publication de la présente loi au *Moniteur belge*, soit ensuite d'une réclamation motivée présentée par écrit dans le même délai au fonctionnaire précité.

Art. 8

Par dérogation aux dispositions du Code des impôts sur les revenus 1992 en matière de délais d'imposition, les impôts ou suppléments d'impôts résultant de l'application de l'Avenant peuvent être valablement établis jusqu'à l'expiration d'un délai d'un an à compter de la publication de la présente loi au *Moniteur belge*.

ADVIES VAN DE RAAD VAN STATE
Nr. 45.741/2
VAN 5 JANUARI 2009

De RAAD VAN STATE, afdeling wetgeving, tweede kamer, op 22 december 2008 door de Minister van Buitenlandse Zaken verzocht hem, binnen een termijn van vijf werkdagen, van advies te dienen over een voorontwerp van wet «houdende instemming met en uitvoering van het Avenant, ondertekend te Brussel op 12 december 2008, bij de Overeenkomst tussen België en Frankrijk tot voorkoming van dubbele belasting en tot regeling van wederzijdse administratieve en juridische bijstand inzake inkomsten belastingen, ondertekend te Brussel op 10 maart 1964 en gewijzigd door de Avenanten van 15 februari 1971 en 8 februari 1999», heeft het volgende advies gegeven :

Volgens artikel 84, § 1, eerste lid, 2°, van de gecoördineerde wetten op de Raad van State, ingevoegd bij de wet van 4 augustus 1996 en vervangen bij de wet van 2 april 2003, moeten in de adviesaanvraag in het bijzonder de redenen worden aangegeven tot staving van het spoedeisende karakter ervan.

In het onderhavige geval luidt de motivering in de brief als volgt:

« Het op 12 december 2008 te Brussel ondertekende nieuwe Avenant bij de Belgisch-Franse Overeenkomst van 10 maart 1964, heeft als voornaamste doelstelling de regeling te wijzigen die momenteel van toepassing is op de Franse en Belgische grensarbeiders.

Het Avenant, dat er gekomen is na lange en bijzonder moeizame onderhandelingen, regelt de beëindiging van de grensarbeiders-regeling die bijzonder ongunstig is voor de Belgische begroting en aanleiding heeft gegeven tot talrijke misbruiken en geleid heeft tot veel geschillen tussen de administratie en de betrokken belastingplichtigen. Voor de grensarbeiders die inwoner zijn van België en tewerkgesteld zijn in de Franse grensstreek, wordt deze regeling met terugwerkende kracht vanaf 1 januari 2007 opgeheven. Voor de inwoners van Frankrijk die hun werkzaamheid uitoefenen in de Belgische grensstreek, wordt de regeling geleidelijk opgeheven vanaf 1 januari 2009. Verder verduidelijkt het Avenant ook nog de toepassingsvoorwaarden van de regeling voor de jaren 2003 tot 2008, dit om een oplossing te bieden voor de talrijke nog hangende geschillen.

Zolang het Avenant niet in werking getreden is zullen de betrokken belastingplichtigen evenwel zeker geconfronteerd worden met rechtsonzekerheid. Dat zal met name het geval zijn voor de grensarbeiders die inwoner zijn van België en tewerkgesteld zijn in de Franse grensstreek. Het Avenant maakt hen immers belastbaar in Frankrijk ter zake van hun inkomsten die zij vanaf 1 januari 2007 ontvangen hebben. Maar in afwachting van zijn goedkeuring en inwerkingtreding heeft het Avenant geen adequate juridische waarde, waardoor de beloningen welke die Belgische grensarbeiders hebben ontvangen nog altijd belastbaar zijn in België overeenkomstig de verdragsbepalingen die momenteel nog van kracht zijn (artikel 11, paragraaf 2, c) van de Overeenkomst van 1964 zoals vervangen door artikel 1 van het Avenant van 1999). Elke vertraging van de inwerkingtreding van het Avenant dreigt te leiden tot de behandeling van een groot aantal bezwaarschriften waarbij uiteindelijk moet worden overgegaan tot ontheffingen.

Bovendien verduidelijkt het Avenant de toepassingsvoorwaarden van de regeling voor de Franse grensarbeiders die tewerkgesteld zijn in de Belgische grensstreek en versoepelt het met name de huidige bepalingen van de Overeenkomst inzake het aantal keren dat de grensstreek mag worden verlaten. Daarom zouden de werkgevers in sommige gevallen, op grond van de verdragsregels

AVIS DU CONSEIL D'ÉTAT
N° 45.741/2
DU 5 JANVIER 2009

Le CONSEIL D'ÉTAT, section de législation, deuxième chambre, saisi par le ministre des Affaires étrangères, le 22 décembre 2008, d'une demande d'avis, dans un délai de cinq jours ouvrables, sur un avant-projet de loi « portant assentiment à et exécution de l'Avenant, signé à Bruxelles le 12 décembre 2008, à la Convention entre la Belgique et la France tendant à éviter les doubles impositions et à établir des règles d'assistance administrative et juridique réciproque en matière d'impôts sur les revenus, signée à Bruxelles le 10 mars 1964 et modifiée par les Avenants du 15 février 1971 et du 8 février 1999 », a donné l'avis suivant :

Suivant l'article 84, § 1er, alinéa 1er, 2° des lois coordonnées sur le Conseil d'État, inséré par la loi du 4 août 1996, et remplacé par la loi du 2 avril 2003, la demande d'avis doit spécialement indiquer les motifs qui en justifient le caractère urgent.

La lettre s'exprime en ces termes :

« Het op 12 december 2008 te Brussel ondertekende nieuwe Avenant bij de Belgisch-Franse Overeenkomst van 10 maart 1964, heeft als voornaamste doelstelling de regeling te wijzigen die momenteel van toepassing is op de Franse en Belgische grensarbeiders.

Het Avenant, dat er gekomen is na lange en bijzonder moeizame onderhandelingen, regelt de beëindiging van de grensarbeiders-regeling die bijzonder ongunstig is voor de Belgische begroting en aanleiding heeft gegeven tot talrijke misbruiken en geleid heeft tot veel geschillen tussen de administratie en de betrokken belastingplichtigen. Voor de grensarbeiders die inwoner zijn van België en tewerkgesteld zijn in de Franse grensstreek, wordt deze regeling met terugwerkende kracht vanaf 1 januari 2007 opgeheven. Voor de inwoners van Frankrijk die hun werkzaamheid uitoefenen in de Belgische grensstreek, wordt de regeling geleidelijk opgeheven vanaf 1 januari 2009. Verder verduidelijkt het Avenant ook nog de toepassingsvoorwaarden van de regeling voor de jaren 2003 tot 2008, dit om een oplossing te bieden voor de talrijke nog hangende geschillen.

Zolang het Avenant niet in werking getreden is zullen de betrokken belastingplichtigen evenwel zeker geconfronteerd worden met rechtsonzekerheid. Dat zal met name het geval zijn voor de grensarbeiders die inwoner zijn van België en tewerkgesteld zijn in de Franse grensstreek. Het Avenant maakt hen immers belastbaar in Frankrijk ter zake van hun inkomsten die zij vanaf 1 januari 2007 ontvangen hebben. Maar in afwachting van zijn goedkeuring en inwerkingtreding heeft het Avenant geen adequate juridische waarde, waardoor de beloningen welke die Belgische grensarbeiders hebben ontvangen nog altijd belastbaar zijn in België overeenkomstig de verdragsbepalingen die momenteel nog van kracht zijn (artikel 11, paragraaf 2, c) van de Overeenkomst van 1964 zoals vervangen door artikel 1 van het Avenant van 1999). Elke vertraging van de inwerkingtreding van het Avenant dreigt te leiden tot de behandeling van een groot aantal bezwaarschriften waarbij uiteindelijk moet worden overgegaan tot ontheffingen.

Bovendien verduidelijkt het Avenant de toepassingsvoorwaarden van de regeling voor de Franse grensarbeiders die tewerkgesteld zijn in de Belgische grensstreek en versoepelt het met name de huidige bepalingen van de Overeenkomst inzake het aantal keren dat de grensstreek mag worden verlaten. Daarom zouden de werkgevers in sommige gevallen, op grond van de

die momenteel van kracht zijn, de bedrijfsvoorheffing moeten inhouden op de beloningen van de werknemers die vanaf de inwerkingtreding van het Avenant uitsluitend in Frankrijk belastbaar zullen zijn, hetgeen eveneens zou kunnen leiden tot een groot aantal bezwaarschriften en ontheffingen.

Tot slot stelt het Avenant België in de gelegenheid om vanaf aanslagjaar 2009 (inkomsten van 2008) gemeentelijke opcentiemen te heffen van de beroepsinkomsten van zijn inwoners die op grond van de Overeenkomst en van het Avenant belastbaar zijn in Frankrijk.

Teneinde de betrokken belastingplichtigen en hun werkgevers volledig in te lichten en hen zo snel mogelijk rechtszekerheid te bieden, is het dus noodzakelijk dat het Avenant zo vlug mogelijk in werking treedt en in het *Belgisch Staatsblad* gepubliceerd wordt».

Aangezien de adviesaanvraag ingediend is op basis van artikel 84, § 1, eerste lid, 2°, van de gecoördineerde wetten op de Raad van State, zoals het is vervangen bij de wet van 2 april 2003, beperkt de afdeling wetgeving overeenkomstig artikel 84, § 3, van de voornoemde gecoördineerde wetten haar onderzoek tot de rechtsgrond van het voorontwerp, de bevoegdheid van de steller van de handeling en de te vervullen voorafgaande vormvereisten.

Wat deze drie punten betreft, geeft het voorontwerp aanleiding tot de volgende opmerkingen.

Dispositief

Artikel 3

Artikel 3 van het voorontwerp bevat bepalingen waarbij bepalingen van het Protocol eenzijdig geïnterpreteerd worden.

Zulks is onaanvaardbaar aangezien de Belgische wetgever niet gerechtigd is eenzijdig, op eigen gezag, een bepaling van een overeenkomst tot het voorkomen van dubbele belasting aan te vullen of te interpreteren.

Zoals het Hof van Cassatie verklaard heeft in een principearrest van 16 januari 1968,

« (...) (is) een internationale overeenkomst niet voor eenzijdige uitlegging van overheidswege vatbaar (...); (...) aangezien een dergelijke overeenkomst uiteraard uit de gemeenschappelijke wil van de Hoge Contracterende Partijen ontstaan is, (zou) een van deze partijen (...) de andere partij niet eenzijdig (...) kunnen verbinden door ze bij wege van wet uit te leggen » (1).

Artikel 3 van het voorontwerp moet bijgevolg vervallen.

De steller van het voorontwerp zou daarentegen de memorie van toelichting kunnen aanvullen door aan te geven op welke wijze de bepalingen van het Protocol betreffende de punten die in artikel 3 aan bod komen volgens hem moeten worden uitgelegd. De aldus aangevulde memorie van toelichting zou vóór de rechtbanken kunnen worden aangevoerd als een door België voorgestelde interpretatie van het protocol, maar in tegenstelling tot een wetsbepaling zou dat gegeven de rechter niet binden.

Bovendien wordt bij de bepaling uit artikel 3, a), derde lid, eenzijdig aan het Protocol een regel toegevoegd die daarin niet voorkomt. Als die regel in de wet behouden blijft, zou die erop neerkomen dat aan de Franse Staat eenzijdig belastinginkomsten worden onthouden waarop hij krachtens het Protocol recht heeft,

verdragsregels die momenteel van kracht zijn, de bedrijfsvoorheffing moeten inhouden op de beloningen van de werknemers die vanaf de inwerkingtreding van het Avenant uitsluitend in Frankrijk belastbaar zullen zijn, hetgeen eveneens zou kunnen leiden tot een groot aantal bezwaarschriften en ontheffingen.

Tot slot stelt het Avenant België in de gelegenheid om vanaf aanslagjaar 2009 (inkomsten van 2008) gemeentelijke opcentiemen te heffen van de beroepsinkomsten van zijn inwoners die op grond van de Overeenkomst en van het Avenant belastbaar zijn in Frankrijk.

Teneinde de betrokken belastingplichtigen en hun werkgevers volledig in te lichten en hen zo snel mogelijk rechtszekerheid te bieden, is het dus noodzakelijk dat het Avenant zo vlug mogelijk in werking treedt en in het *Belgisch Staatsblad* gepubliceerd wordt».

Comme la demande d'avis est introduite sur la base de l'article 84, § 1er, alinéa 1er, 2°, des lois coordonnées sur le Conseil d'État, tel qu'il est remplacé par la loi du 2 avril 2003, la section de législation limite son examen au fondement juridique de l'avant-projet, à la compétence de l'auteur de l'acte ainsi qu'à l'accomplissement des formalités préalables, conformément à l'article 84, § 3, des lois coordonnées précitées.

Sur ces trois points, l'avant-projet appelle les observations ci-après.

Dispositif

Article 3

L'article 3 de l'avant-projet contient des dispositions qui interprètent unilatéralement des dispositions du Protocole.

Cela n'est pas admissible car il n'appartient pas au législateur belge de compléter unilatéralement ou d'interpréter unilatéralement par voie d'autorité une disposition d'une convention préventive des doubles impositions.

Comme l'a déclaré la Cour de cassation dans un arrêt de principe du 16 janvier 1968,

« (...) une convention internationale n'est pas susceptible d'interprétation unilatérale par voie d'autorité; pareille convention étant, par nature, issue de la volonté des hautes parties contractantes, l'une de ces parties ne saurait unilatéralement lier l'autre partie en l'interprétant par voie législative » (1).

L'article 3 de l'avant-projet doit dès lors être omis.

L'auteur de l'avant-projet pourrait en revanche compléter l'exposé des motifs en indiquant de quelle manière doivent être interprétées, selon lui, les dispositions du Protocole sur les points qui font l'objet de l'article 3. L'exposé des motifs ainsi complété pourrait être invoqué devant les tribunaux comme un élément d'interprétation du Protocole proposé par la Belgique, mais, à la différence d'une disposition législative, il ne lierait pas le juge.

En outre, la disposition qui fait l'objet de l'alinéa 3 du littéra a), de l'article 3 ajoute unilatéralement au Protocole une règle qui n'y figure pas. Si elle était maintenue dans la loi, elle reviendrait à priver unilatéralement l'État français de recettes fiscales auxquelles il a droit en vertu du Protocole, ce qui n'est évidemment pas

(1) Cass., 16 janvier 1968, *Pas.*, I, p. 625; voir aussi, dans le même sens, Cass. 12 mars 1968, *Pas.*, I, 874; voir l'avis du Conseil d'État 45.475/2, donné le 10 décembre 2008, sur le projet de loi d'assentiment à la Convention belgo-tunisienne préventive des doubles impositions (observation n° 3).

(1) Cass., 16 janvier 1968, *Pas.*, I, p. 625; voir aussi, dans le même sens, Cass. 12 mars 1968, *Pas.*, I, 874; voir l'avis du Conseil d'État 45.475/2, donné le 10 décembre 2008, sur le projet de loi d'assentiment à la Convention belgo-tunisienne préventive des doubles impositions (observation n° 3).

wat uiteraard niet mogelijk is. Die bepaling mag evenmin in de memorie van toelichting worden opgenomen.

Artikelen 4 en 5

In de artikelen 4 en 5 wordt bepaald welke formaliteiten de werknemer en de werkgever moeten vervullen om de « grensarbeidersregeling » te kunnen genieten.

In die bepalingen wordt verwezen naar een formulier 276 Front./Grens., waarvan de inhoud aangegeven is in de administratieve commentaar bij de overeenkomsten (art. 15/72), maar dat niet gedefinieerd is in de wet of in een koninklijk besluit.

De inhoud van de thans gebruikte formulieren is vastgelegd door een overeenkomst tussen het Belgische en het Franse overheidsbestuur waarover in het *Belgisch Staatsblad* van 11 september 1971 een bericht is bekendgemaakt, maar deze formulieren moeten worden gewijzigd in het licht van de bepalingen van het Protocol (inzonderheid door er het begrip "enig duurzaam tehuis" in op te nemen waarin artikel 2-1 voorziet).

Artikel 2-10 van het Protocol bepaalt :

« De bevoegde autoriteiten van de overeenkomstsluitende Staten stellen de toepassingsregels van het huidige Protocol vast en bepalen welke bewijsstukken nodig zijn voor de toepassing ervan. »

Deze maatregelen moeten in gemeen overleg tussen de twee Staten worden genomen, zoals dit in 1971 is geschied, aangezien het er niet alleen om gaat de inhoud van de door de werknemer en de werkgever in te vullen formulieren te bepalen, maar ook de vorm van de bevestiging door de Franse belastingdienst (zie artikel 4, § 1, van het voorontwerp).

Het voorontwerp van wet zou moeten worden aangevuld om de inhoud van de vereiste documenten weer te geven en moeten worden gestaafd met het bewijs van de officiële goedkeuring van de Franse autoriteiten.

2. Wat betreft de grensarbeiders die hun duurzaam tehuis in Frankrijk hebben en hun werkzaamheid in de Belgische grensstreek uitoefenen, is het Protocol van toepassing op de bezoldigingen die in de loop van de jaren 2003 tot 2008 ontvangen zijn, om de thans hangende geschillen op te lossen (zie het ontwerp van memorie van toelichting, blz. 12, de tweede en derde alinea).

Het is echter vanzelfsprekend niet mogelijk dat de werknemers en de werkgevers voor die afgelopen jaren hebben kunnen voldoen aan de formaliteiten bepaald bij de artikelen 4 en 5 van het voorontwerp van wet.

Er moet dus worden gepreciseerd dat deze formaliteiten eerst van toepassing zijn vanaf het verstrijken van de termijn van tien dagen te rekenen van de bekendmaking van de wet in het *Belgisch Staatsblad* en er moet een overgangsregeling worden ingesteld om de toepassing van de nieuwe grensarbeidersregeling op de bezoldigingen van 2003 tot 2008 mogelijk te maken (en inzonderheid de afwijking van 45 dagen per jaar buiten de grensstreek).

Artikel 6

1. Volgens paragraaf 1 leidt een valse verklaring van de werknemer op het formulier 276 Front./Grens. tot het definitieve verlies van de grensarbeidersregeling vanaf het betrokken jaar.

Indien een werknemer die in de Belgische grensstreek tewerkgesteld is, aldus vals verklaart dat hij zijn enig duurzaam tehuis in Frankrijk heeft, maar voor een later jaar de huurovereenkomst

possible. Cette disposition ne pourrait pas davantage figurer dans l'exposé des motifs.

Articles 4 et 5

Les articles 4 et 5 de l'avant-projet règlent les formalités à accomplir par le travailleur et par l'employeur pour bénéficier du « régime frontalier ».

Ces dispositions font allusion à un formulaire 276 Front./Grens. dont la teneur est indiquée dans le commentaire administratif des conventions (art. 15/72) mais qui n'est pas défini dans la loi ou dans un arrêté royal.

La teneur des formulaires utilisés actuellement a été établie par un accord entre les administrations belge et française qui a fait l'objet d'un avis publié au *Moniteur belge* du 11 septembre 1971, mais ces formulaires devront être modifiés compte tenu des dispositions du Protocole (notamment en y introduisant la notion de « seul foyer permanent d'habitation » prévue par l'article 2-1).

L'article 2-10 du Protocole dispose :

« Les autorités compétentes des États contractants règlent les modalités d'application du présent protocole et déterminent les documents justificatifs nécessaires à son application. »

Ces dispositions doivent être prises de commun accord entre les deux États, comme elles l'ont été en 1971, puisqu'il ne s'agit pas seulement de déterminer la teneur des formulaires à compléter par le travailleur et par l'employeur, mais aussi la forme de la certification par le service de taxation français (voir article 4, § 1er, de l'avant-projet).

L'avant-projet de loi devrait donc être complété pour indiquer la teneur des documents exigés et être appuyé de la preuve de l'accord officiel des autorités françaises.

2. En ce qui concerne les travailleurs frontaliers ayant leur foyer permanent d'habitation en France et exerçant leur activité dans la zone frontalière belge, le Protocole s'applique aux rémunérations perçues au cours des années 2003 à 2008, de manière à résoudre les litiges actuellement pendants (voir projet d'exposé des motifs, p. 11, les deux derniers alinéas).

Or, il n'est évidemment pas possible que, pour ces années écoulées, les travailleurs et les employeurs aient pu se conformer aux formalités prévues par les articles 4 et 5 de l'avant-projet de loi.

Il faut donc préciser que ces formalités ne sont applicables qu'à partir de l'expiration du délai de dix jours à dater de la publication de la loi au *Moniteur belge* et organiser un régime transitoire pour permettre l'application du nouveau régime frontalier (et notamment la tolérance de 45 jours par an hors de la zone frontalière) aux rémunérations de 2003 à 2008.

Article 6

1. Selon le paragraphe 1er, une fausse déclaration du travailleur dans le formulaire 276 Front./Grens. entraîne la perte définitive du régime frontalier à partir de l'année concernée.

Ainsi, si un travailleur occupé dans la zone frontalière belge déclare faussement avoir son seul foyer permanent d'habitation en France mais que, pour une année ultérieure, il met fin au bail de

voor het gebouw dat hij in België betrok beëindigt en werkelijk zijn enig duurzaam tehuis in Frankrijk heeft, zou hij op de grensarbeidersregeling geen aanspraak meer kunnen maken.

Deze sanctie ontnemt Frankrijk belastinginkomsten waarop het land krachtens het Protocol recht heeft, waarin een eenzijdige Belgische wetbepaling niet kan voorzien.

2. De verwijzing, in paragraaf 3, naar de strafrechtelijke sancties bepaald bij het Wetboek van de Inkomstenbelastingen is niet duidelijk genoeg.

De bepaling moet worden herzien door duidelijk te verwijzen naar de relevante strafbepalingen die gelden naargelang van de betreffende bedrieglijke handelingen.

De kamer was samengesteld uit

De heer R. Andersen, eerste voorzitter van de Raad van State,

De heer P. Vandernoot en mevrouw M. Baguet, staatsraden,

De heer J. Kirkpatrick, assessor van de afdeling wetgeving,

Mevrouw A.-C. Van Geersdaele, griffier.

Het verslag werd uitgebracht door de heer J. Regnier, eerste auditeur-afdelingshoofd.

De overeenstemming tussen de Franse en de Nederlandse tekst werd nagezien onder toezicht van de heer P. Vandernoot.

De griffier,

A.-C. VAN GEERSDAELE.

De eerste voorzitter,

R. ANDERSEN.

l'immeuble qu'il occupait en Belgique et a réellement son seul foyer permanent d'habitation en France, il ne pourrait plus bénéficier du régime frontalier.

Cette sanction aboutit à priver la France d'une recette fiscale à laquelle elle a droit en vertu du Protocole, ce qui ne peut être prévu par une disposition législative belge unilatérale.

2. Le renvoi opéré par le paragraphe 3 aux sanctions pénales prévues par le Code des impôts sur les revenus manque de précision.

La disposition doit être revue en renvoyant de manière précise aux dispositions pénales pertinentes en fonction des comportements frauduleux concernés.

La chambre était composée de

M. R. Andersen, premier président du Conseil d'État,

M. P. Vandernoot et Mme M. Baguet, conseillers d'État,

M. J. Kirkpatrick, assesseur de la section de législation,

Mme A.-C. Van Geersdaele, greffier.

Le rapport a été présenté par M. J. Regnier, premier auditeur chef de section.

Le greffier,

A.-C. VAN GEERSDAELE.

Le premier président,

R. ANDERSEN.